

4 | 2009

duševné

REVUE PRE TEÓRIU A PRAX
V OBLASTI DUŠEVNÉHO VLASTNÍCTVA
ŠTVŔTROČNÍK | ROČNÍK XIII

INTELLECTUAL PROPERTY | GEISTIGES EIGENTUM | LA PROPRIÉTÉ INTELLECTUELLE

vlastníctvo

ÚRAD PRIEMYSELNÉHO VLASTNÍCTVA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

47. zasadania Valného zhromaždenia WIPO
s. 6

Úrad priemyselného vlastníctva SR získal striebornú Cenu ITAPA 2009 (prvá cena v danej kategórii nebola udelená; pozn. red.) za sprístupnenie možností elektronického podávania prihlášok predmetov priemyselných práv a súvisiacich následne podaných dokumentov. V súčasnosti môžu klienti úradu využívať online sedem aplikácií. Online podávanie cez internet s využitím šifrovania údajov elektronickým podpisom predstavuje rýchly a bezpečný spôsob komunikácie s úradom, výrazne uľahčuje prácu prihlasovateľom a patentovým zástupcom.

Cena ITAPA 2009

Vedúcim projektového tímu online podávania v ÚPV SR je **Ing. Milan Oravec**.

– Samozrejme, cena nás veľmi potešila. Je to satisfakcia za štyri roky neľahkej vývojárskej práce, keď v jednotlivých fázach vývoja aplikácií nebolo okamžite vidieť výsledky nášho úsillia. Teraz môžeme povedať, že tá štvorročná práca stála za to, podarila sa nám dobrá vec. Samozrejme, v elektronizácii úradu chceme ďalej pokračovať.

Štátna služba po novom

Vážení čitatelia,

dňa 1. novembra 2009 nadobudol účinnosť nový zákon o štátnej službe (zákon č. 400/2009). Podľa slov ministerky práce Viery Tománovej, zákon je súčasťou reformy pracovného zákonodarstva, ktorej cieľom je skvalitnenie práce štátnej správy a jej zatraktívnenie pre uchádzačov o prácu. Pri predkladaní zákona v parlamente uviedla, že „doteraz platný zákon bol už ťažko aplikovateľný a účelom nového zákona je úplne nová právna úprava štátnozamestnaneckých vzťahov, ktorá vychádza z moderného poňatia štátnej služby, zodpovedá európskym štandardom pracovných vzťahov zamestnancov vo verejnom sektore, pritom však zachováva špecifiká príznačné pre zamestnancov štátnych orgánov.“

Aj keď nový zákon o štátnej službe je účinný len niekoľko týždňov, stal sa už predmetom mnohých diskusií.

Právna úprava štátnozamestnaneckých vzťahov vychádza v novom zákone zo základných princípov profesionality, politickej neutrality, nestrannosti, efektivity, stability a etiky, ktoré sú definované v úvodnej časti zákona. Nadväzne sú spomínané princípy premietnuté do jednotlivých ustanovení.

Zoberme si napríklad princíp stability. Čiastočne je premietnutý v ustanoveniach upravujúcich skončenie štátnozamestnaneckého pomeru štátneho zamestnanca služobným úradom. Podľa môjho názoru sa však stabilita mala výraznejšie premietnuť aj do ustanovení upravujúcich odmeňovanie štátnych zamestnancov. Zákonodarca napríklad zaviedol inštitút zvyšovania platovej tarify za služobnú prax pre všetkých štátnych zamestnancov a umožnil zvýšiť osobný príplatok až do výšky 100 %, ale na druhej strane majú služobné úrady zviazané ruky objemom finančných limitov na platy stanovené v zákone o štátnom rozpočte.

Úrad priemyselného vlastníctva SR je veľmi špecifickou a jedinečnou inštitúciou, ktorá chráni rozum Slovenska zhmotnený vo vynálezoch či technických riešeniach. Zamestnanci ÚPV SR pri výkone štátnej služby musia byť na vysokej profesionálnej úrovni v oblasti vedy a techniky, musia tvorivo a kreatívne myslieť, ovládať cudzie jazyky, vyznať sa v právnych otázkach. Myslím si, že všetky tieto podmienky výkonu štátnej služby v služobnom úrade ÚPV SR spĺňajú kritéria, na základe ktorých zákon umožnil zvýšiť platovú tarifu o 20 %, lenže zákonodarca si prednosti nášho úradu nevšimol. O 20 % zvýšil platovú tarifu len v niektorých vybraných „elitných“ služobných úradoch, ako je napríklad Úrad vlády SR.

Podľa princípu politickej neutrality štátny zamestnanec nemôže vyvíjať v služobnom úrade činnosti, ktoré by slúžili záujmom politickej strany alebo politického hnutia. Niežeby sme mali v tomto smere v ÚPV SR nejaké problémy, ale princíp nestrannosti akoby neplatil pre štátnych zamestnancov na vyšších úrovniach...

Problémy nemá ÚPV SR ani s uplatňovaním princípu nestrannosti, ktorý ukladá štátnemu zamestnancovi povinnosť dodržiavať či už právne predpisy Slovenskej republiky, právne záväzné akty Európskych spoločenstiev a Európskej únie, či záväzky vyplývajúce z ďalších medzinárodných dohovorov alebo zmlúv. ÚPV SR je inštitúciou uznávanou možno viac v zahraničí ako doma... Naši experti majú otvorené dvere do všetkých najvýznamnejších svetových a európskych inštitúcií pôsobiacej v oblasti duševného vlastníctva. ÚPV SR nemalou mierou prispieva k formovaniu medzinárodného systému ochrany priemyselného vlastníctva.

V novom zákone o štátnej službe určite pozitívne hodnotím ustanovenia upravujúce vzdelávanie štátnych zamestnancov. Prehlbovanie kvalifikácie sa totiž má uskutočňovať adaptačným, priebežným a špecifickým vzdelávaním. Všetky tri druhy vzdelávania sú presne špecifikované, čo môže služobnému úradu pri zostavovaní ročných plánov vzdelávania uľahčiť výber vzdelávacích aktivít štátnych zamestnancov. Novinkou je adaptačné vzdelávanie týkajúce sa nových pracovníkov. Správne zvolenými vzdelávacími aktivitami je možné dosiahnuť, aby noví pracovníci plynule preklenuli neľahké počiatkové obdobie v zamestnaní. Pri špecifickom vzdelávaní zameranom najmä na oblasť informačných technológií a osobnostný rozvoj štátnych zamestnancov si služobný úrad môže navyše stanoviť priority. Týmto sa otvára priestor na spretrenie a inovovanie vzdelávania, na väčšiu tvorivosť.

Po niekoľkých týždňoch účinnosti nového zákona o štátnej službe je ešte ťažké komplexne ho hodnotiť. Základné princípy zákona premietnuté do jednotlivých ustanovení však určite až tak neovplyvnia chod ÚPV SR. Dobré vie, čo je jeho povinnosťou – rozhodovať o udeľovaní priemyselno-právnej ochrany čo najzodpovednejšie, kvalitne a efektívne, neustále zlepšovať svoje produkty i služby a zároveň ich dostupnosť smerom k prihlasovateľom i potenciálnym klientom.

Želám vám príjemne a zmysluplne strávený čas pri čítaní najnovšieho vydania jedného z produktov ÚPV SR, časopisu Duševné vlastníctvo.

Ing. Lubica Benická
vedúca služobného úradu ÚPV SR

Zasadanie Valného zhromaždenia členských štátov WIPO

s. 6

OBSAH

3 Editoriál Štátna služba po novom (Benická, L.)	32 Limitujúce a rozvojové faktory Slovenska v roku 2010 (Tuma, M.)	54 Z rozhodnutí ÚPV SR
6 Zasadanie Valného zhromaždenia členských štátov WIPO 22. 9. – 1. 10. 2009 Ženeva	37 Pohnime rozumom! – 14. časť Aj od rastlín sa môžeme učiť (Holakovský, P., Holakovský, Š.)	57 Právne vety rozhodnutí z GRUR Int.
13 Tradičné vedomosti – kľúč k pestrej a udržateľnej budúcnosti (Žatkuliak, E.)	41 Z galérie tvorcov Dizajnér telom i dušou. Doc. Ferdinand Chrenka, akad. soch.	59 Správy z ÚPV SR
17 Zelená pre zelené inovácie (Poljovka, J.)	45 Úspešné príbehy Injektovanie väčšej efektivity do spravovania patentov	63 Správy z WIPO
20 Logo, jeho používanie a ochrana (Vojčík, P.)	50 Spektrum dobrých nápadov a riešení	63 Správy z EPO
25 Aktuálne z autorského práva	52 Zaujalo nás Inováciami proti kríze. „Slnko je ‚kolesom‘ budúcnosti...“	65 Správy z OHIM-u
27 Právo duševného vlastníctva v informačnej spoločnosti a v systéme práva		66 Správy z EÚ
		66 Správy zo sveta
		68 Nové publikácie
		69 Z obsahov vybraných časopisov

3 Editorial New Civil Service	32 Limiting and Developing Factors of Slovakia in 2010	54 Issues from Decisions of the IPO SR
6 The Session of the General Assemblies of WIPO Member States 22. 9. – 1. 10. 2009 Geneva	37 Think It! – Part XIV Even Plants Can Teach	57 Legal Sentences from Decisions from GRUR Int.
13 Traditional Knowledge – The Key to Diversified and Sustainable Future	41 From the Gallery of Creators Designer with All his Body and Soul. Assoc. Prof. Ferdinand Chrenka, MFA	59 News from the IPO SR
17 Green Light for Green Innovations	45 Success Stories Injecting more Efficiency into Patent Management	63 News from WIPO
20 Logo, Its Use and Protection	50 Spectrum of Useful Ideas and Solutions	63 News from the EPO
25 Actual Issues of Copyright Law	52 Story that Caught Our Eye Innovations against Crisis. “The Sun is a ‘Wheel’ of Future...”	65 News from OHIM
27 Intellectual Property Law in the Information Society and in the System of Law		66 News from the EU
		66 World News
		68 New Publications
		69 Tables of Contents of Selected Journals

CONTENTS ▲ ▼ INHALT

3 Leitartikel Der öffentliche Dienst nach dem neuen	32 Limit- und Entwicklungsfaktoren der Slowakei im Jahr 2010	54 Aus den Entscheidungen des IPO SR
6 Die Tagung der Generalversammlung der WIPO Mitgliedstaaten 22. 9. – 1. 10. 2009 Genf	37 Klügeln wir! – 14. Teil Auch von den Pflanzen können wir lernen	57 Rechtsätze der Entscheidungen aus GRUR Int.
13 Traditionelle Wissen – der Schlüssel für eine diversifizierte und nachhaltige Zukunft	41 Aus der Galerie der Schöpfer Designer mit Leib und Seele. PD Ferdinand Chrenka, Akad. Bildhauer	59 Nachrichten aus dem IPO SR
17 Grün für grüne Innovationen	45 Erfolgsgeschichten Injektion einer größeren Effizienz bei der Verwaltung von Patenten	63 Nachrichten aus der WIPO
20 Logo, ihre Nutzung und Schutz	50 Spektrum der guten Ideen und Lösungen	63 Nachrichten aus der EPO
25 Aktuelles aus dem Urheberrecht	52 Wir haben bemerkt Innovationen gegen die Krise. „Die Sonne ist das ‚Rad‘ der Zukunft ...“	65 Nachrichten aus dem OHIM
27 Rechte des geistigen Eigentums in der Informationsgesellschaft und des Rechtssystems		66 Nachrichten aus der EU
		66 Nachrichten aus der Welt
		68 Neue Publikationen
		69 Inhalt von ausgesuchten Zeitschriften

Zasadanie Valného zhromaždenia členských štátov WIPO

22. 9. – 1. 10. 2009 Ženeva

Už tradične je záver septembra a začiatok októbra obdobím prijímania dôležitých rozhodnutí týkajúcich sa ďalšieho smerovania medzinárodnej ochrany duševného vlastníctva. Podobne tomu bolo aj počas tohtoročnej jesene. **V Ženeve**, v sídle Svetovej organizácie duševného vlastníctva (WIPO), sa zišli odborníci a zástupcovia 184 členských krajín tejto špecializovanej agentúry OSN, aby počas ôsmich dní trvania 47. zasadania Valného zhromaždenia (VZ WIPO) zhodnotili výsledky aktivít Sekretariátu WIPO za predošlý rok, vzájomne sa informovali o dosiahnutých úspechoch a pokroku na národnej úrovni, diskutovali o návrhoch jednotlivých pracovných skupín na ďalšie budovanie a zvelaďovanie medzinárodného systému ochrany duševného vlastníctva a v neposlednom rade opäť stretli priateľov a kolegov.

Zasadanie VZ WIPO otvoril v prítomnosti generálneho riaditeľa WIPO Francisa Gurryho predseda valného zhromaždenia Martin Uhomoibhi, veľvyslanec Nigérie. Keďže končilo jeho dvojročné funkčné obdobie, na tomto poste ho vystriedal veľvyslanec Argentíny Alberto Dumont. Priebeh a obsah zasadania bol tento rok značne odlišný od predchádzajúcich.

„Segment na najvyššej úrovni“

Jedným z konkrétnych opatrení na zviditeľnenie WIPO a nadviazanie spolupráce s členskými štátmi na vyššej úrovni **bolo pozvanie politických špičiek** (ministrov a štátnych tajomníkov) z členských štátov na úvodnú časť tohtoročného zasadania valného zhromaždenia, na tzv. Segment na najvyššej úrovni. Bol pripravený s cieľom

zvýšiť povedomie o význame ochrany duševného vlastníctva pre hospodársky a sociálny rozvoj členských krajín.

Pozvanie prijalo 48 politických predstaviteľov. Slovenskú republiku reprezentoval štátny tajomník ministerstva hospodárstva **Pavol Krištof**.

Správa¹ o činnosti WIPO, ktorú predniesol Francis Gurry

Vítam túto príležitosť informovať vás o pokroku v činnosti organizácie od posledného zasadania zhromaždenia a zároveň sa chcem s vami podeliť o svoje názory na závažné problémy, ktorým čelíme v oblasti duševného vlastníctva. Je mi cťou a potešením urobiť to v prítomnosti mnohých ministrov i ďalších vysokých predstaviteľov členských štátov, ktorí sa na tomto zhromaždení zúčastňujú.

Tiež by som rád vyjadril svoje poďakovanie odstupujúcemu predsedovi Valného zhromaždenia WIPO, veľvyslanecovi Nigérie **Martinovi Uhomobhimu**, za jeho neoceniteľné poradenstvo v predchádzajúcich dvoch rokoch i za podporu a usmernenia počas prvého roka môjho funkčného obdobia. Novým predsedom je veľvyslanec Argentíny **Alberto Dumont**, teším sa na spoluprácu s ním v nasledujúcich dvoch rokoch.

Hádam najlepším symbolom hodnoteného obdobia od ostatného zasadania valného zhromaždenia v minulom roku je stavenisko, na ktorom **vyrastie nová budova organizácie**. Urobili sme v tomto smere výrazný

pokrok, nosná konštrukcia je už hotová. Ale je to stále len stavenisko, na ktorom je ešte množstvo práce – vo vnútri treba vytvoriť plne funkčné kancelárske priestory a zvonka dať budove imponantný vzhľad, ktorý bude atraktívny nielen pre tých, ktorí chcú využívať jej služby, ale pre všetkých okoloidúcich.

Vo WIPO sme v závere minulého roka začali **proces inštitucionálnej reformy** v súlade s programom strategickej reštrukturalizácie organizácie. Najvýznamnejšou zložkou tohto procesu je zmena firemnej kultúry sekretariátu, ktorý popri rozvoji služieb klientom nemôže zabúdať ani na efektivitu. V súvislosti so sekretariátom si musíme stále klásť dve otázky: prvá – aké výsledky dosiahneme s 1 300 pracovníkmi a ročnými výdavkami vo výške 300 miliónov švajčiarskych frankov? a druhá – čo získa členský štát členstvom v tejto organizácii?

V hodnotenom období bolo začatých niekoľko projektov a iniciatív **s cieľom stimulovať rozvoj firemnej kultúry s dôrazom na efektívne poskytovanie služieb** – nový systém efektívneho riadenia a profesionálny rozvoj zamestnancov, vrcholovému manažmentu pravidelné poskytovanie prehľadov o čerpaní financií, prijatie etického kódexu generálneho tajomníka Organizácie Spojených národov, revízia zmluvného systému pre zamestnancov s cieľom jeho uvedenia do súladu so zásadou „rovnaká odmena za rovnakú prácu“, komplexná revízia pracovného poriadku vypracovaného pred viac ako štyridsiatimi rokmi, príprava stratégie a štruktúry poskytovania služieb klientom, uvedenie projektu „**Carbon Neutrality**“ a zabezpečenie prístupu do priestorov

organizácie pre zdravotne postihnutých.

Zamestnanci a zamestnanecká rada sa iniciatívne podieľali na všetkých týchto projektoch a aktivitách, a to nielen vo fáze návrhov, ale i samotnej realizácie. Využívam túto príležitosť na poďakovanie sa zamestnancom za ich dôveru a podporu zmien, za ich usilovnosť a oddanosť. V tejto súvislosti vyjadrujem svoju vďačnosť za služby organizácii aj členom vrcholového manažmentu, ktorí v novembri odchádzajú do dôchodku, a to pánom Michaelovi Keplingerovi, Narendraovi Sabharwalovi, Ernestovi Rubiovi i pánovi Philippe Petitovi, ktorý do dôchodku odišiel v máji tohto roka. Teším sa na uvítanie nového tímu vyššieho manažmentu, ktorý začne pracovať v decembri. Rovnako ako ostatní zamestnanci, aj ja budem počítat s ich energiou, nadšením a v neposlednom rade i vedením prác súvisiacich s výstavbou novej budovy organizácie.

Mnohé prvky programu strategickej reštrukturalizácie čakajú na dokončenie. Väčšina projektov, o ktorých som sa zmienil, si vyžaduje viac času na dosiahnutie zrelosti. Okrem toho, značné množstvo práce si vyžaduje **modernizácia niektorých zastaraných administratívnych procesov v organizácii**. Máme naplánované činnosti súvisiace s vývojom IT aplikácií pre administratívne a účtovné postupy potrebné na dosiahnutie súladu s medzinárodnými účtovnými štandardmi (IPSAS). Tieto aplikácie prispievajú k rozvoju systému plánovania podnikových zdrojov. Všetko však potrebuje čas, program strategickej reštrukturalizácie organizácie bude trvať niekoľko rokov.

1 Ide o výber z úvodného prejavu Francisa Gurryho na valnom zhromaždení. Z angličtiny preložil **Ing. Emil Žatkuliak**. Text prešiel aj redakčnou úpravou (pozn. red.).

Pokiaľ ide o vonkajší svet, ktorému slúžime, je zrejme, že **duševné vlastníctvo** je aj naďalej považované za **hlavný nástroj vytvárania bezpečného prostredia pre investície do inovácií a tvorivosti, i šírenia ich výsledných produktov a služieb**. V roku 2007 – za tento rok sú k dispozícii kompletne štatistiky – bolo vo svete podaných 1,85 milióna patentových prihlášok, 3,3 milióna prihlášok ochranných známok a 621-tisíc prihlášok priemyselných vzorov.

Skúsenosti z predchádzajúcich hospodárskych recesií potvrdzujú, že **globálna ekonomická kríza** utlmuje záujem o ochranu jednotlivých predmetov duševného vlastníctva, a prejavuje sa to aj v súčasnosti, hlavne v globálnom systéme ochrany duševného vlastníctva – v Zmluve o patentovej spolupráci (PCT), v Madridskom systéme pre ochranné známky, v Haagskom systéme pre priemyselné vzory i v činnosti Arbitrážneho a mediačného centra WIPO, teda v systémoch, ktoré vytvárajú 93 % príjmov organizácie. V tomto roku predpokladáme negatívny rast v PCT a Madridskom systéme, a to v rozsahu 5 až 10 % (s presnosťou ± 2 %). V súvislosti s poklesom ziskov sme zriadili **krízový manažment** koordinujúci prijímanie adekvátnych opatrení na elimináciu negatívnych vplyvov. Na základe prijatých opatrení predpokladáme, že v decembri, aj napriek súčasnému hospodárskemu poklesu, ukončíme prebiehajúce dvojročné rozpočtové obdobie s pozitívnym výsledkom.

Na ďalšie dvojročné obdobie počítame s poklesom príjmov o 1,6 %. Na začiatku roka 2010 očakávame ešte stagnujúci dopyt po našich službách, ale v druhej polovici roka 2010 by sa už dopyt mal postupne zvyšovať a v roku 2011 dosiahnuť pozitívny rast. Sme presvedčení, že sa v budúcom rozpočtovom období budeme schopní vyrovnáť s negatívnym dosahom krízy na organizáciu, ako aj s prípadnými zmenami v očakávaniach, ktoré som spomínal.

Napriek dočasnému aj keď nemalému zníženiu počtu prihlášok jednotlivých predmetov duševného vlastníctva vplyvom súčasnej hospodárskej krízy, dlhodobým trendom je zvyšujúci sa záujem o ochranu duševného vlastníctva. Je to odraz vývoja ekonomiky založenej na poznatkoch. **Vedomosti a vzdelenie sa stávajú centrálnymi prvkami hospodárskeho rozvoja a spoločenskej transformácie**. V súvislosti s vlastníctvom vedomostí existuje však stále veľa politických otázok a výziev. Ako sa nám darí riešiť tieto otázky a reagovať na takéto výzvy? Som presvedčený, že práve tu existuje priestor na zlepšenie. Dovoľte

mi zdôrazniť niekoľko problémov, ktoré sú podľa môjho názoru zásadné.

Začnem otázkou rozvoja a znižovania chudoby. Uznanie dôležitosti zlepšenia kapacity rozvojových a najmenej rozvinutých krajín, podieľať sa na ekonomike založenej na vedomostiach a profitovať z nej je jadrom rozvojovej agendy Svetovej organizácie duševného vlastníctva. Verím, že sme dosiahli stav, keď je potrebné transformovať nápady do reality. Táto transformácia sa však udeje len v prípade existencie spoločného úsilia a angažovanosti všetkých členských štátov organizácie a jeho sekretariátu.

Začiatkom tohto roka členské štáty schválili niekoľko projektov navrhnutých sekretariátom vo Výbore pre rozvoj a duševné vlastníctvo a ten v súčasnej dobe na týchto projektoch pracuje. Ale mali by sme **byť náročnejší**. Musíme sa dohodnúť na koordinačnom mechanizme, ktorým sa zabezpečí plynulý postup od schválenia projektov cez čerpanie finančných prostriedkov až po monitorovanie ich realizácie. A je na nás, aby sme identifikovali a realizovali projekty, ktoré sú **naozaj nové, a nie pod maskou novosti pokračovali v doterajšej štandardnej technickej pomoci**. Týmto nechcem v žiadnom prípade znižovať dôležitosť našich aktivít zameraných na budovanie kapacít, ale nemá zmysel mať osobitnú rozvojovú agendu, ak by bola len opakovaním našich štandardných aktivít.

Čo sa týka nášho pravidelného programu budovania kapacít, myslím si, že je potrebné **lepšie prepojiť ekonomické ciele, priority a zdroje členských krajín s využívaním duševného vlastníctva** a naučiť duševné vlastníctvo „hovoriť“ jazykom ekonomických podmienok a sociálneho kontextu, ktorému slúži. Čoraz viac krajín sa o to snaží prostredníctvom prijatia národných stratégií pre inovácie a duševné vlastníctvo. Budeme podporovať širšie využitie týchto stratégií ako nástroja na realizáciu aktivít budovania kapacít a budeme pracovať na príprave metodológie na pomoc tým krajinám, ktoré sa rozhodli vypracovať svoje vlastné stratégie. Zo strednodobého pohľadu sa domnievam, že nadišiel čas na rozsiahle strategické zhodnotenie nášho rozvojového programu. Navrhнем to členským štátom v rámci strednodobého strategického plánu organizácie, ktorý bude prerokovaný v priebehu roka 2010 ešte pred zasadáním Valného zhromaždenia Svetovej organizácie duševného vlastníctva.

Normotvorné aktivity organizácie stagnujú a prekážky existujú v niekoľkých oblastiach. V skutočnosti je pokrok v nor-

motvornej činnosti nepriamoúmerný rýchlosti technologických zmien, čo so sebou nesie veľké riziko pre organizáciu. To spôsobuje v tom, že organizácia stratí svoju pozíciu v stanovovaní ekonomických pravidiel. Multilaterlizmus utrpí a častejšie sa môže začať uplatňovať bilaterálne a plurilaterálne riešenie. V rovnakom čase – čo je veľmi nevhodné – sa technológie čoraz viac používajú v celosvetovom meradle. Napríklad, vo svete 1,6 miliardy ľudí komunikuje online a mobilné telefónne služby využíva 61 % svetovej populácie. Globálne využívanie technológií si vyžaduje prijímať globálne pravidlá, aby bolo zabezpečené, že technológie sú skutočne k dispozícii po celom svete.

Vyzývám členské štáty, aby **hľadali vyvážený spôsob napredovania našej normotvornej agendy**. Ak si organizácia chce udržať svoje postavenie pri definovaní pravidiel, mala by byť schopná zaoberať sa celým spektrom technologického rozvoja. Mala by byť schopná vytvoriť pravidlá týkajúce sa nielen najmodernejších technológií, ale tiež systému tradičných vedomostí. Až príliš často sa rôzne zložky spektra vnímajú ako vzájomne sa vylučujúce. Podľa môjho názoru, svetová organizácia by mala byť schopná riešiť všetky.

Predovšetkým by som sa rád zmienil o dvoch špecifických oblastiach v normotvornej sfére, kde, podľa môjho názoru, je potreba väčšej angažovanosti. Prvou sú **tradičné vedomosti a tradičné kultúrne prejavy**. Táto záležitosť je pred týmto zhromaždením v podobe predĺženia mandátu Medzivládneho výboru pre duševné vlastníctvo a genetické zdroje, tradičné vedomosti a folklór. Apelujem na vás všetkých, aby ste preukázali flexibilitu a porozumenie, ktoré sú potrebné na predĺženie mandátu výboru za podmienok, ktoré zaručia skutočný pokrok rozvojovým krajinám a priblíženie sa ku konkrétnym riešeniam problému neoprávneného privlastňovania tradičných vedomostí a tradičných kultúrnych prejavov na medzinárodnej úrovni.

Druhou oblasťou, ktorá je obzvlášť znepokojujúca, je **budúcnosť autorských práv v digitálnom prostredí**. Sme svedkami migrácie väčšiny, ak nie všetkých foriem kultúrnych prejavov do digitálneho prostredia a na internet – hudba, filmy, programy, spravodajstvo, literatúra, prenosy kultúrnych a športových podujatí. Tiež vznikajú nové formy kultúrneho vyjadrenia. Samotní používatelia generujú obrovské množstvo digitálneho obsahu. Napríklad, server YouTube uvádza, že každú minútu sa v ňom ukladá 10 hodín videa.

Žiadna z týchto zmien nie je vo svojej podstate ani dobrá, ale ani zlá. No ony

sú základom a signalizujú výzvy systému autorských práv. Cieľ tohto systému je jasný – **poskytnúť mechanizmus, ktorý zabezpečí autorovi slušné materiálne zabezpečenie a zároveň prístupnú tvorivý obsah za primeranú cenu**. Problémom nie je ani tak samotný cieľ systému, ale prostriedky na dosiahnutie tohto cieľa v rámci digitálneho prostredia. Dôkazy nasvedčujú tomu, že súčasné prostriedky prežívajú hlbokú krízu. Napríklad, v prípade hudby v roku 2008, podľa štatistik hudobného priemyslu, dosiahlo nelegálne zdieľanie dát medzi používateľmi výšku až 40 miliárd súborov a miera pirátstva bola 95 %-ná.

Nie som si istý, či vplyv búrlivého rozmachu v oblasti digitálnych technológií môže byť riešený formou rokovaní o samostatných otázkach v niektorom z našich stálych výborov. Vývoj je príliš zásadný. Bez zveličovania, týka sa vysoko dôležitých otázok financovania kultúry v 21. storočí. Chcel by som vyzvať členské štáty, aby zväzili možnosť zorganizovania globálnych konzultácií a úvah na túto tému v priebehu budúceho roka.

Štrukturálne zmeny v distribúcii a používaní výsledkov tvorivosti, ako som už spomínal, vedú k bezprecedentnej ľahostajnosti k duševnému vlastníctvu. Je rozšírený názor, že nedostatok úcty k duševnému vlastníctvu je problémom medzi Severom a Juhom (vyspelé vs. rozvojové štáty). Nemyslím si, že to je pravda. Z toho, čo som povedal o autorských právach v digitálnom prostredí, je zrejmé, že pirátstvo je **štrukturálny alebo koncepčný problém a globálna výzva a nie súboj medzi Severom a Juhom**. Moja nedávna návšteva Nigérie to potvrdzuje. Nigéria má druhý najväčší filmový priemysel na svete a veľmi živú a tvorivú hudobnú kultúru. Oba z týchto sektorov sú vďaka digitálnej technológii ťažko postihnuté škodlivými účinkami pirátstva. Hoci vláda vedie nekompromisný boj proti pirátstvu, čelí rovnakej otázke ako všetky ostatné vlády vo svete: ako vytvárať autorsky chránené diela v digitálnom prostredí, v ktorom nie je žiadny rozdiel v kvalite medzi originálom a kópiou a kde sú prostriedky na rozmnožovanie a šírenie bežne dostupné za nízku cenu?

Nemyslím si, že existuje nejaký rozdiel v prípade hmotného majetku. Falšovanie nie je problémom Severu a Juhu, je to problém globalizácie – voľný trh, premyslené dopravné systémy a voľný pohyb osôb, tovaru a kapitálu. Aby som bol presný, pod výrazom „falšovanie“ myslím úmyselné a vo veľkom rozsahu napodobovanie značiek, identity a obalu výrobkov. Samozrej-

me, v tejto súvislosti nemám na mysli generické farmaceutiká, ktoré majú svoje legitímne miesto v konkurenčnom a regulovanom trhu liekov. „Falšovaný“ znamená nepravdivý a zavádzajúci. Falšovanie negatívne vplýva tak na špičkové technológie, ako aj na tie jednoduché, tiež na luxusný tovar, remeselnícke predmety, farmaceutické výrobky, kozmetiku, náhradné diely a artefakty tradičnej kultúry, skrátka na celé spektrum ľudskej tvorivosti. Dúfam, že sa ako organizácia postupne dostaneme k **dialógu o spôsoboch a prostriedkoch prakticky riešiacich zneužívanie duševného vlastníctva a predaj falšovaných výrobkov**.

V presieťovanom svete môže byť platforma rovnako dôležitá, ak nie aj dôležitejšia, ako nové pravidlá ovplyvňujúce správanie. Počas minulého roka sme prijali nový **strategický cieľ koordinovať a vytvoriť globálnu infraštruktúru**. Určité konkrétne výsledky už boli dosiahnuté v podobe programov digitalizácie dát pre úrady v rozvojových krajinách, vytvárania technologických a inovačných centier a otvorenia novej databázy (aRDI), ktorá poskytuje prístup k vedeckým, lekárske a technickým publikáciám i časopisom pre rozvojové a najmenej rozvinuté krajiny.

Nepôjdem do detailov, ale rád by som sa zmienil o jednom projekte, ktorý si myslím, že je veľmi významný. Je to tzv. **plán skvalitnenia fungovania Zmluvy o patentovej spolupráci (PCT Road Map)**, ktorý bude predložený na zhromaždení Únie PCT počas tohto zasadania. Nie je to normotvorná iniciatíva. V článku 27 (5) PCT je jasne uvedené, že nič v tejto zmluve sa nesmie vykladať ako obmedzenie práva každého zmluvného štátu upraviť si hmotnoprávne podmienky patentovateľnosti. Ani PCT ani náš plán nemajú vplyv na flexibilitu v zmysle Dohody TRIPS. Plán je zameraný na zlepšenie procedurálneho fungovania dohody a vzájomne prepojí jednotlivé patentové úrady vo svete. Je to o nájdení spôsobu ako zvýšiť mieru spolupráce úradov, znížiť duplicitu činností, **zlepšiť kvalitu výstupov medzinárodného patentového systému**, a tým prispieť k zníženiu 4,2 milióna nevybavených patentových prihlášok vo svete. V tejto súvislosti už existuje množstvo iniciatív. „Patent Prosecution Highway“ je iniciatíva zameraná na del’bu práce krajín ASEAN, Južnej Ameriky a členov Vancouverkej skupiny – Kanada, Veľká Británia a Austrália. Projekt PCT Road Map je určený na konečné zjednotenie všetkých týchto iniciatív pod multilaterálnu záštitu PCT.

Na záver by som sa chcel zmieniť o pozícii Svetovej organizácie duševného vlas-

tníctva a práv duševného vlastníctva v širšej globálnej agende. Ako organizácia sme si stanovili nový cieľ, **viac sa zapojiť do riešenia otázok globálnej politiky**. Po nadobudnutí platnosti Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím vznikla platforma partnerstva, z ktorej vzišiel návrh zmluvy o prístupe k zverejneným dielam osobám so zrakovým postihnutím. V júli sme tiež úspešne zorganizovali konferenciu o duševnom vlastníctve a verejnej politike s cieľom podnietiť širší dialóg. Ale azda najdôležitejší vyvstávajúci problém súčasnej verejnej politiky je otázka klimatických zmien.

Panuje predstava, že duševné vlastníctvo môže mať negatívny vplyv na celý rad politických iniciatív, ktoré sú potrebné na riešenie problému klimatických zmien. Neverím, že táto predstava korešponduje s realitou. Je všeobecne známe, že **technologické inovácie budú zohrávať ústrednú úlohu v globálnom úsilí riešiť problémy spojené s klimatickými zmenami**. Pripúšťa sa, že tieto inovácie budú potrebné v rámci celej hospodárskej infraštruktúry, aby jej dali **bezuhlíkový charakter alebo uhlíkovú neutralitu**. V tejto súvislosti je ťažké si predstaviť, ako môže byť prekážkou vlastnícke právo k jednej časti technológie. Naopak, **systém duševného vlastníctva je systémovým stimulom na vytváranie a šírenie technológií** a má veľmi pozitívny prínos k nášmu úsiliu o vytvorenie „zelených“ inovácií. Bude pomáhať pri prispôbovaní hospodárstva prostredníctvom zvýhodneného investovania do zelených inovácií. Niektoré krajiny už začali dynamicky používať duševné vlastníctvo na dosiahnutie želaných výsledkov prostredníctvom zrýchleného spracovania **zelených inovácií**, ale v tejto oblasti môžeme urobiť oveľa viac.

Vzhľadom na to, že klimatické zmeny majú globálny charakter, zelené inovácie, ak sa použijú iba v jednej krajine, budú mať relatívne malý efekt. Preto je **transfer technológií zásadnou súčasťou účinných opatrení**. Politické výzvy na podporu konania vo verejnom záujme neboli v prípade tak širokej škály technológií vo vlastníctve súkromných osôb, úprimne povedané, dosiaľ nikdy uskutočnené. A tu skúsenosti systému ochrany duševného vlastníctva spolu so skúsenosťami spoločenstva s tvorbou, komercializáciou, distribúciou alebo transferom technológii môžu byť veľmi cenným prínosom.

Teším sa na spoluprácu v budúcom roku so všetkými členskými štátmi pri riešení mnohých problémov, ktorým čelíme.

Na audiencii u generálneho riaditeľa WIPO

V priebehu rokovania valného zhromaždenia generálny riaditeľ WIPO Francis Gurry postupne prijal na audiencii delegácie jednotlivých členských krajín.

S predsedníčkou Úradu priemyselného vlastníctva SR **Darinou Kyliánovou** sa na vládnej úrovni stretol F. Gurry v sprievode riaditeľa divízie WIPO pre spoluprácu s určitými krajinami Európy a Ázie Michalom Švantnerom. Bola to prvá oficiálna audiencia slovenskej delegácie u F. Gurryho od jeho uvedenia do funkcie 1. októbra 2008.

Témami stretnutia bolo zhodnotenie úrovne doterajšej spolupráce Slovenskej republiky s WIPO a špecifikovanie oblastí vzájomnej spolupráce v nasledujúcom dvojročnom období.

ÚPV SR očakáva od WIPO pomoc **najmä pri organizovaní podujatí zameraných na zvyšovanie povedomia verejnosti o význame duševného vlastníctva a jeho ochrany a tiež pri aktivitách smerom k univerzitám.**

Diskusie o ďalšom rozvoji infraštruktúry duševného vlastníctva

Tohtoročnému zasadaniu Valného zhromaždenia WIPO predchádzalo sympóziu, ktoré Sekretariát WIPO zorganizoval pre vedúcich predstaviteľov národných patentových úradov, (NPÚ) ako aj pre zástupcov priemyslu. Cieľom sympózia bolo:

- diskutovať o možnostiach a spôsoboch ďalšieho rozvoja súčasnej infraštruktúry duševného vlastníctva tak, aby podporovala rastúce, na inovácie orientované cezhraničné aktivity v oblasti vedy, techniky a priemyslu;
- predstaviť novú víziu a stratégiu WIPO na posilnenie a integráciu rôznych technických prvkov rozvoja globálnej infraštruktúry duševného vlastníctva;
- zainteresovať užívateľov systému ochrany duševného vlastníctva do samotného procesu a podnietiť užšiu spoluprácu medzi NPÚ a priemyslom.

Tematicky boli diskusie orientované na nasledujúce oblasti:

- Modernizácia NPÚ – časovo a nákladovo efektívne poskytovanie služieb.
- Nástroje, Medzinárodné patentové triedenie a medzinárodné technické štandardy na výmenu dát – aké nástroje a WIPO štandardy budú NPÚ potrebovať pri medzinárodnej spolupráci v súčasnosti?
- Finančné modely pre NPÚ a štatistiku súvisiacu s ochranou duševného vlastníctva.
- Patentové informácie – ako môžeme zlepšiť využívanie a šírenie patentových a technických informácií?
- Služby súvisiace s registráciou ochranných známok a dizajnov a infraštruktúra duševného vlastníctva – ako môžeme zlepšiť služby súvisiace s registráciou a poskytovaním informácií?

- Infraštruktúra duševného vlastníctva pre jeho lepší manažment: verejné a súkromné partnerstvo, spolupráca univerzít a priemyslu, medzinárodná a subregionálna spolupráca.

Medzi prednášajúcimi boli známe osobnosti: prezidentka Európskeho patentového úradu Alison Brimelowová, generálny riaditeľ Švajčiarskeho federálneho inštitútu duševného vlastníctva Roland Gossenbacher, generálny riaditeľ Dánskeho patentového a známkového úradu Jesper Kongstad, predseda austrálskej vládnej agentúry pre priemyselnoprávnu ochranu IP Austrália Philip Noonan, generálna riaditeľka Švédskeho patentového a registračného úradu Susanne Ås Sivborgová, generálny riaditeľ Nórskeho úradu priemyselného vlastníctva Jørgen Smith a ďalší.

Záver Valného zhromaždenia WIPO

So všeobecnou podporou **bol schválený návrh programu a rozpočtu organizácie na obdobie rokov 2010 – 2011**. Prijatý rozpočet je výrazne zameraný na podporu aktív súvisiacich s rozvojovou agendou WIPO (takmer 20 %), posilnenie normotvorných činností organizácie a ďalšie zveľaďovanie služieb pre súkromný sektor. Rozpočet bol navrhnutý v objeme 618 mil. CHF, čo je o 1,6 % (9,8 mil. CHF) menej, ako je súčasný rozpočet, a to v dôsledku hospodárskeho útlmu.

Delegácie schválili na nasledujúce dvojročné obdobie **nové zloženie Koordinačného výboru a Výboru pre program a rozpočet**.

Na zasadnutí **Madridskej únie** členské štáty vzali na vedomie štúdiu vypracovanú Sekretariátom WIPO týkajúcu sa zavedenia ďalších jazykov podania v rámci Madridského systému (v súčasnosti anglický, francúzsky a španielsky jazyk). Išlo o zvýšené pracovné jazyky WIPO (arabský, čínsky, ruský) a jazyky, v ktorých je najvyšší počet žiadostí o zápis medzinárodných ochranných známok (holandský, nemecký, taliansky, japonský a portugalský).

Zhromaždenie schválilo iniciovať v priebehu roka 2010 pilotný projekt na ďalšie overenie funkčnosti a ekonomickej realizovateľnosti návrhu zavedenia ďalších jazykov podania v rámci Madridského systému vo vzťahu k príprave a prekladu databázy dohodnutých označení tovarov a služieb (do všetkých uvedených jazykov).

Zhromaždenie **Haagskej únie** prijalo návrh na zrušenie uplatňovania Londýnskeho aktu Haagskej dohody o medzinárodnom zápise priemyselných vzorov z roku 1934. Súvisiace zmeny vo vykonávacom predpise nadobudnú platnosť 1. januára 2010.

Delegáti tiež schválili začlenenie španielčiny do jazykového režimu Haagskeho systému, pričom súvisiace zmeny vo vykonávacom predpise nadobudnú platnosť 1. apríla 2010.

Na zasadnutí **Lisabonskej únie** bol pre-rokovaný a schválený návrh zmien Vykonávacieho predpisu k Lisabonskej dohode o ochrane označení pôvodu a ich medzinárodnom zápise s platnosťou od 1. januára 2010. Prijaté zmeny sa týkajú možnosti príslušného orgánu zmluvnej krajiny oznamovať Medzinárodnému úradu WIPO priznanie ochrany – úplné alebo čiastočné, pred uplynutím jednoročnej lehoty stano-

venej na odmietnutie ochrany označenia pôvodu podľa Lisabonskej dohody a podobne ako v Madridskom systéme doterajšia komunikácia bude nahradená elektronickou formou. Podmienky a spôsoby tohto druhu komunikácie upravujú administratívne pokyny.

Členovia **Únie PCT** prijali navrhnuté zmeny vo Vykonávacom predpise k PCT, ktoré nadobudnú platnosť 1. júla 2010. Schválené zmeny sa týkajú systému doplnkových medzinárodných rešerší, formy zmien patentových nárokov, opisu technického riešenia/vynálezu alebo obrázkov a stanovenia ekvivalentnej výšky niektorých poplatkov PCT v cudzej mene.

Od 1. júla 2010 nadobúda platnosť zmena dohôd medzi Medzinárodným úradom WIPO a orgánmi pre medzinárodný predbežný prieskum a medzinárodnú rešerš (IPEA a ISA) v zmysle článku 16(3) PCT. Zmeny sa týkajú lehôt, v ktorých orgány ISA a IPEA musia oznámiť medzinárodnému úradu akúkoľvek zmenu týkajúcu sa výšky poplatkov a podmienok alebo zmien v podmienkach na rozšírenie zliav z nich.

Napriek politicky ladeným výhradám niektorých arabských krajín bol schválený návrh na vymenovanie Egyptského patentového úradu a Izraelského patentového úradu ako orgánov na vykonávanie medzinárodných rešerší a medzinárodného predbežného prieskumu. Svoju úlohu začnú plniť od roku 2017. V súčasnosti je už 17 úradov s týmto štatútom.

Zhromaždenie **Únie PLT** (Dohovor o patentovom práve) jednotne schválilo s okamžitou platnosťou aplikáciu zmien PCT v rámci PLT týkajúcich sa úpravy formulára PCT/RO/101 (žiadosť) a zmeny prílohy F administratívnej inštrukcie PCT (aktualizácia typov dokumentov v súvislosti s elektronickým podávaním).

Stály výbor pre informačné technológie (SCIT), ktorý bol vytvorený v roku 1998, pozostáva z dvoch pracovných skupín (skupina pre projekty informačných technológií (ITPWG) a skupina pre štandardy a dokumentáciu (SDWG). Pôvodný mandát SCIT bol však novým vývojom už prekonaný. Pracovná skupina ITPWG sa naposledy stretla v roku 2003 kvôli projektu WIPO-NET a posledné plenárne zasadnutie SCIT sa konalo v roku 2004. V súčasnosti zasadá už len pracovná skupina SDWG. Vzhľadom na stanovenie nových strategických cieľov WIPO bol predložený návrh organizačnej zmeny SCIT – zrušiť ITPWG, pretransformovať SDWG a vytvoriť Výbor pre globálnu IP infraštruktúru (CGI).

VZ WIPO schválilo vytvorenie Výboru pre WIPO štandardy (CWS) i jeho mandát a odložilo rozhodnutie o vytvorení CGI na najbližšie zasadanie valného zhromaždenia v roku 2010.

Nový CWS bude pokračovať a ďalej rozvíjať činnosti SDWG, ale pod iným názvom. Mandát CWS bude teda zahŕňať činnosti súvisiace s revíziou a rozvojom WIPO štandardov týkajúcich sa informácií duševného vlastníctva. CWS sa bude schádzať raz za rok.

Singapurský dohovor o práve ochranej známky (STLT) nadobudol platnosť 16. marca 2009 po jeho ratifikácii desiatimi krajinami. V súčasnosti sú zmluvnými stranami STLT tieto štáty: Austrália, Bulharsko, Dánsko, Estónsko, Kirgizsko, Poľsko, Lotyšsko, Moldavsko, Rumunsko, Singapur, Španielsko, Švajčiarsko, USA. Na zasadaní **Únie STLT** oznámili prístup k dohovoru ďalšie krajiny – Francúzsko, Mali a Ruská federácia.

Zhromaždenie únie na svojom prvom inauguračnom zasadnutí prijalo rokovací poriadok, odsúhlasilo začatie preskúmania niektorých pravidiel vykonávacieho predpisu a odsúhlasilo plán aktivít na budúci rok.

VZ WIPO schválilo text dohody medzi Brazíliou a WIPO o **zriadení pobočky WIPO na území Brazílie**. Platnosť dohody bola stanovená na 6 rokov a začne plynúť 30. dňom od jej podpísania oboma stranami.

Podľa predloženej správy o stave a využití prostriedkov **rezervného fondu**, celková výška finančných prostriedkov fondu zostane na konci dvojročného obdobia 2008/09 na úrovni 235,8 milióna CHF, teda na rovnakej úrovni ako v predbežnej účtovnej uzávierke z roku 2008.

VZ WIPO prijalo správu o činnosti **Stáleho výboru pre autorské právo a súvisiace práva**. V priebehu hodnoteného roka sa uskutočnili dve zasadania výboru. Bolo odsúhlasené, že rokovania budú pokračovať na tému výnimiek a obmedzení aj v roku 2010.

VZ WIPO podporilo projektovo orientovaný prístup, navrhnutý **Výborom pre rozvoj a duševné vlastníctvo (CDIP)** počas jeho zasadania v závere apríla 2009,

na urýchlenie implementácie odporúčaní rozvojevej agendy ako kľúčovej priority organizácie. VZ WIPO stanovilo výboru úlohu vypracovať návrh koordinačného mechanizmu monitorovania, hodnotenia a informovania o implementácii jednotlivých odporúčaní.

Po dlhých a komplikovaných rokovaniach schválilo VZ WIPO obnovenie mandátu **Medzivládneho výboru pre duševné vlastníctvo a genetické zdroje, tradičné vedomosti a folklór** na nasledujúce 2 roky vrátane podrobného plánu práce. Výbor uskutoční rokovania s cieľom dosiahnuť dohodu o texte medzinárodného právneho nástroja (nástrojov), ktorý by mal zabezpečiť účinnú ochranu genetických zdrojov, tradičných vedomostí a tradičných kultúrnych prejavov. Na VZ WIPO v roku 2011 sa rozhodne o zorganizovaní diplomatickej konferencie na prijatie medzinárodného právneho nástroja (dohoda/dohovor/deklarácia).

Positívnym smerom napreduje činnosť **Výboru pre patentové právo**. Diskusia výboru o správe o medzinárodnom patentovom systéme bude pokračovať v budúcom roku. Diskusia na tohtoročnom zasadnutí výboru bola venovaná otázkam vzťahu patentov k rôznym druhom noriem a štandardov, výluk z patentovateľnosti a obmedzenia práv vyplývajúcich z patentu, privilégií vo vzťahu klient – patentový zástupca a šírenia patentových informácií.

Ku každej z uvedených tém Sekretariát WIPO vypracoval predbežnú štúdiu, ktorá sumarizovala aktuálny stav v danej oblasti.

VZ WIPO vzalo na vedomie aktualizovanú informáciu o činnosti **Arbitrážneho a mediálneho centra WIPO** v oblasti riešenia sporov týkajúcich sa internetových doménových názvov.

V správe boli uvedené najmä výsledky činnosti centra, ktoré spravuje mimosúdny jednotný systém riešenia sporov týkajúcich sa internetových domén (Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy – UDRP) a ktoré využívajú majitelia ochranných známk. Od decembra 1999 sa v rámci UDRP uskutočnilo viac ako 15 500 konaní. Len veľmi málo prípadov riešených v rámci UDRP bolo predložených aj národnému súdu. Od roku 2000 sú všetky rozhodnutia príslušných panelov dostupné na webovej stránke Arbitrážneho a mediálneho centra WIPO. Centrum takisto organizuje pre zainteresované strany workshopy o UDRP. Pri príležitosti 10. výročia zavedenia UDRP, ktoré pripadá na tento rok, centrum zorganizuje konferenciu.

Zhromaždenie **Štrasburskej únie** vzalo na vedomie informáciu o činnosti Výboru expertov pre Medzinárodné patentové triedenie (MPT) za predošlý rok. Výbor sa na svojom 41. zasadnutí v marci 2009 zaoberal budúcou podobou MPT. Rozhodol, že bude udržiavaný a publikovaný len jeden text triedenia, a to ten, ktorý zodpovedá súčasnej rozšírenej úrovni MPT. Termín „základná úroveň MPT“ sa nebude používať. Očakáva sa, že výbor na nasledujúcom zasadnutí prijme novú podobu MPT a tá nadobudne platnosť 1. januára 2011.

VZ WIPO schválilo výstavbu **novej konferenčnej sály** s kapacitou 900 miest a niekoľkými menšími rokovacími priestormi. Na tento účel bola schválená čiastka 64 mil. CHF, z nej 24 mil. CHF bude z rezervného fondu WIPO a 40 mil. CHF komerčná pôžička z banky. Projekt sály spĺňa všetky environmentálne kritéria.

Projekt „Carbon Neutrality“ bol uvedený vo februári 2009. Jeho cieľom je implementácia a monitoring opatrení, ktorými organizácia zníži negatívne vplyvy vlastných aktivít na životné prostredie (mobilita zamestnancov, budovy, výpočtová technika, tlač dokumentov, environmentálne povedomie zamestnancov).

Členovia delegácie SR boli zvolení do nasledujúcich funkcií:

- **Darina Kyliánová**, predsedníčka ÚPV SR – podpredsedníčka Budapeštskej únie.
- **Emil Žatkuliak**, odbor medzinárodných vzťahov ÚPV SR – podpredseda Parížskej únie.

Spracoval Ing. Emil Žatkuliak
Foto: www.epo.org, E. Žatkuliak

THE SESSION OF THE GENERAL ASSEMBLIES OF WIPO MEMBER STATES
22. 9. – 1. 10. 2009 Geneva
“High level segment” – the participation of top level politicians (ministers and states secretaries) of the Members States at the opening of the session. Overview of WIPO activities presented by its Director General Francis Gurry. The audience of the Slovak delegation with WIPO Director General. Outcomes of the session.

Tradičné vedomosti – klúč k pestrej a udržateľnej budúcnosti

Ing. Emil ŽATKULIAK

Úrad priemyselného vlastníctva SR, Banská Bystrica

Diskusie v oblasti medzinárodnej ochrany duševného vlastníctva sa v ostatných rokoch rozšírili o otázky súvisiace s problematikou tradičných vedomostí (traditional knowledge, ďalej aj TK), najmä v súvislosti s hľadaním optimálnych spôsobov ochrany TK prostredníctvom systému duševného vlastníctva. **Tradičné vedomosti sú vnímané najmä svojim obsahom, podstatou alebo ideou poznatku** (napr. tradičné know-how používania liečivých rastlín alebo tradičných ekologických postupov hospodárenia), **na rozdiel od formy výrazu alebo prezentácie tradičných kultúr** (tradičné piesne, predstavenie, ústne podanie alebo grafický dizajn), **ktoré sú známe ako tradičné kultúrne prejavy** (traditional culture expressions, ďalej aj TCE) **alebo prejavy folklóru.**

Rastúci význam tradičných vedomostí spočíva v tom, že sú súčasťou medzinárodných diskusií v rôznorodých tematických oblastiach – potraviny a poľnohospodárstvo, biodiverzita, rozširovanie púští, životné prostredie, ľudské práva, najmä práva domorodých obyvateľov, kultúrna rozmanitosť, obchod a ekonomický rozvoj. Téma TK rezonuje aj v politických diskusiách o duševnom vlastníctve (ďalej aj DV), a to vedie aj k určitým problematickým otázkam. Je systém DV kompatibilný s hodnotami a záujmami tradičných komunít, alebo uprednostňuje práva jednotlivca pred záujmami spoločenských? Môže DV podporiť kultúrnu identitu domorodých a miestnych spoločenských a dať im väčšiu právomoc pri riadení a využívaní ich TK? Nevyužíva

sa systém DV skôr na prisvojovanie si TK namiesto toho, aby chránil záujmy domorodých a miestnych komunít? Čo je možné urobiť z právneho a praktického hľadiska, aby systém DV lepšie slúžil záujmom tradičných komunít? Aké formy prejavu úcty k TK a uznania by vyriešili jestvujúce problémy a dali komunitám nástroje potrebné na ochranu svojich záujmov?

S takýmito a podobnými otázkami sa Svetová organizácia duševného vlastníctva (WIPO) zaoberá od roku 1998. Jej prvým krokom v tomto smere boli rozhovory priamo s nositeľmi tradičných vedomostí o ich potrebách a očakávaniach. Z ich názorov a odporúčaní vychádza i súvisiaca činnosť WIPO.

V roku 2001 WIPO ustanovila Medzivládny výbor pre duševné vlastníctvo a genetické zdroje, tradičné vedomosti a folklór (IGC) ako medzinárodné politické fórum na komplexné riešenie nielen právnej ochrany TK a TCE, ale aj genetických zdrojov.

Pri riešení spomínaných otázok však IGC poukázal na hlbšie problémy. Napríklad existujú obavy, že snahy o ochranu tradičných vedomostí v rámci systému duševného vlastníctva by mohli TK zmeniť na predmet vlastníckeho záujmu tretích strán, čím by došlo k ich oddeleniu od samotného spoločenstva, ktoré ich vytváralo a prechovávalo. Pre mnohé spoločenstvá sú po predkoch zdedené pravidlá a zvyklosti určujúce pri spôsobe ochrany TK, sú integrovanou súčasťou samotnej vedomosti, tra-

dičné práva a vedomosti tvoria nedeliteľný celok. Mali by sa tieto korene – spoločenský život, tradičné postupy a viera, ktoré sú neoddeliteľnou súčasťou TK – chrániť aspoň tak ako ich intelektuálne a kultúrne plody, ktoré prinášajú?

Tradičné vedomosti a svetový trh

Diskusie o ochrane tradičných vedomostí vzišli z dôvodu rastúceho vnímania ich hodnoty na globálnom trhu. TK a súvisiace genetické zdroje sú využívané pri tvorbe nových výrobkov, farmaceutických a poľnohospodárskych produktov. Navyše, kultúrne, duchovné a technické dimenzie mnohých TK pretrvali, často sú adaptované v dôsledku interakcie s modernou spoločnosťou. TK sú naďalej súčasťou života mnohých spoločenských a nemali by byť odsunuté do archívov ako historická kuriozita. Znamenajú nový koncept v rámci medzinárodného práva duševného vlastníctva.

Ako už bolo uvedené, WIPO iniciovala aktivity týkajúce sa tradičných vedomostí v roku 1998, no medzníkom v ich uznaní v medzinárodnom meradle bolo **prijatie Dohovoru o biologickej diverzite v roku 1992¹.**

Tradičné vedomosti predstavujú najstaršie tradície a poznatky. Súvisiace know-how, tradičné kultúrne prejavy i prírodné prostredie existujú vo vzájomnej interakcii a súhre, vychádzajú zo zvykov, spoločenských pravidiel a etiky. Pre niektoré tradície spoločenstva vytvára zvykové právo

1 Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí SR č. 34/1996 Z. z. Dohovor o biologickej diverzite nadobudol platnosť pre Slovenskú republiku 23. 11. 1994.

dôležité prepojenie medzi dostupnosťou a starostlivosťou o TK a rovnako i zmysel pre zodpovednosť za ochranu, zveľadovanie a ich primerané využívanie. Toto všetko existovalo už dávno pred vznikom moderného systému práv DV, no je záujem, aby tradičné právne koncepty a systémy riadenia TK boli aj naďalej chránené a rešpektované. Tradičná múdrosť je nevyhnutná na uchovanie prírodného prostredia a je tiež dôležitým zdrojom informácií o zachovaní a dlhodobo udržateľnom využívaní biologických zdrojov. Preto nie je náhoda, že **tradičné vedomosti ako také boli v medzinárodnom právnom systéme prvýkrát uznané prostredníctvom ochrany biodiverzity.**

Používané termíny

Čo sú tradičné vedomosti? Môže byť obrovská rozmanitosť domorodých miestnych tradícií a kultúrneho dedičstva zahrnutá pod jednu definíciu bez toho, aby sa narušila rozmanitosť, ktorá je zdrojom ich sily? Je možné alebo dokonca žiaduce nájsť nejakú formu medzinárodnej ochrany TK? Čo je vlastne „ochrana“ TK, čo má byť chránené a pred čím to má byť chránené, na aký účel a v koho prospech? Tieto otázky, samy osebe dôležité, generujú ďalšie, hlbšie otázky. Čo je cenné a výnimočné na TK? Čo ich robí tradičnými? Ako môžu takéto vedomosti získať väčšie uznanie a právnu ochranu nad tradičný rámec, ale spôsobom, ktorým ostanú aj naďalej užitočné a prospešné pre spoločenstvá, ktoré ich udržujú?

Žiadna jednotná definícia by úplne neobšiahla rôzne formy vedomostí, ktorými disponujú tradičné komunity, a ani žiadna forma právnej ochrany nemôže nahradiť komplexné sociálne a právne systémy, ktoré udržujú tradičné vedomosti v rámci pôvodných spoločenstiev. Jednou z možných foriem ochrany je uplatňovanie právnych predpisov brániacich neoprávnenému alebo nevhodnému používaniu TK tretími stranami.

Niekoľko príkladov tradičných vedomostí

- Tradiční thajskí liečiteľia používajú rastlinu „Plao-noi“ (*Croton sublyratus*) na liečbu žalúdočných vredov.
- Kmene Krovákov používajú sukulentu rodu *Hoodia* (najmä *Hoodia gordonii*) na potlačenie hladu počas lovu.
- V krajinách Stredného východu už po stáročia zavlažujú poľnohospodárske plo-

chy prostredníctvom tradičných zavlažovacích systémov „qanat /aflaj“.

- Kmene *Cree* (pôvodní obyvatelia na území Severnej Ameriky) a *Inuiti* (Eskimáci) si z pokolenia na pokolenie zachovávajú unikátne vedomosti o sezónnej migrácii jednotlivých živočíšnych druhov v oblasti Hudsonovho zálivu.
- Domorodí liečiteľia v západnej Amazónii používajú druh viniča *Ayahuasca* na prípravu rôznych liekov spájaných s posvätnými vlastnosťami.

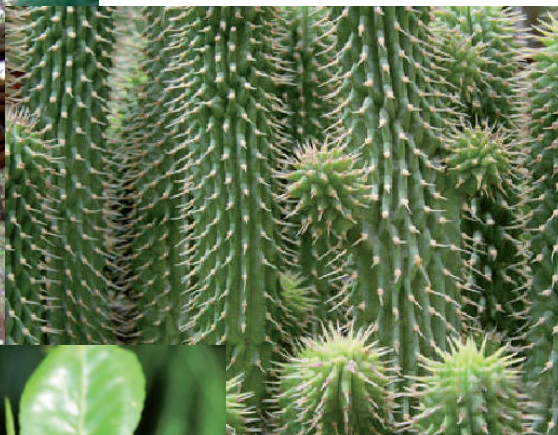

Ayahuasca

Croton sublyratus

Hoodia gordonii

„Tradícia“ v tradičných vedomostiach

To, čo robí poznanie tradičným, nemusí byť vždy jeho starobylosť. Mnohé tradičné vedomosti nie sú ani staré, ani nemenné, ale sú živou, dynamickou súčasťou života mnohých komunit aj dnes. Ide o formu poznania, ktorá má tradičné spojenie s určitou komunitou. Je to znalosť, ktorá sa v rámci tradičnej komunity rozvíja, zachováva a odovzdáva z pokolenia na pokolenie. Komunita vníma TK ako súčasť svojej kultúrnej a duchovnej identity. Vzťah so spoločenstvom robí TK tradičnými. Niektoré TK sa vzťahujú na rastliny, iné zasa na biologické zdroje. TK sú pre vedcov často zdrojom podnetov na izolovanie aktívnych zložiek

z biologických zdrojov. Genetické a biologické zdroje sú prepojené na TK a tradičné postupy cez ich využívanie a zachovávanie v priebehu mnohých generácií.

Vhodný druh ochrany tradičných vedomostí

Ochrana tradičných vedomostí je dôležitá pre pôvodné komunity všetkých krajín, najmä rozvojových a najmenej rozvinutých. TK zohrávajú významnú úlohu v ich sociálnom a ekonomickom rozvoji. Uznanie vedomostí tohto druhu prispieva k posilneniu kultúrnej identity krajín i k podpore sociálnych a rozvojových cieľov, akými sú udržateľné poľnohospodárstvo, dostupná zdravotná starostlivosť a ochrana biodiverzity.

Implementácia medzinárodných dohôd rozvojovými krajinami ovplyvňuje spôsob, ako sú poznatky súvisiace s využívaním genetických zdrojov chránené a rozširované

a následne ako sú chránené národné záujmy. Formy vlastníctva tradičných vedomostí, kultúrne, výskumné a obchodné záujmy vo vzťahu k TK, možnosti obojstranne výhodného partnerstva vo výskume a rozvoji, ale aj riziká zneužitia TK sa nevzťahujú len na územie jednej krajiny, takže je **potrebný určitý stupeň medzinárodnej koordinácie a spolupráce na dosiahnutie cieľa chrániť TK**. Otázkou komplexnej stratégie ochrany TK by sa mali zaoberať komunity na národnej, regionálnej i medzinárodnej úrovni. Čím je silnejšia integrácia a koordinácia v rámci jednotlivých úrovní, tým sa dosiahne vyššia miera účinnosti opatrení. Takýto princíp aplikujú viaceré spoločenstvá, krajiny a regionálne zoskupenia. Národné právne predpisy sú však stále primárnym nástrojom na dosiahnutie ochrany TK a ich praktických úžitkov. Napríklad Brazília, Kostarika, India, Peru, Panama, Filipíny, Portugalsko, Thajsko a USA prijali opatrenia *sui generis* zabezpečujúce ochranu aspoň niektorým aspektom TK.

Formy ochrany

Z diskusií na pôde WIPO vyplynuli dve hlavné požiadavky na ochranu tradičných vedomostí a tradičných kultúrnych prejavov v rámci systému ochrany duševného vlastníctva. Prvou je požiadavka uznania práv nositeľov TK a druhá požiadavka sa vzťahuje na problém neoprávneného nadobudnutia práv TK tretími stranami.

V súčasnosti sú uplatňované dve formy ochrany:

- pozitívna ochrana poskytujúca nositeľom TK právo žiadať prijatie opatrení proti konkrétnym formám zneužívania ich TK,
- defenzívna ochrana, t. j. zabezpečenie sa proti neoprávnenému odcudzeniu práv TK.

Nositelia TK sa zhodujú v tom, že oba spomínané prístupy je potrebné uplatňovať paralelne.

Pozitívna ochrana – uznanie práv duševného vlastníctva pre tradičné vedomosti

Podstatou tradičných vedomostí je rôznorodosť, a to práve preto, že sú tak úzko späté s kultúrnou identitou komunit. Nie je preto divu, že doterajšie praktické skúsenosti s ochranou TK nepotvrdili možnosť existencie jednej šablóny alebo jedného spoločného riešenia vyhovujúceho všetkým národným prioritám a právnemu prostrediu, a niečo ešte potrebám tradičných

komunit vo všetkých krajinách. Namiesto toho je účinná ochrana možná v koordinovanej ponuke jej rôznych možností. Tá by mohla byť podporená medzinárodne dohodnutým súborom spoločných cieľov a základných princípov, ktoré by sa mohli stať súčasťou medzinárodného právneho rámca. Klúčom je poskytnúť nositeľom TK možnosť výberu vhodnej formy ochrany a potom im zabezpečiť dostatočné kapacity na presadenie stratégií ochrany. Spôsob ako bude systém ochrany formovaný a definovaný, bude do značnej miery závisieť od cieľov, ktorým má slúžiť. Ochrana TK, podobne ako vo všeobecnosti ochrana duševného vlastníctva, nie je realizovaná ako cieľ sám osebe, ale ako prostriedok pre širšie politické ciele.

Medzi ciele, ktorým má ochrana tradičných vedomostí slúžiť, patria:

- Uznanie hodnoty a rešpektovanie systému TK.
- Schopnosť reagovať na skutočné potreby nositeľov TK.
- Trestné stíhanie v prípade zneužitia TK a iných nekalých praktík a neoprávneného použitia.
- Ochrana tradičnej tvorivosti a inovácií.
- Podpora systémov TK a posilnenie práv TK.
- Podpora spravodlivého zdieľania výhod z použitia TK.
- Podpora využívania TK s cieľom ďalšieho rozvoja príslušnej komunity.

Rozmanitosť existujúcich systémov ochrany tradičných vedomostí a rôznorodosť potrieb ich nositeľov si vyžadujú flexibilitu v implementovaní jednotlivých systémov na celoštátnej úrovni. Podobná situácia pahuje aj v iných odvetviach práva duševného vlastníctva, keď existujúce nástroje ochrany umožňujú krajinám flexibilitu v tom, ako urobiť ochranu dostupnú.

Možnosti pozitívnej ochrany zahŕňajú existujúce zákony na ochranu duševného vlastníctva, ako aj právne systémy (vrátane práva nekalej súťaže), rozšírenie alebo prispôsobenie práv DV so zameraním na TK a nové, samostatné *sui generis* systémy, ktoré poskytujú práva TK ako takým.

Ďalšie možnosti môžu byť súčasťou celkovej ponuky vrátane obchodných postupov a zákonov o označovaní, zákonov o občianskej zodpovednosti, využívania zmlúv, zvykového práva a protokolov, riadenia prístupu ku genetickým zdrojom a súvisiacim TK i opatrení proti deliktom, akými sú bezdôvodné obohatenie a prisvojenie si práv.

Prispôbenie systému ochrany duševného vlastníctva prostredníctvom opatrení *sui generis*

Mnohé krajiny prispôbili existujúci systém ochrany duševného vlastníctva potrebám nositeľov tradičných vedomostí prostredníctvom opatrení *sui generis*. Tie majú rôzne formy. Databáza pôvodných amerických kmeňov (*Official Insignia of Native American Tribes*) bráni ostatným registrovať svoje insignie ako ochranné známky v Spojených štátoch amerických. Nový Zéland pozmenil zákon o ochranných známkach tak, aby zamedzil zneužívaniu najmä domorodých maorijských symbolov. India zakotvila do patentového zákona definíciu statusu TK. Štátny úrad duševného vlastníctva Číny má tím prieskumových pracovníkov špecializujúcich sa na tradičnú čínsku medicínu.

Keď sa politici snažia vyvinúť na ochranu tradičných vedomostí *sui generis* systém, vo všeobecnosti potrebujú zvážiť nasledujúce kľúčové otázky:

- Čo je cieľom ochrany?
- Aký predmet by mal byť chránený?
- Aké kritériá ochrany by mali byť splnené?
- Ktorí sú príjemcovia ochrany?
- Aké sú práva?
- Ako sa nadobudnú práva?
- Akým spôsobom sú práva spravované a uplatňované?
- Akým spôsobom dochádza k strate práv a ako uplynú?

Ďalšie právne koncepty na ochranu tradičných vedomostí

Pri skúmaní vhodných právnych mechanizmov na ochranu TK proti ich zneužívaniu sa okrem výhradných práv uplatňovaných v prípade duševného vlastníctva zvažuje širšia škála právnych konceptov. Niektoré z týchto alternatívnych riešení sú:

Predchádzajúci súhlas

Podľa princípu predchádzajúceho súhlasu (*prior informed consent – PIC*) by mali byť nositelia TK informovaní o záujme tretích strán využiť ich vedomosti a mali by sa dohodnúť vhodné zmluvné podmienky použitia. Tiež by mali byť informovaní o dôsledkoch zamýšľaného použitia ich TK. Dohodnutý rozsah využitia môže byť predmetom zmluvnej licencie alebo dohody, v rámci ktorej by boli tiež definované benefity plynúce z poskytnutia súhlasu. Zásada PIC týkajúca sa prístupu ku genetickým zdrojom je jedným zo základných kameňov Dohovoru o biologickej diverzite. Vzhľadom

na úzke vzťahy medzi genetickými zdrojmi a niektorými formami TK je rovnaký princíp používaný v mnohých vnútroštátnych právnych predpisov týkajúcich sa TK.

Spravodlivé zdieľanie výhod

Myšlienka spravodlivej rovnováhy záujmov (*benefit-sharing*) je spoločná v mnohých právnych systémoch. V práve duševného vlastníctva je to formulované vo vzťahu rovnováhy záujmov majiteľov práv a záujmov verejnosti. Spravodlivé a rovnocenné rozdeľovanie výhod z využívania genetických zdrojov je jedným z cieľov Dohovoru o biologickkej diverzite, ktorý podporuje aj rovnomerné rozdelenie výhod z využívania niektorých foriem TK. Týmto sa zásada spravodlivého zdieľania výhod zakomponovala do niekoľkých vnútroštátnych právnych predpisov upravujúcich prístup a využívanie TK, najmä keď je spojená s genetickými zdrojmi. Podľa tejto zásady by nositelia TK získali spravodlivý podiel na výhodách vyplývajúcich z použitia TK, ktoré môžu byť vyjadrené v kompenzačnej platbe alebo v iných nepenažných benefitoch. Nárok na spravodlivé zdieľanie výhod môže byť vhodný najmä v situáciách, keď sú výhradné vlastnícke práva považované za nevhodné.

Defenzívna ochrana – ochrana proti nelegitímnym právam k tradičným vedomostiam

Tradičné vedomosti sú chránené „defenzívne“ krokmi, ktoré bránia tretím osobám získať alebo neoprávnene si uplatniť výkon práv DV na TK. Defenzívna ochrana môže byť cenná a účinná pri blokovani nelegitímnych práv DV, ale nezabráni ostatným aktívne využívať TK. Na zabránenie ich neoprávneného používania sú potrebné niektoré formy pozitívnej ochrany. Preto v rámci komplexného prístupu k ochrane TK je nutné zvážiť pozitívnu a defenzívnu ochranu ako dve strany tej istej mince. Napríklad publikovanie TK ako obranné opatrenie môže iným znemožniť ich patentovanie, ale na druhej strane sprístupnením sa TK stávajú verejným vlastníctvom. A toto môže, paradoxne, uľahčiť tretím stranám využívať vedomosti v rozpore so záujmami nositeľov TK.

Na defenzívne ochranné opatrenia je zameraný patentový systém. Defenzívna ochrana zabezpečí, že existujúce TK nebudú patentované treťou stranou a v ideálnom prípade zabezpečí aj to, aby príslušné TK boli plne vzaté do úvahy pri posudzovaní novosti vynálezu a vynálezcovskej činnosti.

Ďalším široko diskutovaným prístupom k defenzívnej ochrane je myšlienka, že prihlasovateľ vynálezu na ochranu by musel nejakým spôsobom zverejniť TK (a genetické zdroje), ktoré sú používané v nárokovanom vynáleze alebo ktoré s ním inak súvisia. Existujúce patentové právo už vyžaduje niektoré z informácií, ktoré majú byť zverejnené prihlasovateľom, ale existuje niekoľko návrhov na rozšírenie tejto požiadavky a ustanovenie povinnosti zverejniť TK i genetické zdroje.

Výzvy do budúcnosti

Budúci vývoj ochrany tradičných vedomostí čelí mnohým zdanlivým paradoxom.

- Ide o novú oblasť medzinárodnej spolupráce v oblasti duševného vlastníctva, ale týka sa vedomostí a systému poznatkov, ktoré majú hlboké a staré korene.
- Ide o medzinárodnú problematiku, vyznajúcu sa hľadaním globálneho riešenia, ale týka sa systému tradičných vedomostí, ktoré sú veľmi rôznorodé a vo svojej podstate vychádzajú z miestneho zvykového práva a prírodného prostredia.
- Tradičné vedomosti a formálne právne prostriedky ich ochrany sú považované za rôzne veci (rovnako ako vynález a patent, ktorý ho chráni, sú to rozdielne pojmy), ale pre domorodé komunity, ktoré majú tradičné vedomosti a tiež aj zodpovednosť za ich zabezpečenie a využívanie v súlade so zvykovým právom, tvoria nedeľiteľný celok.

Medzinárodné aktivity vzťahujúce sa na globálne riešenie ochrany tradičných poznatkov sa v súčasnej dobe dostali do finálnej fázy. Takmer 10 rokov trvali diskusie o základných princípoch a koncepciách na ochranu tradičných vedomostí.

Na tohtoročnom zasadnutí Valného zhromaždenia WIPO výbor IGC po komplikovaných rokovaniach získal azda najsilnejší mandát v histórii svojej existencie – v priebehu nasledujúcich dvoch rokov uskutočniť rokovania o texte medzinárodného právneho nástroja, ktorým sa zabezpečí účinná globálna ochrana TK.

Literatúra a internetové zdroje

Záver z jednotlivých zasadnutí Medzivládneho výboru pre duševné vlastníctvo a genetické zdroje, tradičné vedomosti a folklór (IGC); http://www.wipo.int/meetings/en/topic.jsp?group_id=110&items=10

WIPO-UNEP Study on the Role of Intellectual Property Rights in the Sharing of Benefits Arising from the Use of Biological Resources and Associated Traditional Knowledge; http://www.wipo.int/export/sites/www/tk/en/publications/769e_une-p_tk.pdf

WIPO Technical Study on Disclosure Requirements in Patent Systems Related to Genetic Resources and Traditional Knowledge; http://www.wipo.int/export/sites/www/tk/en/publications/technical_study.pdf

Intellectual Property Needs and Expectations of Traditional Knowledge Holders – WIPO Report on Fact-finding Missions on Intellectual Property and Traditional Knowledge (1998 – 1999); <http://www.wipo.int/tk/en/tk/ffm/report/index.html>

Intellectual Property and Traditional Knowledge, WIPO brochure no. 920.

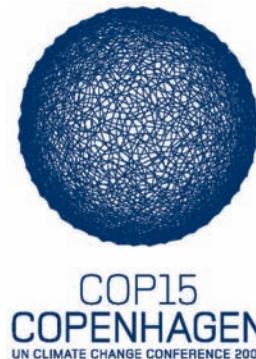
TRADITIONAL KNOWLEDGE – THE KEY TO A DIVERSIFIED AND SUSTAINABLE FUTURE

ŽATKULIAK, E.:

Definition of traditional knowledge and cultural expressions, their relation to intellectual property. Related discussion and proposals for a comprehensive solution of legal protection of traditional knowledge. The importance of traditional knowledge in the social and economic development of countries. Recent session of the WIPO General Assembly – strengthening the mandate of the Intergovernmental Committee on Intellectual Property and Genetic Resources, Traditional Knowledge and Folklore (IGC). Challenges for the future.

Zelená pre zelené inovácie

Mgr. Ján POLJOVKA

Úrad priemyselného vlastníctva SR, Banská Bystrica

V dňoch 7. – 18. decembra 2009 sa v Kodani uskutočnila jedna z najdôležitejších konferencií OSN o klimatických zmenách. Konferenciu je možné považovať za veľmi ťažkú skúšku najmä solidarity krajín s rôznou úrovňou industrializácie dosiahnuť hmatateľný posun v riešení príčin zmien klímy. Dánska ministerka pre klimatické zmeny a energetiku Connie Hedegaardová zlyhanie neprípúšťa, tvrdí, že ak celý svet opustí kodanskú konferenciu bez potrebnej politickej dohody, bude to znamenať, že „celosvetový demokratický systém nie je schopný nájsť odpoveď na jednu z rozhodujúcich výziev nášho storočia“.

Veľké očakávania vzbudzujú informácie z Bieleho domu, že tentoraz sa USA nebudú snažiť vyklúčkovať z ratifikácie, ako to bolo v prípade Kjótskeho protokolu. Americká ministerka zahraničných vecí Hilary Rodham Clintonová poznamenala, že „USA už nespochybujú dôležitosť a veľkosť problému“ (klimatických zmien; pozn. autora). Či je angažovaná USA motivovaná čisto snahou o zelenšiu planétu, ponechávame na názor čitateľov, ale nedá nám necitovať ešte jeden výrok H. R. Clintonovej, ktorý predniesla na stretnutí s mladými Európanmi v Bruseli v marci tohto roka. Na otázku mladého Belgičana, ako si predstavuje riešenie problému globálneho otepľovania, odpovedala, že ide o celosvetový problém, ktorý sa netýka len transatlantických vzťahov a dodala: „Musíme do riešenia problému zapojiť aj Čínu, Indiu, Indonéziu a ďalšie rozvojové krajiny. Nestačí, ak budú niečo robiť len Európa a USA. Z klimatických zmien možno napokon vyťažiť.“

Ako súvisí agenda kodanskej konferencie s problematikou ochrany predmetov priemyselných práv? Veľmi úzko. Podľa C. Hedegaardovej sa v kontexte decembrovej konferencie stane „stavebným prvkom“ vo forme tzv. dohody o transfere zelených technológií, ktoré by mali smerovať z roz-

vinutých do (naj)menej rozvinutých krajín.

Európsky patentový úrad (EPÚ) v apríli 2009 inicioval štúdiu o zelených patentoch, ktorá analyzuje licenčnú prax v špecifickej oblasti environmentálne vhodných technológií¹. Tá by mala do začiatku kodanskej konferencie objasniť úlohu patentov pri transfere, dostupnosti a rozširovaní EST. Do štúdie sú zapojené súkromné spoločnosti i verejné inštitúcie. EPÚ bude na kodanskej konferencii prítomný ako pozorovateľ.

Výsledok štúdie EPÚ by mal nakoniec aj ukázať, do akej miery boli zmluvné strany Kjótskeho protokolu úspešné pri zavádzaní alebo ďalšom rozpracovaní stratégií a opatrení v súlade so svojimi národnými podmienkami, napr. pri podpore výskumu, rozvoja a lepšieho využívania nových a obnoviteľných foriem energie, technológií na odstránenie oxidu uhličitého, ako aj pokrokových a inovačných environmentálne vhodných technológií (čl. 2 písm. a) ods. (iv)).

Medzičasom sa na medzinárodnej úrovni uskutočnili rokovania o novelizácii Kjótskeho protokolu v rámci Rámcového dohovoru OSN o klimatických zmenách – UNFCCC.

Zložité rokovania sa nevyhli ani problematike ochrany predmetov priemyselných práv, ktorú mnohé krajiny (Čína, India, Bolívia, Brazília, G77²) považujú za brzdu voľného pohybu zelených technológií a budovania potrebných kapacít. Nečudo, že pri niektorých návrhoch, napr. zavedenia nútených licencií, skrátania doby trvania patentovej ochrany, či dokonca výluky z patentovateľnosti EST, dostali niektoré vyspelé štáty triašku.

Samozrejme, takéto návrhy v prípade schválenia by pravdepodobne podlomili financovanie ďalšieho vývoja v oblasti inovácií, teda aspoň v súkromnom sektore. Pri „nútených“ transferoch by sme mali mať na pamäti, že prvý transfer podmieňuje druhý, ale, naopak, druhý nepodmieňuje ten prvý. Inými slovami, aby mohli byť EST poskytované (povedzme rozvojovým krajinám), musia byť takéto technológie vôbec vyvinuté. Ale to, že budú poskytnuté, ešte nepovedie k tomu, že nové EST budú vznikať aj v budúcnosti v potrebnej miere a predovšetkým v potrebnej kvalite.

Úplne iným problémom je absorpčná schopnosť a absencia kapacít napr. krajín G77 pri implementácii transferovaných patentovo chránených EST. Samotný (núte-

1 Termín environmentálne vhodné technológie (Environmental Sound Technologies – EST) bol použitý v rozsahu definície kapitoly 34 Agendy 21 Programu OSN o trvalo udržateľnom rozvoji. Slovenská republika pristúpila k Agende 21 uznesením vlády SR z 8. septembra 1992, č. 118 k informácii o priebehu a výsledkoch konferencie OSN o životnom prostredí a rozvoji.
2 Skupina G77 v rámci OSN je voľné združenie rozvojových krajín, ktorých zámerom je presadzovať spoločné hospodárske zámery. G77 sa od svojho založenia v roku 1964 rozrástla na 130 členských krajín OSN. V roku 2009 krajinám predsedá Sudán (zdroj: http://en.wikipedia.org/wiki/Group_of_77)

ný) transfer totiž ešte nezaručuje úspešnú realizáciu a fungovanie EST v praxi, keďže nejde o prenos hotovej technológie, ktorú stačí umiestniť v bode znečistenia a bude fungovať.

Pozície uvedených krajín však nedávajú úplne zmysel. A osobitne v prípade Číny, ktorá veľmi intenzívne buduje svoje výskumné a vývojové kapacity a je aktívna v oblasti podávania patentových prihlášok v oblasti EST (pozri tab. č. 1 a 2). Na základe patentových štatistík sa dokonca môžeme domnievať, že v prípade Číny ide len o taktickú pozíciu s cieľom dosiahnuť iné ústupky. Ak sa totiž pozrieme na rebríček krajín v oblasti patentovania zelených inovácií, zistíme, že pred Čínou sú už len tri krajiny: USA (3), Nemecko (2) a Japonsko (1).

Čína (ale aj India) má samozrejme určité problémy s umiestňovaním svojich technológií na zahraničných, najmä západných trhoch. I keď technologický transfer smerom do rozvojových krajín dosahuje želané výsledky, Čína má väčší záujem o technologický transfer do vyspelých krajín, kde však získava len menej ako 7 %-ný podiel, čo je pri štvrtom mieste v počte patentovania zelených inovácií neuspokojivé.

Ale výroba EST je úplne iný problém. Čína, zdá sa, čoskoro pochová výrobu niektorých zelených technológií v Európe, osobitne v Nemecku. Podľa manažéra Globálneho inovačného fondu UBS Jana Peterhansa, „európski výrobcovia solárnych modulov budú aj naďalej strácať tržový podiel v prospech agresívnejších výrobcov, ktorí ponúkajú svoje výrobky za podstatne nižšie ceny.“ Internetové vydanie týždenníka Trend vo svojom článku „Nemecké zelené firmy dusí lacná Ázia“³ uvádza, s odvolaním sa na UBS, že „nemeckí výrobcovia solárnych buniek a modulov sú v nákladovej pasci. Ázijská konkurencia dokáže vyrábať až o tretinu lacnejšie a využiť výrobné kapacity na maximum. Masová výroba sa v krajine s takými vysokými nákladmi ako Nemecko neudrží.“

Posledné predkolá medzinárodných rokovanií pred kodanskou konferenciou prišli v otázke tvorby finančného mechanizmu⁴ podporujúceho rozvojové krajiny pri získavaní a uplatňovaní EST na jednej strane nejednotnosť „starých“ a „nových“ členských štátov, kde, povedané zjednodu-

šenou terminológiou, staré členské štáty chcú plnenie príslušného fondu stanoviť podľa emisii jednotlivých krajín, zatiaľ čo niektoré nové členské štáty zastávajú názor,

že výška poplatkov do fondu by sa mala odvíjať od HDP danej krajiny⁵, na druhej strane nečakané predbežné stanovisko Číny a Indie znížiť emisie do roku 2020 na

3 <http://ekonomika.etrend.sk/svet/nemecke-zelene-firmy-dusi-lacna-azia.html>

4 Finančné mechanizmy by mali umožniť využívanie EST určenými krajinami vrátane tých technológií, ktoré sú chránené patentmi. Ďalším mechanizmom je vytváranie nástrojov otvorených patentov na báze copy-left licencií, vytvárajúcich portfólia voľne dostupných patentových licencií. Modely otvorených portfólií patentov je možné doplniť o ich spoločné financovanie tak, aby nedochádzalo k spomalovaniu, ale naopak k akcelerácii vývoja zelených inovácií.

5 Z výsledkov rokovaní členských štátov EÚ na summite Európskej rady v Bruseli 30. októbra 2009.

„významnú hranicu“. K tomuto síce nejasnému, no aj tak prekvapivému cieľu by mala prispieť aj dvojstranná čínsko-indická päťročná zmluva o spolupráci pri potlačení klimatických zmien, ktorú obidve krajiny podpísali koncom októbra 2009.

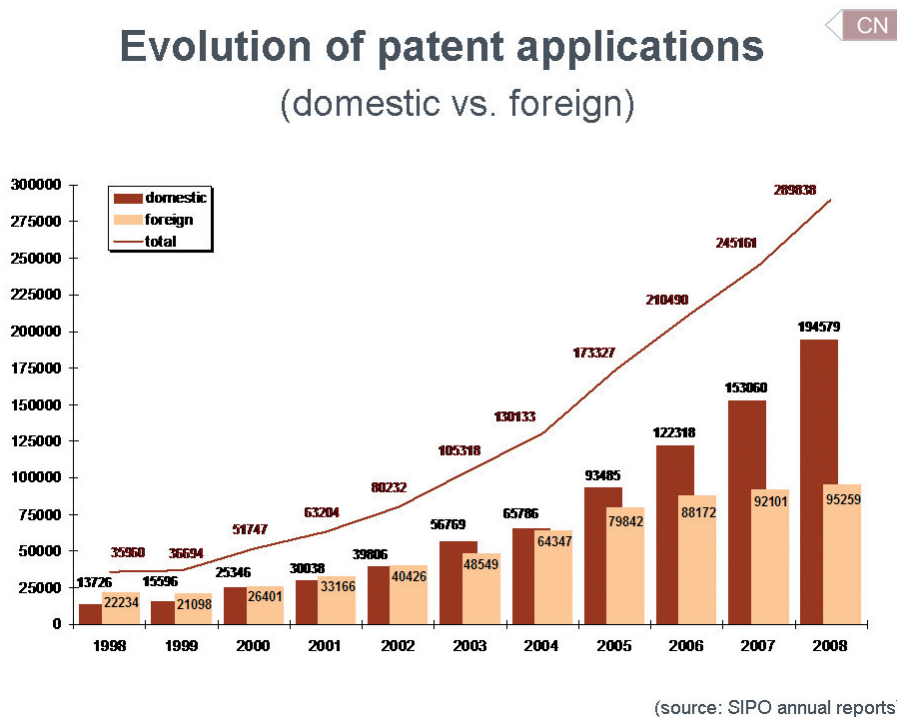
Problematika riešenia príčin klimatických zmien má samozrejme aj svojich odporcov a jedným z nich je v našich zemepisných šírkach dobre známy prezident Českej republiky Václav Klaus. Ale vo svete existuje aj významný vedecký protipól klimatických zmien ako takých, či napr. prioritizácie emisií CO₂ na klimatické zmeny. Niektoré z názorových protipólov prináša aj oficiálna www stránka kodanskej konferencie OSN o klimatických zmenách – <http://en.cop15.dk/climate+thoughts>. Paul Mc Cartney napríklad vyzýva na „pondelky bez mäsa“ a dodáva, „že aj tak ste ho zjedli dosť cez víkend“. Jeho názory, ako aj názory iných odporcov tradičného posudzovania danej problematiky sú založené na vedecky overenom poznaní, že celosvetovým chovom dobytky sa do atmosféry uvoľní až 50 % skleníkových plynov.

Vráťme sa ale k úlohe priemyselnoprávnej ochrany pri vývoji zelených technológií v súvislosti s pripravovanou pozíciou EÚ v rámci konferencie OSN o klimatických zmenách v Kodani. Rada EÚ okrem iného zdôrazňuje „potrebu ochrany a vymožitelnosti práv duševného vlastníctva v oblasti technologických inovácií a **stimulovania investícií v súkromnom sektore.**“

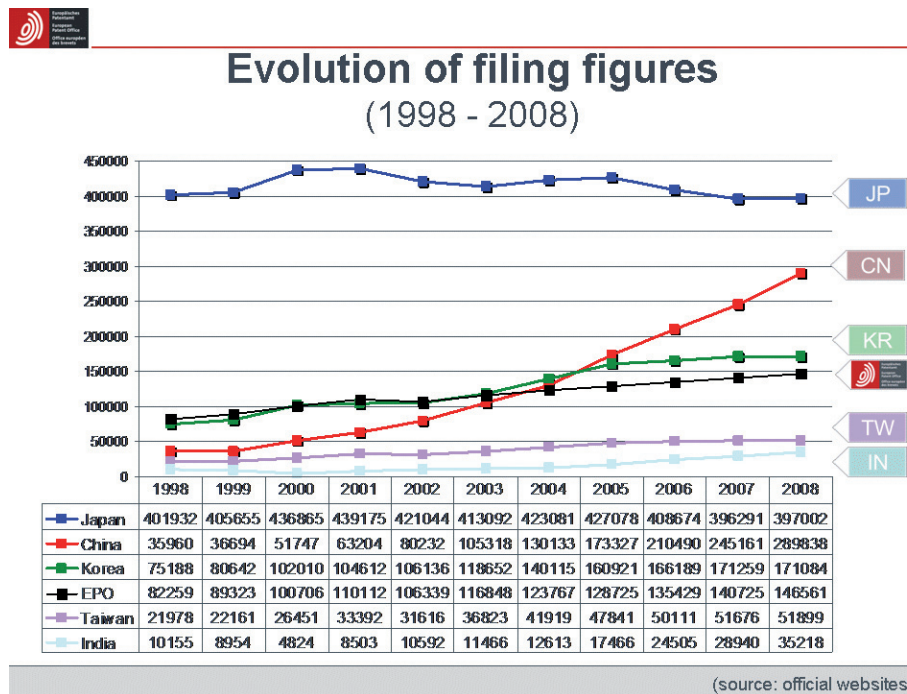
Parafrázujúc americkú ministerku zahraničných vecí H. R. Clintonovú, že z klimatických zmien možno napokon vyťažiť, nám ostáva teda veriť, **že z klimatických zmien napokon vyťaží najmä naša planéta.**

GREEN LIGHT FOR GREEN INNOVATIONS
POLJOVKA, J.:
United Nations Conference on Climate Change (Copenhagen, 7 - 8 December 2009). Study on green innovations analyzing patent licensing practices in the field of environmentally sound technologies (EST), prepared at the initiative of the European Patent Office. Controversial views on climate change and patenting EST; demand for EST use in practice. Opinion of the Council of the European Union in connection with the development of green technologies and their IP protection.

Tab. č. 1: Vývoj podaní patentových prihlášok v Číne

Tab. č. 2: Vývoj podaní patentových prihlášok v Ázii

Logo, jeho používanie a ochrana

Prof. JUDr. Peter VOJČÍK, CSc.

Právnická fakulta Univerzity P. J. Šafárika, Košice

Úvod

V praxi, ale aj v teórii sa v súvislosti s označovaním výrobcov a ich tovarov a služieb, s označovaním prevádzok, rôznych inštitúcií či škôl, podujatí, súťaží a pod. často vyskytuje a používa pojem „logo“.

Logo úzko súvisí s právom duševného vlastníctva, konkrétne s priemyselnými právami na označenie. Často totiž ide o také logo, ktoré plní funkciu ako ochranná známka, a súvislosť spočíva i v tom, že logo môže obsahovať aj prvky iných predmetov práv na označenie (ochranná známka, obchodné meno, označenie pôvodu výrobku) a môže byť aj autorským dielom či dizajnom.

V anglicko-českom slovníku autorov Osička, A., Poldauf, I., vydanom Academiou Praha, 1970, na str. 233 sa pod pojmom logo/gram uvádza: samoznak.

V diele Krátky slovník slovenského jazyka, VEDA, vydavateľstvo SAV, Bratislava, 1977, je na str. 290 pojem logo vymedzený takto: ... „*výtvarná realizácia názvu firmy alebo organizácie používaného na výrobkoch a materiáloch, ochranná značka, emblém*“.

Vo Veľkom slovníku cudzích slov autorov Šaling, S., Šalingová, M., Maníková, Z., vo štvrtom vydaní z roku 2006, vydavateľstvo SAMO, sa na str. 771 píše: ... „*hovor. symbol (veci, predmetu, inštitúcie, organizácie, výrobku atď.), značka, heslo a pod.*“

Určité vymedzenie pojmu logo sa nachádza vo vyhláške Ministerstva dopravy pôšt a telekomunikácií SR č. 311/1996 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon o cestnej doprave. V tejto vyhláške v § 7 ods. 2 sa uvádza, že súčasťou označenia vozidla dopravcu môže byť aj grafická značka (logo).

Logo nie je v právnom poriadku Slovenskej republiky právne upravené. V právnych normách SR nie je jeho definícia, ale ani pojmové vymedzenie.

Z vymedzenia pojmu logo v odbornej literatúre, na ktoré sme už poukázali, je zrejmé, že logo môže byť chránené ako obrazová či kombinovaná ochranná známka. Vo všeobecnosti pojem logo možno vnímať v širšom i užšom ponímaní.

V tom **užšom ponímaní**, ktoré zaujíma nás, ide o logo ako jeden z možných predmetov práva duševného vlastníctva (ako predmet práv obdobných priemyselným právam na označenie), za ktoré považujeme iba také označenia, symboly či znaky, ktoré **nie sú ochrannými známkami a pritom sa v bežnej praxi používajú**.

Samozrejme za logo nemožno považovať ani obchodné meno, pretože sa vyskytuje iba v slovnej podobe. Mnohé takéto logá (v užšom ponímaní) používajú osobitnú ochranu ako „**nezapísané označenia**“ v zmysle zákona č. 55/1997 Z. z. o ochranných známkach. Ide o také logá, ktoré by inak splnili podmienky na zápis ako ochranná známka, ale o zápis ktorých sa nepožiadalo.

Logo – nehmotný statok, ako predmet právnych vzťahov vo všeobecnosti, možno zaradiť aj pod jeden z predmetov občianskoprávných (súkromnoprávných) vzťahov upravených v Občianskom zákonníku (zákon č. 40/1964 Zb. v znení neskorších predpisov – ďalej aj OZ). Vychádzame pritom z úpravy zakotvenej v ustanovení § 118 OZ. Logo môžeme považovať za „inú majetkovú hodnotu“ rovnako ako iné nehmotné statky, ktoré sú však na rozdiel od loga výslovne upravené v osobitných právnych normách. Vzhľadom na skutočnosť, že **logo nemá osobitnú právnu úpravu**, je potrebné naň vzťahovať ochranu všeobecnú, pričom aj s ohľadom na § 118 OZ je zrejmé, že vzťahy vznikajúce pri vytvorení a používaní loga sú občianskoprávného charakteru. Na túto osobitnú právnu úpravu odkazuje ustanovenie § 1 ods. 3 OZ. Z tohto ustanovenia a v spojitosti už s uvedeným ustanovením § 118 OZ je zrejmé, že vzťahy vznikajúce pri tvorbe a používaní loga sú občianskopráv-

neho charakteru (ale ak boli vytvorené ako autorské dielo, tak aj autorskoprávného charakteru) s tým, že môžu byť aj predmetom obchodnoprávných vzťahov, najmä predmetom obchodných zmlúv (napr. aj tzv. franšízových zmlúv alebo napr. zmlúv o predaji podniku a pod.). Nemožno vyhlásiť, že logo bude napr. aj predmetom, ktorý sa vloží ako základné imanie do obchodných spoločností.

Logo, na rozdiel od predmetov priemyselných práv, nemá osobitnú formu ochrany a ani sa nikde neregistruje a neeviduje. Pre logo nie je stanovená žiadna doba ochrany, ako je to napr. pri ochranných známkach. Pri takomto voľnom vytváraní a využívaní loga je však potrebné, ako uvedieme ďalej, rešpektovať určité pravidlá a najmä to, aby sa jeho používaním nezasahovalo do práv tretích osôb. Prichádza do úvahy najmä možný zásah do autorských práv autora výtvarného diela, ktorý logo vytvoril, alebo do práv majiteľa ochrannej známky, obchodného mena či označenia pôvodu výrobku.

Na rozdiel od predmetov priemyselných práv však logo ako predmet práv obdobných priemyselným právam musí spĺňať jeden základný znak, a to, že sa musí v praxi používať. V takomto zmysle sa za logo teda nemôže považovať taká značka, označenie, ktoré sa v praxi, v obchodnom či inom styku, nepoužíva. Logom teda nebude ani nákras či výtvarné spracovanie, ktoré sa nepoužíva.

1. Vymedzenie pojmových znakov loga

Pokúsime sa aspoň stručne vymedziť, čo je to logo a aké sú jeho základné charakteristické znaky. Odlíšime ho tým od predmetov priemyselného vlastníctva.

Podľa nášho názoru je možné logo vymedziť takto:

Logo ako predmet práva obdobné-ho priemyselným právam je označenie (obrazové, obrazovo-slovné alebo zvukové), ktoré používa určitý subjekt (najčastejšie v obchodnom styku) na označenie svojej osoby, svojej prevádzky, organizovaného verejného podujatia, na označenie svojich výrobkov alebo služieb, ktoré je pre túto osobu, jeho výrobky alebo činnosť, či podujatie charakteristické a ktoré je spôsobilé ho odlíšiť od iných subjektov (osôb), resp. výrobkov, služieb, prevádzok alebo podujatí, a ktoré v takejto používanej podobe (v takom vyobrazení) nie je priemyselnoprávne chránené.

Ide teda o nezapísané označenie v najširšom zmysle slova, ale s tým, že vždy musí obsahovať prvky obrazové či výtvarné. Môže ísť o plošné označenie alebo aj o priestorové.

Plošné označenie však **nemôže byť iba slovné** (v bežnom písme), ale **musí obsahovať obrazové, prípadne obrazovo-slovné prvky**. Ak by išlo o slovné označenie, muselo by byť doplnené aspoň farebnými odtieňmi alebo slová by museli byť výtvarne upravené. Za logo preto nemožno považovať ani slogan v bežnom type písma.

Priestorové označenie (trojrozmerné) môže byť v určitom tvare, napr. nejakého zvierata, prípadne nejakej veci (napr. takýto charakter môžu mať aj maskoty). Logom môže byť podľa nášho názoru aj zvukové či svetelné označenie.

Pokiaľ ide o objekt, ktorý má byť označovaný logom, ten môže byť naozaj rôzny. Zákon o ochranných známkach stanovuje, že ochrannými známkami sa označujú tovary alebo služby. Logom možno okrem tovarov a služieb označovať samotné subjekty (preto často obsahuje logo aj obchodné meno alebo názov právnickej osoby, či meno a priezvisko fyzickej osoby). Logom možno označovať aj určité prevádzky, podujatia, festivaly, súťaže a pod.

Znak odlišiteľnosti (nezameniteľnosti) je základným znakom práv na označenie, ktoré zabezpečuje individualizáciu subjektov a ich produktov. Preto za logo nemožno považovať takú všeobecnú značku, ktorá nemá schopnosť odlíšiť ani subjekt a ani jeho produkty. Typickým príkladom je vyobrazenie zuba (bez ďalšieho znaku) na informačnej tabuli. Je každému jasné, že je tam zubná ambulancia a nič viac.

V našom pokuse o vymedzenie pojmu loga sme v závere uviedli... „ktoré v takejto používanej podobe (ako celok) nie je priemyselnoprávne chránené“. Inak povedané, ak existuje ochranná známka zapísaná

v registri obchodných známk, tak súčasne (v zhodnom vyobrazení) nemôže byť aj logom v zmysle užšieho ponímania, ako sme to už naznačili.

Iná vec je, že logo môže obsahovať aj chránené predmety autorského práva či priemyselných práv. To znamená, že logo môže obsahovať napr. autorské dielo, obchodné meno alebo označenie pôvodu výrobku či zemepisné označenie výrobku. Logo však môže obsahovať aj názov právnickej osoby či meno a priezvisko fyzickej osoby, ktoré sú chránené Občianskym zákonníkom (§ 9 a nasl. a § 19b OZ). Celkové označenie, ktoré obsahuje autorské dielo, ako aj iné predmety priemyselného vlastníctva, resp. ich prvky (časti), vytvára nové vyobrazenie, ktoré sa používa na označovanie a ktoré nie je v takejto podobe chránené. Preto takto vytvorené a používané označenie môže byť predmetom ochrany ako logo.

Logo, ako sme už uviedli, môže teda obsahovať aj obchodné meno. Ak sa ako logo použije iba časť obchodného mena, pôjde vždy o logo. Ale ak sa bude používať iba presné znenie obchodného mena s písmom, ktoré je bežné, nemôžeme hovoriť o logu, ale iba o uvedení obchodného mena. Ak by však obchodné meno bolo uvedené určitým okrasným (*originálnym*) písmom alebo by bolo doplnené aj určitými grafickými znakmi, či autorským dielom, potom by o logo išlo. Podľa nášho názoru, v praxi sa najčastejšie logo tvorí použitím obchodného mena alebo aj použitím názvu právnickej osoby, alebo sa použijú určité skratky či písmená, ktoré sa graficky upravujú. Logom môže byť (a v praxi veľmi často je) aj čisto obrazový fantazijný prvok, ktorý nemá v čase vzniku nijaký známy sémantický obsah. Až používaním nadobudne význam vzťahu k jeho používateľovi, prípadne k jeho tovarom alebo službám.

V nadväznosti na to, čo sme už uviedli v súvislosti s obchodným menom, treba dodať, že logo môže tvoriť aj graficky upravené zapísané obchodné meno alebo jeho skratka, ktorá však môže, no i nemusí byť zapísaná v obchodnom registri.

Rovnaká zásada platí aj pre použitie napr. ochrannej známky. Ak niekto použije v označení svoju zapísanú ochrannú známku presne tak, ako je zapísaná, tak, ako sme už uviedli, ide o ochrannú známku a nie o logo. Keby však niekto používal ochrannú známku spolu s ďalšími slovnými či grafickými doplnkami inak, ako je zapísaná v registri ochranných známk, alebo napr. by použil ochrannú známku v spojení s obchodným menom a bolo by to nejakou graficky upravené, potom by sme o logu mohli hovoriť. V praxi však takýto prípad zrejme nenastane, pretože majiteľ má záujem, aby sa ochranná známka používala

presne tak, ako je zapísaná, a aby sa ako taká vžila. Nakoniec je to aj povinnosť majiteľa ochrannej známky. Skôr možno v praxi očakávať, že zapísaná ochranná známka bez zmeny bude súčasťou určitého loga podnikateľa.

Obdobná situácia je pri označení pôvodu výrobku, resp. zemepisnom označení výrobku. Ak sa bude používať označenie pôvodu výrobku tak, ako je zapísané, a s typmi písma, ktoré sú bežné, a bez ďalšej úpravy grafickej či priestorovej, nemožno hovoriť o logu. Označenie pôvodu výrobku však môže byť súčasťou označenia, ktorým sa vytvára logo.

Logo však môže tvoriť aj obraz výrobku alebo jeho trojrozmerné vytvorenie (často v zmenšenej podobe), ktoré je chránené ako zapísaný dizajn. V takomto prípade ide vždy o iné použitie tvaru, než aký ten výrobok v skutočnosti má, a na iné účely. Preto použitý tvar výrobku, ktorý sa na označenie použije, môže byť logom. Navyše, zobrazený výrobok je často doplnený aj inými grafickými prvkami a pod. Takýmto typickým logom môže byť tvar určitého výrobku, ktorým si podnikateľ označuje svoju prevádzkareň. Také logo však nebude spôsobilé odlíšiť túto prevádzkareň od iných, bude plniť len informatívnu funkciu, že je tam prevádzkareň určitého druhu. Ako príklad sme uviedli na obrázku vyobrazený zub. To je teda logo bez rozlišovacej spôsobilosti.

Často sa v praxi stáva, že sa do loga umiestňujú aj rôzne symboly, napr. štátne symboly, erby, vlajky a pod., čo nie je dovolené. Logo by nemalo obsahovať ani znaky vysokej symbolickej hodnoty, napr. náboženské symboly.

Aby sme určité označenie mohli za logo považovať, ako sme už uviedli, musí sa používať a musí byť spojené s určitým subjektom, resp. s určitými výrobkami, službami alebo činnosťami či podujatiami. Také označenia, ktoré sa vytvorili, ale sa verejne nepoužívajú, nemôžu splňať základný znak loga v tom užšom ponímaní. Nepoužitá označenia môžu byť napr. autorské diela (o vzťahu loga a autorského diela sa píše ďalej).

Práve požiadavka používania loga v obchodnom alebo aj inom verejnom styku môže v podstate splniť požiadavku, aby sa ním určitý subjekt alebo jeho činnosť odlišila od ostatných subjektov a aj to, aby bolo takéto označenie pre určitý subjekt (pre jeho činnosť alebo jeho výrobky, služby) charakteristické či príznačné.

Za logo však možno považovať aj také označenie, ktoré neobsahuje žiadne autorské dielo či predmety priemyselných práv.

Pôjde spravidla o také označenie, ktoré je spôsobilé na ochranu ako ochranná známka, ale o ochranu ktorého sa nepožiadalo, pričom sa v praxi používa.

Pokiaľ ide o **subjekt, ktorý bude logo používať**, môže ním byť tak fyzická, ako aj právnická osoba, a to bez ohľadu na to, či je podnikateľom alebo nie. To znamená, že logo môže používať aj nepodnikateľský subjekt (napr. nadácia alebo určité občianske združenie, prípadne rôzne profesijné komory a pod.). Podľa nášho názoru, logo môže používať a chrániť ho aj združenie vytvorené podľa Občianskeho zákonníka (§ 829 a nasl.), ktoré nemá právnu subjektivitu.

Pokiaľ ide o **subjekt označenia**, tu je daná veľmi široká možnosť interpretácie. Predovšetkým sa logom budú označovať celé subjekty (ako sme uviedli, fyzické osoby alebo právnické osoby) alebo aj ich jednotlivé prevádzky, napr. logo bufetu, dielne, stánku a pod. Logom sa však môžu označiť aj určité výrobky, prípadne aj určité poskytované služby či podujatia (konferencie, kongresy, športové súťaže, kultúrne a iné podujatia). To znamená, že logo nemusí označovať (či vyjadrovať) celú činnosť určitej osoby, ale môže sa vzťahovať iba na jej časť alebo iba na určitú činnosť osoby, resp. iba na jej niektoré výrobky alebo služby.

Z časového hľadiska je možné vytvoriť a použiť logo iba pre určitú príležitosť, resp. pre určité opakované činnosti (napr. logo určitej výstavy, ktorá sa koná raz ročne, prípadne pre určitú súťaž). Logo sa však môže vytvoriť a používať aj v prípade podujatia, ktoré sa uskutoční iba raz (napr. športové majstrovstvá alebo kultúrne festivaly).

Aj keď logo v našom právnom poriadku výslovne upravené nie je, neznamená to, že náš právny poriadok jeho majiteľovi neposkytuje žiadnu ochranu. To platí na jednej strane, ale na strane druhej to neznamená, že by logom mohlo byť akékoľvek označenie, ktoré by mohlo porušovať práva tretích osôb. Na tieto súvislosti poukážeme ďalej.

Zatiaľ sme naznačili možné súvislosti a tiež možné „strety“ právnej ochrany loga s inými právnymi inštitútmi. Ale z naznačených súvislostí je už možné vybadať možnosti vytvárania a používania loga a zároveň to, že je potrebné dbať aj na to, aby sa neporušovali práva tretích osôb a aby sa rešpektovali tie práva, ktoré patria iným osobám práve vzhľadom na existujúci systém právnej úpravy nehmotných statkov v našom právnom poriadku.

V tejto súvislosti môžeme použiť aj úpravu obsiahnutú v § 3 Občianskeho zákonníka, ktorý uvádza: „Výkon práv a povinností

vyplývajúci z občianskoprávných vzťahov (resp. zo súkromnoprávných vzťahov) nesmie bez právneho dôvodu zasahovať do práv a oprávnených záujmov iných a nesmie byť v rozpore s dobrými mravmi“. Použitie morálnych pravidiel prichádza do úvahy najmä vo chvíli, keď pri riešení, napr. strete či kolízii záujmov, nebude dostatočne jasná právna úprava alebo bude chýbať. Rovnako je možné často využiť aj ochranu, ktorú poskytuje Obchodný zákonník v súvislosti s nekalosúťažným konaním (§ 44 a nasl. zákona č. 513/1991 Zb., Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov).

2. Právne súvislosti pri vytváraní loga

O ochrane loga je potrebné hovoriť v dvoch právnych rovinách, a to pokiaľ ide o vytvorenie loga a tiež o jeho používanie.

Logo je možné vytvoriť rôznym spôsobom. Môže vzniknúť napr. bez vopred dohodnutého vzťahu s jeho tvorcom, t. j. vytvorí ho spontánne, napr. pracovník podniku alebo spoločník obchodnej spoločnosti. Logo sa však môže vytvoriť aj na základe zmluvy medzi objednávateľom a zhotoviteľom. Môže ísť pritom o zmluvu o vytvorení autorského diela alebo o zmluvu o diele podľa Občianskeho zákonníka, resp. Obchodného zákonníka. Pokiaľ sa však uzatvára akákoľvek zmluva, predmetom ktorej má byť vytvorenie loga, a kde sa dá predpokladať, že logo bude autorským dielom, je potrebné v tejto zmluve, ktorá vždy bude mať povahu zmiešanej zmluvy, sledovať na jednej strane jej povahu, napr. občianskoprávnou alebo obchodnoprávnou, a na druhej strane povahu autorskoprávnou.

Predovšetkým je potrebné uviesť, že logo z hľadiska jeho vytvorenia môže, ale aj nemusí byť výsledkom tvorivej duševnej činnosti. Logo sa môže vytvoriť iba ako výsledok duševnej činnosti bez akejkoľvek tvorivosti.

Ak je logo výsledkom tvorivej duševnej činnosti, je vždy predovšetkým **autorským dielom**, ak spĺňa jeho znaky, čo znamená, že sa primárne na jeho ochranu použije autorský zákon (zákon č. 618/2003 Z. z. o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom a o zmene a doplnení niektorých zákonov – ďalej aj AZ). Ak sa vytvorí logo ako autorské dielo, musí mať jeho používateľ súhlas od autora na používanie autorského diela a jeho rozširovanie.

Z autorskoprávneho hľadiska dochádza pri dispozícii týmito dielami k špecifickému „použitiu diel“, a to súčasne s prevodom vlastníckeho práva k originálu diela alebo k jeho rozmnoženine (najčastejšie pôjde o originálne vyobrazenie diela na papieri

či inom podklade). Kto nadobudne originál diela alebo jeho rozmnoženinu, nenadobudne týmto prevodom právo na použitie diela, ak nie je výslovne dohodnuté inak (§ 20 AZ). Ide teda iba o prevod hmotného substrátu diela (teda veci v právnom zmysle slova, ako je to aj v prípade namalovaného obrazu), v rámci ktorého je potrebné dohodnúť aj rozsah oprávnení nadobúdateľa toto dielo použiť, šíriť a iné dohodnutia osobitne licenčnou zmluvou.

Vytvorenie určitého loga môže byť dohodnuté v zmluve, v ktorej by si mali objednávateľ (nadobúdateľ práv) a autor (poskytovateľ práv) dohodnúť spôsob použitia vytvoreného autorského diela (v tomto prípade loga) tak, aby ich práva a povinnosti boli aj do budúcnosti jednoznačne určené. Objednávateľ (predpokladajme že budúci majiteľ a používateľ loga) by mal v licenčnej zmluve predovšetkým zabezpečiť používanie autorského diela na všetky možné formy použitia loga. Ako poukážeme ďalej, z loga sa môže stať napr. ochranná známka a ak sa prihlási v Úrade priemyselného vlastníctva SR (ďalej ÚPV SR alebo úrad) a bude spĺňať zákonné podmienky, môže byť aj zapísané ako ochranná známka. Preto je potrebné mať súhlas od autora prihlásiť toto autorské dielo aj ako ochrannú známku.

Zmluvu o vytvorení loga však možno uzavrieť aj medzi dvoma podnikateľskými subjektmi podľa Obchodného zákonníka (§ 536 a nasl. OBZ). Ide najčastejšie o vzťah medzi napr. reklamnou agentúrou (ako zhotoviteľom) a podnikateľským subjektom (ako objednávateľom). Aj v takomto prípade si musí objednávateľ zabezpečiť od zhotoviteľa nadobudnutie práv na šírenie diela. Reklamná agentúra musí práva na šírenie, ktoré chce previesť na objednávateľa, nadobudnúť od autora (autorov). Musí mať práva s nimi nakladať v rozsahu, v akom ich poskytuje ďalej objednávateľovi.

Ak hovoríme o právnych súvislostiach pri vytváraní loga, nemožno nespomenúť aj formu verejnej súťaže. Určitý subjekt si môže (a v praxi sa to stáva často) pre svoje potreby nechať vytvoriť logo tak, že na túto svoju požiadavku vyhlási verejnú súťaž v zmysle úpravy v § 847 až § 849 Občianskeho zákonníka. Tento subjekt má tak možnosť získať od viacerých súťažiacich rôzne návrhy, z ktorých si vyberie pre svoje logo to, ktoré mu najviac vyhovuje (aj tu treba pripomenúť, že vytvorené logo v rámci verejnej súťaže môže byť autorským dielom).

Samotné súťažné podmienky a následná akceptácia súťažiteľa (tým, že podal návrh na riešenie loga, akceptoval vyhlásené podmienky) dávajú už dostatočný právny

rámec na doriešenie ďalších právnych vzťahov súvisiacich s používaním takéhoto výsledku verejnej súťaže.

Osobitne je potrebné posudzovať problematiku vytvárania loga v pracovnom pomere. Tu musíme rozlišovať právny vzťah, ktorý vznikne medzi subjektom (zhotoviteľom), ktorý uzavrel zmluvu o vytvorení loga pre objednávateľa, a právny vzťah, ktorý existuje medzi zamestnancom, ktorý vytvorí logo ako svoju pracovnú povinnosť, a jeho zamestnávateľom.

3. Právne súvislosti používania loga

Ako sme už uviedli, logo môže veľmi úzko súvisieť predovšetkým s **priemyselnými právami na označenie**, medzi ktoré patria ochranná známka, označenie pôvodu výrobku, zemepisné označenie výrobku a obchodné meno. Pri riešení stretu práv majiteľa nezapísaného označenia s majiteľom práv na označenie je základnou a často rozhodujúcou otázkou, či sa nezapísané označenie používalo skôr, ako vzniklo majiteľovi právo priority k ochrannej známke, obchodnému menu či označeniu pôvodu výrobku. To je tzv. časové hladisko. Druhé hladisko je tzv. vecné, v rámci ktorého treba skúmať, čo sa označuje logom a čo predmetmi práv na označenie.

Nie každé použitie nezapísaného označenia musí znamenať zásah do práv jeho majiteľa. Môže ísť o tak odlišné činnosti, tovary či služby, že je zameniteľnosť vylúčená. Ak by sa však použilo logo chránené autorským právom bez súhlasu autora, išlo by vždy o zásah do práv autora.

3.1 Logo a ochranná známka

Vzťah loga k ochrannej známke môže byť rôzny. Je daný tým, že určité logo, ako sme už uviedli, môže byť tvorené aj tak, že jeho súčasťou je aj ochranná známka alebo jej časť. Na takéto použitie je potrebný súhlas majiteľa ochrannej známky, ak by logom, ktoré obsahuje ochrannú známku, označoval subjekt také tovary a služby, pre ktoré je ochranná známka zapísaná.

Majiteľ ochrannej známky má totiž výlučné právo označovať svojou ochrannou známkou tovary alebo služby, pre ktoré je zapísaná, alebo ju používať v spojení s týmito tovarmi alebo službami (§ 24 zákona č. 55/1997 Z. z. o ochranných známkach v znení neskorších predpisov – ďalej aj ZOZ).

3.2 Logo ako nezapísané označenie

Logo je často nezapísaným označením, ktorému zákon o ochranných známkach

poskytuje osobitnú ochranu. V praxi často dochádza k takej situácii, že sa používa logo, pričom spĺňa všetky podmienky zápisu ako ochranná známka, uvedené v § 1 a nasl. ZOZ. Pochopiteľne, môže ísť aj o také nezapísané označenie, ktorému sa nemôže poskytnúť ochrana ako nezapísanému označeniu podľa zákona o ochranných známkach, pretože nespĺňa podmienky zápisu ako ochranná známka, ale ktoré je možné chrániť najmä podľa Obchodného zákonníka ako nekalú súťaž.

Vzťah loga k známkovoprávnej ochrane môžeme sledovať aj cez vzťah loga ako nezapísaného označenia; zákon o ochranných známkach tento pojem používa. Nezapísané označenie pozná zákon o ochranných známkach predovšetkým v súvislosti s relatívnymi výlukami označení ako ochranné známky (§ 4 písm. e/ ZOZ). Za určitých okolností by teda logo mohlo spĺňať podmienky zápisu ochrannej známky, ale subjekt by o takýto zápis nepožiadaval a takéto nezapísané označenie vo svojej praxi používal.

V platnej úprave známkového práva sa zakotvila ochrana nezapísaného označenia v tom zmysle, že používateľ nezapísaného označenia (napr. loga), ktoré používal v obchodnom styku pred podaním prihlášky ochrannej známky iným subjektom a ktoré nadobudlo rozlišovaciu spôsobilosť pre rovnaké alebo podobné tovary alebo služby, a ak takéto označenie nemá iba miestny dosah, má možnosť **podať námietky** proti zapísaniu označenia iného subjektu, ktoré by bolo zhodné či zameniteľné s týmto nezapísaným označením.

To znamená, že ak majiteľ loga (nezapísaného označenia) preukáže, že by sa zapísaním určitého označenia, ktoré je zhodné alebo zameniteľné s jeho nezapísaným označením, ktoré nadobudlo rozlišovaciu spôsobilosť pre určité tovary alebo služby, zasiahlo do jeho práv, môže byť úspešný pri podaní námietok proti zápisu takej ochrannej známky v ÚPV SR.

Zákon o ochranných známkach však na takéto uplatnenie námietok (ktoré je možné podať aj z iných dôvodov) stanovuje krátku lehotu troch mesiacov od zverejnenia prihlášky ochrannej známky vo Vestníku ÚPV SR. Táto lehota sa nemôže predĺžiť, a preto si bude musieť každý majiteľ loga (ale aj ostatné subjekty, ktoré budú chcieť uplatniť námietky proti zápisu z iných dôvodov) zabezpečiť včasné informácie o zverejnených prihláškach ochranných známkov u úradnom vestníku ochr. znám, alebo prostredníctvom iných subjektov.

Námietky môže podať iba oprávnená osoba, t. j. tá, ktorej práva spojené s používaním loga, ako nezapísaného označenia, by mohli byť zhodnou alebo zameniteľnou ochrannou známkou dotknuté. Táto oprávnená osoba musí k podaným námietkam

doložiť aj doklady, ktorými preukáže aké logo, presne v akom vyobrazení, po akú dobu a pre aké výrobky či služby v praxi používala na území Slovenskej republiky tak, aby úrad na základe týchto písomných podkladov mohol preskúmať, či uzná námietky namietateľa, a teda či prihlásené označenie je spôsobilé na zápis ako ochranná známka, alebo nie.

Majiteľ loga (nezapísaného označenia) má však ešte jeden právny prostriedok na ochranu, a to voči majiteľovi zapísanej ochrannej známky. Podľa § 16 ods. 8 ZOZ na základe **návrhu na výmaz** úrad na návrh používateľa nezapísaného označenia vymaže z registra ochrannú známku zhodnú alebo zameniteľnú s nezapísaným označením (logom), ktoré používaním v obchodnom styku nadobudlo rozlišovaciu spôsobilosť pre rovnaké alebo podobné tovary alebo služby pred dňom podania prihlášky napadnutej ochrannej známky, ak takéto nezapísané označenie nemá iba miestny dosah.

Pochopiteľne, logo nepodlieha prísnemu prieskumu žiadneho štátneho orgánu, či spĺňa požadované kritériá, lebo pre logo nie sú ustanovené žiadne. Sme však toho názoru, a to už vzhľadom na určitú obdobnosť s právami na označenie, že by bolo možné a dokonca aj nevyhnutné v rámci určitej analógie aj pri logu vylúčiť napr. označenie, ktorého používanie by bolo v rozpore s verejným poriadkom alebo s dobrými mravmi, alebo označenie, ktoré môže klamať verejnosť najmä o povahe, akosti alebo zemepisnom pôvode tovarov alebo poskytovaných služieb, prípadne používaním by sa dostalo do rozporu so záväzkami vyplývajúcimi pre Slovensku republiku z medzinárodných dohôd, alebo obsahuje znak vysokej symbolickej hodnoty, najmä náboženský symbol (porovnaj § 2 ods. 1 písm. f/, g/, h/, a i/ ZOZ).

Nezapísané označenie (logo) však možno chrániť aj ďalšími právnymi prostriedkami, napr. aj tými, ktoré upravuje Obchodný zákonník v rámci nekalej súťaže (§ 44 a nasl. OBZ).

3.3 Logo a obchodné meno, názov právnickej osoby a meno a priezvisko fyzickej osoby

Logo, ako sme už uviedli, môže obsahovať aj obchodné meno. Aj tu platí, že predovšetkým majiteľ obchodného mena môže používať v logu svoje obchodné meno alebo so súhlasom oprávnenej osoby aj obchodné meno inej osoby.

V prípade neoprávneného používania obchodného mena sa môže oprávnená osoba domáhať ochrany podľa § 12 OBZ, v zmysle ktorého sa ten, koho práva boli dotknuté neoprávneným používaním obchodného mena, môže proti neoprávnenému používateľovi domáhať, aby sa také-

ho konania zdržal a odstránil chybný stav. Môže ďalej požadovať primerané zadosťučinenie, ktoré môže byť poskytnuté aj v peniazoch. Samozrejme, ak sa neoprávneným používaním obchodného mena spôsobila škoda, možno sa domáhať jej náhrady.

Na stanovenie presnejších pravidiel je však potrebné spomenúť aj otázku používania **názvu právnickej osoby** v logu. Názov právnickej osoby je chránený v Občianskom zákonníku (§ 19b OZ). V zmysle tejto úpravy pri neoprávnenom použití názvu právnickej osoby sa možno domáhať na súde, aby sa neoprávnený používateľ zdržal používania názvu a odstránil chybný stav. Možno sa tiež domáhať primeraného zadosťučinenia, ktoré sa môže požadovať aj v peniazoch.

Neoprávneným zásahom tak do názvu právnickej osoby, ako aj do obchodného mena môže utrpieť právnická osoba na svojej dobrej povesti (§ 19b ods. 3 OZ).

V tejto súvislosti je ešte potrebné upozorniť aj na takú skutočnosť, že za určitých okolností sa môže porušovať aj právo na ochranu osobnosti, ak logo bude obsahovať meno a priezvisko, prípadne vyobrazenie inej fyzickej osoby. Ochrana mena a priezviska fyzickej osoby upravuje Občiansky zákonník v ustanoveniach § 11 a nasl. o ochrane osobnosti.

3.4 Logo a označenie pôvodu výrobkov

Už sme spomínali, že logo môže obsahovať aj označenie pôvodu výrobku. Zapísaný používateľ označenia pôvodu výrobku môže takéto označenie použiť v logu. V zmysle zákona o označeniach pôvodu výrobkov a zemepisných označeniach výrobkov (§ 7 ods. 2 zákona č. 469/2003 Z. z. – ďalej ZOPV) nikto nesmie zapísané označenie zneužívať, najmä si ho prisvojovať alebo ho napodobňovať, ani keď pravý pôvod výrobku je označený alebo označenie je použité v preklade alebo odlišnej forme. Zapísané označenie pôvodu sa nesmie používať ako označenie druhu výrobku.

Je potrebné pripomenúť, že na rozdiel od iných foriem priemyselnoprávnej ochrany je ochrana označenia pôvodu výrobku časovo neobmedzená (porovnaj ustanovenie § 8 ZOPV).

V súvislosti s označeniami pôvodu výrobkov je potrebné uviesť, že na používanie označení pôvodu výrobkov nemožno poskytnúť licenciu.

4. Licenčná zmluva na použitie loga

Spomínali sme tiež, že v praxi sa môže uzatvárať aj kombinovaná zmluva na vytvorenie loga a na jeho používanie. Tá časť

zmluvy, ktorou sa nadobúdateľovi poskytnú práva na použitie loga a jeho šírenie, má povahu licenčnej zmluvy.

Licenčná zmluva na použitie loga ako autorského diela (stačí, že iba časť loga bude napĺňať znaky autorského diela), ktorá sa uzatvára s tvorcom loga, **musí byť písomná** a mala by obsahovať:

- Predmet zmluvy, ktorým je poskytnutie súhlasu na používanie a šírenie autorského diela – loga s názvom „.....“ vytvoreného poskytovateľom pre nadobúdateľa, ktorého vyobrazenie tvorí neoddeliteľnú prílohu k zmluve.
- Vyhlásenie poskytovateľa, že je autorom diela, ktoré je predmetom tejto zmluvy, a že mu patria všetky práva k dielu, ktoré touto zmluvou poskytuje nadobúdateľovi, a zodpovedá za všetku ujmu, ktorá by vznikla v dôsledku porušenia práv tretích osôb.
- V prípade, ak sa zmluva uzatvára napr. s reklamnou agentúrou, je potrebné v zmluve uviesť, že poskytovateľ nadobudol práva k dielu, ktoré je predmetom tejto zmluvy, v takom rozsahu, v akom ich prevádza na nadobúdateľa (že má vyrovnané práva s autorom).
- Poskytovateľ dáva touto zmluvou súhlas nadobúdateľovi na výkon všetkých majetkových práv v zmysle § 18 ods. 2 autorského zákona k autorskému dielu, ktoré je predmetom tejto zmluvy, na jeho používanie a rozmnožovanie akýmkoľvek spôsobom, t. j. najmä tlačou alebo elektronicky pri svojej činnosti najmä na označovanie svojich tlačovín, výrobkov, služieb vrátane reklamy, a to neobmedzene čo do priestoru a rozsahu, počas trvania majetkových práv k tomuto dielu (§ 21 ods. 1 autorského zákona). Nadobúdateľ je oprávnený toto dielo alebo jeho časť spojiť s inými dielami. Nadobúdateľ je oprávnený dielo použiť a zaradiť do iného diela aj jednotlivé časti diela.
- Nadobúdateľ je oprávnený dielo používať a vykonávať majetkové práva bez uvádzania mena autora.
- Nadobúdateľ je oprávnený všetky práva získané touto zmluvou previesť na inú osobu.
- Nadobúdateľ je oprávnený logo prihlásiť aj ako ochrannú známku, a to tak v SR, ako aj v ktorejkoľvek krajine sveta.
- Odmena. Nadobúdateľ sa zaväzuje zaplatiť autorovi odmenu za vytvorenie a poskytnutie práv na šírenie diela v zmysle tejto zmluvy vo výške ..... eur.

Odmena bude uhradená do ..... dní po podpísaní tejto zmluvy (možno dohodnúť napr. aj ročné sadzby).

- Doba trvania zmluvy. Zmluva sa uzatvára na celú dobu trvania majetkových práv k autorskému dielu, ktoré je predmetom tejto zmluvy.
- Poskytovateľ poskytuje nadobúdateľovi výhradnú licenciu a zaväzuje sa, že ani sám nepoužije dielo ani jeho časť, ktoré je predmetom tejto zmluvy, a neposkytne inému práva k tomuto dielu a ani k jeho časti počas trvania majetkových práv na dielo.
- Na ostatné práva a povinnosti zmluvných strán týkajúcich sa tejto zmluvy sa použijú ustanovenia autorského zákona (zákon č. 618/2003 Z. z.) a Občianskeho zákonníka (zákon č. 40/1964 Zb. v znení neskorších predpisov).
- Zmluvu je možné meniť a dopĺňať dodatkami v písomnej forme.
- Dátum uzavretia zmluvy a podpis poskytovateľa (autora) a nadobúdateľa.

Foto: www.jiunlimited.com

Literatúra

- VOJČÍK, P., MIŠČÍKOVÁ, R.: *Základy práva duševného vlastníctva*. Košice : TypoPress, 2004.
- VYPARINA, S.: Logo - pohľad na pojem, triedenie, vytváranie, disponovanie a jeho vzťah k ostatným predmetom duševného vlastníctva. In *Duševné vlastníctvo*, č. 3, 2001.

LOGO, ITS USE AND PROTECTION

VOJČÍK, P.:

Definition of conceptual characteristics of logo. Legal context for the creation and use of logo – logo as a trademark, unregistered sign, trade name and designation of origin of a product. License agreement on using a logo.

Aktuálne z autorského práva

Situácia v oblasti **digitalizácie kultúrneho obsahu**, najmä kníh a iných tlačených materiálov, sa v poslednom období stáva v Európe témou prioritného významu. Podnietil to najmä vývoj v spojitosti s kauzou Google Books,¹ ktorý poukázal na rozličný prístup k problematike vyhotovovania digitálnych rozmnoženín a ich následného

rozširovania vo svete. Množstvo ďalších všeobecnejších otázok však stále nie je vyriešených.

Európska komisia (ďalej komisia) aj so zreteľom na aktuálny stav v tejto oblasti prijala 19. októbra 2009 **Oznámenie o autorskom práve vo vedomostne orientovanej ekonomike**.² Ako sa uvádza

v príslušnom tlačovom vyhlásení,³ cieľom tohto oznámenia je vyrovnanie sa s dôležitými kultúrnymi a právnymi výzvami masovej digitalizácie a šírenia kníh, najmä európskych knižničných zbierok. Digitálne knižnice, ako napríklad Europeana, poskytnú výskumníkom aj širokej verejnosti v celej Európe nové cesty na získanie prístupu k vedomostiam. Na to však potrebuje EÚ nájsť riešenie pre osirelé diela, ktorých neistý autorskoprávny status znamená, že mnohokrát nemôžu byť digitalizované. Základovým kameňom oznámenia je aj zlepšenie rozširovania a prístupnosti diel osobám so zdravotným postihnutím, osobitne pre zrakovo postihnuté osoby.

Komisia uvádza v oznámení kroky, ktoré zamýšľa podniknúť vo vzťahu k digitálnemu uchovávaniu a šíreniu vedeckého a kultúrneho materiálu, riešeniu problému osirelých diel, autorskoprávnych aspektov výučby a výskumu, ako aj prístupu k vedomostiam osobám so zdravotným postihnutím. Úlohy, ktoré v dokumente komisia určila, vyplývajú z minuloročných verejných konzultácií o Zelenej knihe,⁴ z práce expertnej skupiny komisie týkajúcej sa digitálnych knižníc a zo skúseností s európskou digitálnou knižnicou Europeana.

Pokiaľ ide o **digitálne uchovávanie a šírenie diel**, komisia plánuje intenzívnejšie sa zapojiť do dialógu so zainteresovanými stranami s cieľom nájsť životaschopné riešenia na jednoduché a nákladovo efektívne vyrovnanie práv v kontexte masovej digitalizácie a online šírenia knižničných zbierok stále chránených autorskými právami. Osobitne sa to týka diel, ktoré sa už nevydávajú a osirelých diel.

V oznámení sa deklaruje, že digitalizácia a šírenie osirelých diel predstavujú

1 Masovej digitalizácii kníh spoločnosťou Google bez súhlasu autorov a iných nositeľov práv sme venovali pozornosť v predchádzajúcom čísle Duševného vlastníctva (2009, 3, s. 19). Podľa aktuálnych informácií sa presunul dátum vyplnenia formulára na uplatnenie nároku s cieľom získať platby v hotovosti z 5. januára 2010 na 5. júna 2010; <http://books.google.com/booksrightsholders/> (stav: 30. 10. 2009).

2 Communication on Copyright in the Knowledge Economy, COM(2009) 532 final.

3 IP/09/1544

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/1544&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> (stav: 30. 10. 2009).

4 Green Paper. Copyright in the Knowledge Economy. COM(2008) 466/3.

osobitnú kultúrnu a hospodársku výzvu. Skutočnosť, že nie je známy nositeľ práv, znamená, že používatelia nie sú schopní získať požadovaný súhlas, čo vedie napríklad k tomu, že knihu nemožno digitalizovať. Osirelé diela predstavujú významnú súčasť zbierok európskych kultúrnych inštitúcií (napr. British Library odhaduje, že 40 % jej zbierok chránených autorskými právami tvoria osirelé diela). Komisia sa týmto fenoménom bude teraz podrobnejšie zaoberať v pripravovanom posúdení jeho vplyvu (impact assesment). Cieľom je nájsť celoeurópske riešenie na uľahčenie digitalizácie a šírenia osirelých diel a stanovenie spoločných postupov na uznávanie statusu osirelých diel v rámci EÚ. Prvý pokrok v tejto oblasti už dosiahol projekt ARROW⁵ – prístupné registre informácií o právach a osirelých dielach.

V oznámení je osobitná pozornosť venovaná prístupu k vedomostiam **osobám so zdravotným postihnutím**. Túto problematiku treba osobitne vnímať aj v kontexte aktuálneho vývoja na úrovni WIPO, kde je táto téma predmetom pretrvávajúcich diskusií. Na najbližšom zasadaní Stáleho výboru WIPO pre autorské právo a súvisiace práva (SCCR),⁶ ktoré sa uskutoční 16. – 20. decembra 2009 v Ženeve, sa členské štáty budú okrem iného opätovne zaoberať aj návrhom zmluvy WIPO o lepšom prístupe pre slepé osoby, zrakovo postihnuté osoby a iné osoby s poruchami čítania.⁷

I keď všetky členské štáty EÚ majú zavedenú výnimku z autorského práva v prospech zdravotne postihnutých (čl. 5 ods. 3 písm. b) smernice 2001/29/ES), z oznámenia vyplýva, že osoby so zdravotným postihnutím sa v súvislosti s prístupom k informáciám stretávajú s mnohými prekážkami. A práve osoby so zrakovým postihnutím najviac pociťujú „hľad po knihách“. V im prístupných formátoch je však len 5 % európskych publikácií a situáciu navyše zhoršujú obmedzenia cezhraničného rozširovania, a to aj medzi krajinami s rovnakým jazykom. Fórum zúčastnených strán týkajúce sa potrieb osôb so zdravotným postihnutím, najmä zrakovo postihnutých osôb, preto

preskúma politické riešenia vrátane možných spôsobov na podporu neobmedzeného obchodovania s dielami v prístupných formátoch v rámci EÚ.

V súčasnosti prebiehajúca digitalizácia je v jednotlivých členských štátoch EÚ na rozličnom stupni vývoja. Osobitne sa tiež realizuje digitalizácia na európskej úrovni⁸ v rámci projektu Europeana. Komisia v oznámení nazvanom **Europeana – ďalšie kroky**, publikovanom začiatkom septembra 2009,⁹ informovala, že progres bol dobrý, ale že sa musí urobiť ešte viac. Podiely členských štátov na naplňaní obsahu projektu sú kvantitatívne nevyvážené, druhy zahrnutých materiálov sa zásadne odlišujú a doteraz sa v Európe zdigitalizovalo iba 1 % kníh. Ako však vyplýva z dokumentu, bude nevyhnutné doriešiť nielen právne, ale aj ekonomické aspekty. Najmä financovanie zo strednodobého hľadiska (od roku 2013) je stále otvorené a naskytajú sa via-

ceré modely financovania z verejných či súkromných zdrojov.

Paralelne prebiehajúcim procesom je aj iniciatíva šírenia kreatívneho obsahu online (Creative Content Online), ktorú komisia spustila v roku 2008.¹⁰ Aktuálne sa začali nové konzultácie založené na dokumente **Kreatívny obsah na Európskom digitálnom jednotnom trhu: Výzvy pre budúcnosť**.¹¹ Dokument je osobitne zaujímavý najmä z toho hľadiska, že sa osobitne zaoberá legislatívnymi riešeniami, ktoré by umožnili šírenie kreatívneho obsahu online (napríklad aplikácia rozšírených kolektívnych licencií, väčšia miera harmonizácie výnimiek a obmedzení a pod.), otázkami ochrany nositeľov práv, ale aj prístupom komerčných používateľov ku kreatívnemu obsahu šírenému online.

(za)

Foto: www.jiunlimited.com

5 Accessible Registries of Rights Information and Orphan Works.

6 Standing Committee on Copyright and Related Rights.

7 Pozri bližšie Aktuálne z autorského práva, Duševné vlastníctvo, 2009, 2, s. 31.

8 Aktuálne treba dať do pozornosti aj novú digitálnu knižnicu EU Bookshop, ktorú spustila Európska komisia 16. 10. 2009.

9 Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of Regions – EUROPEANA – next steps. COM(2009) 440 final.

10 Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on Creative Content Online in the Single Market. COM(2007)836 final.

11 Creative Content in a European Digital Single Market: Challenges for the Future. 22. 10. 2009.

Právo duševného vlastníctva v informačnej spoločnosti a v systéme práva

V týchto dňoch sa na knižný trh s právnickou literatúrou dostáva publikácia **Právo duševného vlastníctva v informačnej spoločnosti a v systéme práva** autorov J. Švidroň, Z. Adamová, M. Návrat a A. Škreko. Vychádza vo vydavateľstve Slovenskej akadémie vied VEDA, v rozsahu 680 strán. Uvedenú problematiku bližšie predstavuje odbornej verejnosti zakladateľský tím Ústavu práva duševného vlastníctva Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave. Ústav bol zriadený 1. júna 2007.

V roku 2007 bol na Právnickej fakulte Trnavskej univerzity v Trnave zriadený Ústav práva duševného vlastníctva. Potrebu zriadenia špecializovaného vedeckého pracoviska pre túto oblasť práva na Slovensku už pred štyrmi desaťročiami nastoľoval eminentný slovenský právny vedec profesor Štefan Luby (1910-1976), ktorý v rámci svojej mnohorozmernej vedeckej činnosti kladol vo vtedajšom Československu aj základy tohto odboru. Na uskutočnenie jeho myšlienky však na Slovensku dlho neboli personálne a ani iné organizačne nutné podmienky. Kolektív autorov tejto publikácie vyjadruje potešenie nad tým, že bezprostredne pred 100. výročím narodenia profesora Štefana Lubyho môžu predložiť právnickej i širšej odbornej verejnosti, ako prvý publikačný výstup Ústavu práva duševného vlastníctva Trnavskej univerzity v Trnave, túto knihu ako výsledok svojho viacročného vedeckého úsilia, ktorým s úctou nadväzujú aj na dielo profesora Štefana Lubyho.

ISBN 978-80-224-1033-5

PRÁVO DUŠEVNÉHO VLASTNÍCTVA
V INFORMAČNEJ SPOLOČNOSTI A V SYSTÉME PRÁVA

Ján Švidroň
Zuzana Adamová
Matúš Návrat
Anton Škreko

PRÁVO DUŠEVNÉHO VLASTNÍCTVA V INFORMAČNEJ SPOLOČNOSTI A V SYSTÉME PRÁVA

Editor:
Ján Švidroň

Autori monografií:
Ján Švidroň
Zuzana Adamová
Matúš Návrat
Anton Škreko

Štyri hlavy knihy predstavujú štyri samostatné vedecké monografie. Každý z autorov sledoval vo svojom vlastnom vedeckom diele špecifické zameranie a z neho vyplývajúce vedecké ciele. Všetkých však spájalo spoločné úsilie, aby každý z nich, v rámci svojich vedeckých možností, prispel k predstaveniu celej oblasti práva duševného vlastníctva v jeho súčasnej systémovej úplnosti tak v jeho dynamike, ako aj v jeho relatívne stabilných štruktúrnych

prvkoch. Spoločným záujmom editora (prof. J. Švidroň) i všetkých zúčastnených autorov bolo, aby svojim kolektívnym publikačným výstupom ukázali právo duševného vlastníctva v dnešnej informačnej a poznatkovo orientovanej spoločnosti na úrovni najaktuálnejších spoločenských výziev pre oblasť práva, ale aj pre interdisciplinárnu spoluprácu právnej vedy s inými, vecne príslušnými mimoprávnymi odborníkmi.

Kniha vychádza z histórie vývoja práva na území Slovenska. Sleduje právny vývoj v súvislosti s najzávažnejšími štátoprávnymi medzníkmi, ktoré ovplyvňovali spoločensko-politický vývoj na Slovensku aj prostredníctvom tvorby nového práva a nových právnych inštitúcií. Predovšetkým však smeruje cez dnešok výhľadovo ďalej do budúcnosti, ktorú načrtávajú najnovšie európske i globálne výzvy pre všetky oblasti práva, a to najmä v jeho mravných dimenziách.

Ján Švidroň

Je profesorom občianskeho práva (2001). Od roku 1991 rozvíjal odbor práva duševného vlastníctva na právnických fakultách v Bratislave, v Banskej Bystrici a v Trnave. Od roku 1992

rozvinul vedeckú spoluprácu s Inštitútom Maxa Plancka pre patentové, autorské a súťažné právo v Mníchove a od roku 1994 aj v rámci medzinárodnej akademickej siete pre oblasť práva duševného vlastníctva ATRIP. V roku 1995 nadviazal vedeckú spoluprácu s Medzinárodným ústavom pre unifikáciu súkromného práva UNIDROIT v Ríme (od roku 1998 korešpondent UNIDROIT). V roku 2005 zapojil slovenskú právnu vedu aj do spolupráce so štúdijskou skupinou pre Európsky občiansky zákonník (SG ECC). V súčasnosti pôsobí v odbore občianske právo ako vedecký pracovník na Ústave štátu a práva SAV a ako výskumný pracovník na Ústave práva duševného vlastníctva Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave.

Prvá hlava má názov Právnohistorické a právnoteoretické základy práva duševného vlastníctva a jeho miesto v systéme slovenského práva a jej autorom je **Ján Švidroň**. Zahŕňa obdobie od 15. storočia po súčasnosť. Je náčrtom vývoja autorského práva a patentového práva od ich zárodočných foriem, ktoré vznikali a rozvíjali sa v čase, keď Slovensko bolo ekonomicky aj kultúrne významnou súčasťou feudálneho uhorského štátu. Po rakúsko-uhorskom vyrovaní (1867) bol v Uhorsku prijatý prvý uhorský autorský zákon (1884) a prvý uhorský patentový zákon (1895). Vznik Československej republiky v roku 1918 nastolil potrebu unifikácie právnych úprav platných na územiach, ktoré boli predtým súčasťou rakúskej časti monarchie (so značne rozvinutým kapitalistickým ekonomickým systémom), teda Čechy, Morava, Sliezske, a na územiach, ktoré boli predtým súčasťou Uhorského kráľovstva (skôr s rozvinutým feudálnym ako kapitalistickým ekonomickým systémom), teda Slovensko a Podkarpatská Rus. Vývoj autorského a patentového práva v Československej republike však už bol ovplyvňovaný aj prístupím Československa k Parížskemu dohovoru na ochranu priemyselného vlastníctva a k Bernskému dohovoru o ochrane literárnych a umeleckých diel, v roku 1921. Zánik prvej Československej republiky

v roku 1939, spojený so vznikom Protektorátu Čechy a Morava a Slovenskej republiky, neznamenal na Slovensku zásadný odklon od úprav autorského práva a patentového práva, ktoré boli prijaté počas prvej Československej republiky. Na spoločný československý právny vývoj spred roku 1939 sa nadviazalo aj po obnovení Československa v roku 1945. Radikálne odlišný vývoj v oblasti práva duševného vlastníctva však nastolil komunistický prevrat v roku 1948. Odvtedy, až do roku 1989, sa právo duševného vlastníctva (pod inými názvami, lebo pojem „duševné vlastníctvo“ sa ideologicky odmietal) rozvíjalo v službách komunistického režimu. To znamená, že určujúcimi boli v ekonomickej oblasti požiadavky centrálne plánovaného a direktívne riadeného hospodárstva (napojeného na Sovietsky zväz a jeho komunistické satelity združené v Rade vzájomnej hospodárskej pomoci), v kultúrnej oblasti dominovala marxisticko-leninská ideológia a v oblasti práva marxisticko-leninská teória štátu a práva.

Napriek týmto limitujúcim faktorom však práve v období pred rokom 1989 došlo k významnému rozvoju teórie práva duševného vlastníctva, a to najmä vďaka mimoriadnym právnickým osobnostiam, akými boli najmä Štefan Luby a Karel Knap. Možno konštatovať, že hoci počas štyridsiatich rokov komunistického režimu došlo medzi Československom a západnou Európou k priepastným rozdielom v úpravách v oblasti duševného vlastníctva, teória práva duševného vlastníctva v Československu bola na sklonku komunistického režimu už dobre rozvinutá a medzinárodne široko rozhladená, a teda aj pripravená adekvátne reagovať na nové spoločenské, ekonomicke aj kultúrne výzvy, ktoré nastolili nežná revolúcia, obnovenie pluralitnej demokracie, slobodného trhu, slobody tvorby a jej prejavu. Po zániku druhej Československej republiky a vzniku dvoch samostatných nástupníckych štátov – Slovenskej republiky a Českej republiky 1. januára 1993, obidva štáty úspešne zvládli všetky úlohy, ku ktorým sa v oblasti práva duševného vlastníctva zaviazali v Európskej dohode o pridružení, pôvodne uzatvorenej ešte s ČSFR v roku 1991; v samostatnej Slovenskej republike nadobudla účinnosť 5. decembra 1993. V roku 2004 vstúpili obidva štáty do Európskej únie ako plnohodnotní partneri, pripravení spolupracovať pri ďalších výzvach, ktoré v kultúrnej aj ekonomickej oblasti informačná a poznatkovo orientovaná spoločnosť nastoľuje nielen pred zjednotenú Európou, ale pred celý globálny svet.

Zuzana Adamová

Magisterské štúdium absolvovala v roku 2003 na Právnickej fakulte Trnavskej univerzity v Trnave, kde v roku 2008 ukončila aj doktorandské štúdium v odbore občianske právo.

V rokoch 2006 a 2007 absolvovala vedecký pobyt na Inštitúte Maxa Plancka pre právo duševného vlastníctva, súťažné a daňové právo v Mníchove. V súčasnosti je na Právnickej fakulte Trnavskej univerzity riaditeľkou Ústavu práva duševného vlastníctva. Praktické skúsenosti nadobudla pôsobením v advokácii a na Ministerstve kultúry SR v sekcii médií, audiovizie a autorského práva (odbor autorského práva a kinematografie). Vo svojej vedeckej a odbornej činnosti sa zameriava najmä na oblasť autorského práva, práv súvisiacich s autorským právom a kolektívnu správu týchto práv. Je členkou redakčnej rady časopisu Duševné vlastníctvo a participuje na viacerých zahraničných projektoch z oblasti európskeho autorského práva.

Autorkou Druhej hlavy s názvom Kolektívna správa autorského práva a práv súvisiacich s autorským právom je Zuzana Adamová. Zameriava sa na oblasť autorského práva a práv súvisiacich s autorským právom, ktorá aj na Slovensku prechádza, osobitne v posledných dvoch desaťročiach, neustálymi zmenami. Vývoj bol do značnej miery ovplyvnený procesom harmonizácie a tiež plnením záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv, ktorými je Slovenská republika viazaná. V zásade, národnou záležitosťou však zostáva oblasť zmluvného práva a regulácie výkonu kolektívnej správy práv. Uvedené oblasti, ktoré spolu úzko súvisia, upravuje zákon č. 618/2003 Z. z. o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom (autorský zákon) v znení neskorších predpisov.

Často sa zabúda na to, že pôvodná myšlienka kolektívneho uplatňovania autorského práva a práv súvisiacich s autorským právom pomocou organizácií kolektívnej správy sleduje omnoho viac, ako iba čo možno najefektívnejší výber odmien za použitie predmetov ochrany a náhrad odmien. Organizácie kolektívnej správy majú aj všeobecnejšie funkcie a vykonávajú činnosti, ktoré by na individuálnej báze nebolo možné vykonávať, alebo by to bolo možné len s vysokými nákladmi. Realizujú totiž významné kultúrne, sociálne, ekonomicke a iné funkcie, a teda predstavujú významný prvok

pôsobiaci v oblasti kultúry. Samotná existencia organizácií kolektívnej správy je prírodnou nielen pre zastupovateľov nositeľov práv a používateľov predmetov ochrany, ale jej činnosti sú smerované *pro bono publico*.

Celosvetovou otázkou zásadného významu je v súčasnosti to, či systém kolektívnej správy práv v EÚ, ktorý vznikol v analógovom prostredí, postačuje potrebám digitálneho prostredia. V ňom sa vyžaduje cezhraničná správa autorských práv a práv súvisiacich s autorským právom, ako aj multiteritoriálne poskytovanie licencií na používanie predmetov ochrany. Na rozdiel od toho, tradičná podoba poskytovania licencií vychádza z kolektívnej správy práv vykonávanej na teritoriálnom prístupe, kde je cezhraničná správa práv realizovaná prostredníctvom recipročných zmlúv uzatvorených medzi organizáciami kolektívnej správy navzájom. Európska komisia síce odmieta akékoľvek teritoriálne rozštiepenie a presadzuje zavedenie súťaže medzi organizáciami kolektívnej správy, nesmie sa však zabúdať, že v tomto smere treba mať na zreteli viacero aspektov a že prvotným cieľom je najmä dosiahnutie rovnováhy medzi záujmami nositeľov práv a používateľov predmetov ochrany, a tiež zachovanie a podpora kultúrnej diverzity v Európe.

Nový pohľad na kolektívnu správu práv v digitálnej ére priniesol mnohé nové problémy, výzvy a otázky, aká by mala byť podoba kolektívnej správy práv v 21. storočí. Na prvý pohľad by sa mohlo zdať, že digitálne technológie a internet ohrozujú samotnú existenciu systému kolektívnej správy práv, ktorý vznikol ešte v analógovom prostredí.

Hlbšou analýzou sa však podobné obavy nepotvrdili, i keď by bolo príliš odvážne tvrdiť, že organizácie kolektívnej správy tu vždy budú mať svoje miesto. Každopádne, aktuálne zohrávajú kľúčovú úlohu na poli spravovania autorských práv a práv súvisiacich s autorským právom, a preto je potrebné permanentne hľadať vyhovujúci model, ktorý zabezpečí plynulý a vyhovujúci výkon správy v prospech všetkých zúčastnených subjektov.

Autori, výkonní umelci a ďalší nositelia práv majú stále viac možností, ako si spravovať svoje práva individuálne, teda najmä monitorovať a kontrolovať proces udeľovania licencií na použitie predmetov ochrany, ich samotné používanie a tiež výber odmien či iných poplatkov, a to najmä s použitím technologických opatrení a elektronických informácií o správe práv. Individuálna správa práv prostredníctvom systémov digitálnej správy však nevyhovuje všetkým nositeľom práv a všetkým spôsobom použitia; často je aj finančne náročnejšia ako kolektívna správa práv. Digitálna správa práv,

o ktorej sa predpokladalo, že vytlačí, alebo aspoň postupne nahradí kolektívnu správu práv, sa tak stáva len jej určitou alternatívou.

Všeobecne možno zhrnúť, že hlavným cieľom pri zdokonaľovaní kolektívnej správy práv v celoeurópskom meradle zostáva zabezpečenie efektívneho, nezávislého, pravidelného, transparentného a kvalifikovaného kontrolného mechanizmu vo všetkých členských štátoch EÚ, zahrnujúceho všetky právne, sociálne, finančné a kultúrne aspekty. Spoločne s kvalitnou hmotnoprávnou úpravou a úpravou zmluvného práva kolektívna správa práv tak bude predstavovať skutočne významný pilier autorského práva.

Matúš Návrat

Magisterské štúdium absolvoval v roku 2003 na Právnickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave a doktorandské štúdium v odbore občianske právo v roku 2008 na Právnickej fa-

kulte Trnavskej univerzity v Trnave. V rokoch 2004 a 2005 absolvoval šesťmesačný vedecký pobyt na Inštitúte Maxa Plancka pre právo duševného vlastníctva, súťažné a daňové právo v Mníchove. Praktické skúsenosti nadobudol v advokácii a ako právnik v podnikateľskej oblasti. V súčasnosti sa angažuje iba v akademickej oblasti. Publikoval viac ako desiatku odborných článkov v oblasti práva duševného vlastníctva, obchodného práva a ústavného práva a je autorom odborných a učebných textov najmä v oblasti práva počítačových programov, databáz a doménových mien.

Počítačový program, databáza a doménové meno v práve duševného vlastníctva – je názov **Tretej hlavy** a jej autorom je **Matúš Návrat**. Táto monografia mapuje a vedecky systemizuje ďalšie špecifické oblasti práva duševného vlastníctva, v ktorých sa autorské právo stretáva v širokej miere s právami priemyselného vlastníctva, osobitne s patentovým právom a v jej záverečných statiach i s právami na označenia a ďalšími právami duševného vlastníctva.

Nedostatok autorskoprávnej ochrany počítačových programov z hľadiska vymedzenia jej predmetu tkvie v tom, že pojmové vymedzenie počítačového programu neza-

hŕňa myšlienky a riešenia, a preto počítačový program nie je chránený pred vytvorením konkurenčného programu zapísaného iným spôsobom, ale využívajúceho rovnakú myšlienku. Počítačový program je autorským právom chránený ako literárne dielo, t. j. ako textový zápis príkazov a inštrukcií. Podobne ako literárne diela sa počítačový program chráni autorským právom len pri neoprávnenom použití zhodného textu príkazov a inštrukcií tvoriacich počítačový program. Algoritmy a rovnice však možno zapísať odlišnými spôsobmi. Myšlienky a riešenia sú na počítačových programoch najcennejšie a autorské právo preto nie je plnohodnotnou ochranou počítačových programov a motivačným faktorom rozvoja informačných technológií a softvérového priemyslu. Keďže na ochranu riešení sa zameriava patentové právo, uvedené negatíva sa môžu zmierniť ochranou počítačových programov taktiež patentovým právom.

Nevýhodou patentovej ochrany počítačových programov je, že mnoho počítačových programov napriek tomu, že boli vytvorené na základe značného finančného alebo iného vkladu, nespĺňa kritérium novosti alebo vynálezovskej činnosti, pretože algoritmy v nich obsiahnuté boli vytvorené na základe už známeho stavu techniky alebo sú príliš jednoduché.

Patentová ochrana sa v poslednom období rôzne prispôsobuje, aby mohla čo najlepšie poskytnúť ochranu aj počítačovým programom. Napriek tomu je však ochrana počítačových programov patentovým právom spojená s viacerými nedostatkami, z dôvodu ktorých nie je možné, aby bola jediným právnym nástrojom zabezpečujúcim ochranu počítačových programov. Patentovú ochranu počítačových programov preto musí sprevádzať iný typ ochrany, napr. autorskoprávna ochrana.

Pre databázy bolo v európskom priestore vytvorené v poslednom desaťročí osobitné právo zhotoviteľov databáz. Nevýhodou novovytvorených právnych úprav je však to, že zvyčajne zavádzajú mnoho nových právnych pojmov, ku ktorým neexistuje primeraná judikatúra a doktrínálny výklad. V európskom integračnom procese sa v týchto otázkach stretávajú aj odlišné pojmy a koncepcie anglosaského práva a kontinentálneho európskeho práva. Slovenský zákonodarca by sa preto mal zamerať na bližšie konkretizovanie týchto nových právnych pojmov priamo v právnych normách, a to najmä s cieľom zväčšiť právnu istotu dotknutých subjektov.

Na doménové mená sa v súčasnosti nevzťahuje žiadne absolútne právo *sui generis*. Ich právna existencia primárne vzniká

ká iba na základe relatívnych právnych vzťahov, t. j. zmlúv medzi prihlasovateľmi a registrátormi (tzv. soft law). Sekundárne sa na doménové mená môže uplatňovať aj právna úprava práva ochranných známkov, práva obchodných mien a právo neregistrovaných označení v hospodárskej súťaži.

Problém v uplatňovaní spomínaných tradičných práv v súvislosti s označeniami na doménové mená spočíva v tom, že tradičné práva na označenia majú obmedzenú teritoriálnu pôsobnosť, zatiaľ čo doménové mená majú teritoriálne neobmedzenú, a teda celosvetovú pôsobnosť. Otázne je, či by uvedený problém bolo možné riešiť vytvorením nového absolútneho práva *sui generis* na doménové mená, a to či už na celosvetovej úrovni, alebo na úrovni jednotlivých štátov. Správa a výkon pôsobnosti, či už národnými alebo medzinárodnými orgánmi, vo vzťahu k takému novému právu na doménové mená by však z technického hľadiska boli veľmi problematické. K flexibilnejšiemu riešeniu uvedených kolízií by mohlo tiež prispieť obligatórne podriadenie sa prihlasovateľov právomoci alternatívnych konaní, akými je napr. UDRP (Uniform Domain-Name Dispute-Resolution Policy) v prípade jednoduchších sporov s tradičnými právami na označenie, k čomu v prípade vrcholovej domény .sk zatiaľ nedošlo. Podnetom pre činnosť slovenskej legislatívy by mohlo byť zakotvenie aspoň čiastkových právnych riešení týkajúcich sa doménových mien do slovenského právneho poriadku.

Vzorom by mohla byť existujúca právna úprava priamo účinná a záväzná aj na Slovensku v nariadení o doméne .eu. Po kritickom zhodnutí by mohla byť prevzatá do slovenskej zákonnej úpravy napr. úprava definície špekulatívnej registrácie a nárokov, ktoré možno v tejto súvislosti uplatňovať na súde alebo v alternatívnom konaní, a ďalej by mohla byť zákonom uložená slovenskému správcovi vrcholovej domény .sk povinnosť včleniť do svojich registračných pravidiel inštitúty alternatívneho riešenia sporov. Zákonom by mohlo byť tiež uložené správcovi domén neustanovovať nevýhodné podmienky do registračných zmlúv a zakotviť inštitúty, ktoré by mu znemožnili zasiahnuť do práva na slobodu slova a konkretizovali zákaz zneužívať dominantné postavenie. Vzorom by mohla byť aj existujúca právna úprava žaloby *in rem* proti doménovému menu v Spojených štátoch amerických. Podstatou tohto inštitútu je, že ak nemožno doručiť majiteľovi doménového mena žalobu *in personam*, je možné podať žalobu *in rem* nielen v sídle alebo bydlisku porušovateľa, ale aj v sídle správcu

vrcholových domén alebo registrátora. Tento inštitút síce do značnej miery obmedzuje procesné práva odporcu, ale po kritickom zhodnutí by mohol byť podnetom pre legislatívnu činnosť aj na Slovensku.

Anton Škreko

Magisterské štúdium absolvoval v roku 2003 na Právnickej fakulte Trnavskej univerzity v Trnave. Na tej istej fakulte ukončil v roku 2008 doktorandské štúdium v odbore občianske právo. Počas doktorandského štúdia absolvoval odbornú stáž na Úrade priemyselného vlastníctva SR a v roku 2006 šesťmesačný vedecký pobyt na Inštitúte Maxa Plancka pre právo duševného vlastníctva, súťažné a daňové právo v Mníchove. Je aj absolventom dištančného vzdelávacieho kurzu WIPO Worldwide Academy. Praktické skúsenosti nadobudol pôsobením v advokácii a na Okresnom súde Trnava. V súčasnosti je riaditeľom odboru autorského práva a kinematografie Ministerstva kultúry SR. Naďalej pôsobí ako výskumný pracovník na Ústave práva duševného vlastníctva Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave.

vrcholových domén alebo registrátora. Tento inštitút síce do značnej miery obmedzuje procesné práva odporcu, ale po kritickom zhodnutí by mohol byť podnetom pre legislatívnu činnosť aj na Slovensku.

Štvrtá hlava je nazvaná **Priemyselné práva v informačnej a poznatkovo orientovanej spoločnosti**. Jej autorom je **Anton Škreko**. Aj keď podľa názvu je táto časť monografie venovaná právu priemyselného vlastníctva, zaoberá sa, ako je zrejme už z jej obsahového členenia, aj všeobecnejšími otázkami systému práva duševného vlastníctva a jeho miesta v systéme slovenského práva. Z toho hľadiska ponúka syntetizujúcu systémovú optiku aj vo vzťahu k predchádzajúcim trom hlavám knihy. Ak prvá z nich uviedla čitateľa do východiskových právnohistorických a právnoteoretických otázok nášho predmetu a ďalšie dve sa orientovali na špecifické okruhy problematik, ktoré majú z hľadiska poznatkovo orientovanej informačnej spoločnosti v jej súčasnej dynamike a európskych i globálnych súvislostiach prvoradý význam, autor štvrtej hlavy systémovo zastrešuje aj všetko predchádzajúce. Uvedením podstatných informácií tak o všeobecných otázkach duševného vlastníctva a priemyselného vlastníctva, ako aj o špecializovaných predmetoch priemysel-

ného vlastníctva a s nimi spätých právach, touto hlavou autor dopĺňa celkový obraz aktuálneho stavu vedeckého rozvoja práva duševného vlastníctva na Slovensku na konci prvej dekády 21. storočia.

Právo priemyselného vlastníctva predstavuje relatívne samostatnú oblasť súkromného práva a zároveň imanentnú súčasť práva duševného vlastníctva. Zameriava sa na právnu reguláciu sféry spojenej s využívaním predmetov priemyselného vlastníctva a priemyselných práv. V podstate ide o neuzavretú, ďalej sa vyvíjajúcu oblasť právnej regulácie, ktorej predmetom sú tzv. ideálne objekty (označované aj ako nehmotné statky). Tak ako iné predmety duševného vlastníctva, aj predmety priemyselného vlastníctva charakterizuje stabilná ideálna štruktúra v jednote obsahu a formy, ktorá je schopná samostatnej existencie ako ideálny objekt právnych vzťahov nezávisle od konkrétneho, individuálne určeného materiálneho nosiča – hmotnej veci, v ktorej je ideálny objekt spredmetnený.

Definičné vymedzenie „priemyselného vlastníctva“ i mnohé jeho terminologické a systémové otázky sú stále otvorené a sú aj v právnej vede predmetom diskusií i polemík. Na druhej strane, toto pomenovanie je už značne vžitá najmä v aplikačnej praxi, a možno povedať, že i v laickejšej spoločnosti. Možno tiež konštatovať, že terminologické označenie „priemyselné“ sa používa v danej právnej oblasti aj v medzinárodných dokumentoch a v normách európskeho práva.

Z konkrétnych výkladov podaných k jednotlivým predmetom priemyselného vlastníctva je zrejme, že ani ich kategorické označenie ako „priemyselných“ nie je nesprávne či zavádzajúce, pretože v podstatnej miere ide o predmety, ktoré vznikajú v tvorivom procese v oblasti techniky a svoje vyústenie majú spravidla v oblasti priemyslu, tvorivé technické riešenia sa realizujú v priemyselných postupoch a produktoch. Priemyselné vlastníctvo a priemyselné práva v tradičnom chápaní však zahŕňajú aj predmety, ktoré slúžia na označenie, špecifikáciu či pomenovanie a odlišenie činností, tovarov a služieb tak v oblasti priemyslu, ako aj v oblasti obchodu. V prameňoch európskeho práva sa preto možno stretnúť aj s kumulatívnym označením „priemyselné a obchodné vlastníctvo“. To však nastoľuje vo vzťahu k tradičnému chápaniu pojmu „priemyselné vlastníctvo“ aj ďalšie súvislosti a otázky, pokiaľ ide o šírku a exaktnosť vymedzenia „obchodného vlastníctva“ ako novšieho termínu vneseného do oblasti priemyselných práv.

Priemyselné vlastníctvo sa ekonomicke zhodnocuje jeho priamym využívaním v procese výroby a obchodu, teda v eko-

nomicko-podnikateľskej činnosti, no využíva sa aj v procese vedecko-technického pokroku, inovácii a rozvoja (technickej) tvorivosti, najmä aj v spojitosti s ďalším tvorivým technickým nadväzovaním. Tak pojem priemyselné vlastníctvo, ako aj pojem priemyselné práva musia byť pojmami nutne otvorenými, umožňujúcimi zaradenie novovznikajúcich ideálnych objektov v neustálom vedecko-technickom rozvoji, ktoré samozrejme musia spĺňať všeobecné požiadavky kladené na priznanie priemyselno-právnej ochrany. Z aktuálnych novších trendov v oblasti priemyselného vlastníctva sa poukazuje najmä na problematiku patentovateľnosti počítačových programov, problematiku biotechnológií a moderných komunikačných technológií (internet).

V štyroch predstavených samostatných monografiách sú sústredené výsledky viacročného vedeckého výskumu kmeňového tímu Ústavu práva duševného vlastníctva Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave. Táto knižná publikácia je zároveň svedectvom, že ústav v priebehu relatívne krátkeho času od svojho vzniku má široko rozvinuté európske a medzinárodné vedecké styky v danom odbore. Z toho hľadiska pri tvorbe monografie mali primárny význam vedecké poznatky nadobudnuté každým z autorov

počas niekoľkomesačných vedeckých pobytov na Inštitúte Maxa Plancka pre právo duševného vlastníctva, súťažné a daňové právo v Mníchove a rozvíjanie medzinárodnej vedeckej spolupráce v rámci Medzinárodného združenia na podporu výučby a výskumu v oblasti duševného vlastníctva – ATRIP (International Association for the Advancement of Teaching and Research in Intellectual Property).

O tom, že akademická sféra svojimi serióznymi vedeckými výsledkami môže výrazne napomáhať aj zahraničnej politike Slovenskej republiky pri tvorbe jej dobrého mena v medzinárodných vzťahoch, sa mohol presvedčiť aj prezident Slovenskej republiky **Ivan Gašparovič** počas svojej návštevy na **Bolonskej univerzite** 1. marca 2007. Navštívil ju v šlapajach **Alexandra Dubčeka**, ktorému táto univerzita udelila v novembri 1988 čestný doktorát politických vied. V akademickom prostredí tejto najstaršej európskej univerzity sa stretol aj s riaditeľom jej Inštitútu duševného vlastníctva **prof. Albertom Mussom** (na fotografii druhý zľava; pozn. red.). Je pre nás zaiste potešiteľné, že na tomto stretnutí sa A. Musso zmienil nášmu prezidentovi aj o časopise *Duševné vlastníctvo*. A o tom, že ľudskosť a dobré myšlienky si k sebe nachádzajú cestu, môže svedčiť aj to, že práve A. Musso uviedol doademickej spisby

v odbore autorské právo termín „*autorské právo s ľudskou tvárou*“.¹

Nepochybne v tom rezonuje aj odkaz Alexandra Dubčeka nášmu dnešku – osobitne v súvislosti s 20. výročím nežnej revolúcie, ktoré si v tomto roku pripomínáme.

(kol.)

INTELLECTUAL PROPERTY LAW IN THE INFORMATION SOCIETY AND IN THE SYSTEM OF LAW

New publication of the authors J. Švidroň, Z. Adamová, M. Návrat and A. Škreko (founding team of the Intellectual Property Law Institute of the Law Faculty of Trnava University established on 1 June 2007) published by the Slovak Academy of Sciences, VEDA. Four separate monographs are the results of few-years' scientific research reached by the authors also during their research stays at the Max Planck Institute for Intellectual Property, Competition and Tax Law in Munich. History of legal development in the territory of Slovakia in the context of the most significant state and legal milestones affecting the social and political development. Global challenges for all areas of the intellectual property law in the information society.

Fotózber zo starobylej knižnice Bolonskej univerzity ALMA MATER STUDIORUM

Foto: Studio „Foto Schiassi“

1 Pozri recenziu JANČO, M.: Alberto Musso, Diritto di autore sulle obre dell'ingegno letterarie e artistiche. (Autorské právo na literárne a umelecké diela.) Bologna: Zanichelli Editore, 2008, 471 s. Právny obzor, 2009, 1, s. 82.

Limitujúce a rozvojové faktory Slovenska v roku 2010

Prof. PhDr. Ing. Miroslav TUMA, DrSc.

Svet zápasí s globálnou finančnou, hospodárskou a sociálnou krízou a tá ovplyvňuje všetky podnikateľské subjekty, a teda aj občanov. Je veľa ľudí, ktorí hodnotia krízu v zmysle darvinovského prežitia silnejších druhov. Núti ich prijímať celý rad nepopulárnych opatrení, ako je prepúšťanie zamestnancov, znižovanie nákladov vrátane plátov, ale aj obmedzovanie výskumu, vývoja, rozvoja inovácií a pod.

Ale raz, nevedno presne kedy, prejde hospodárstvo do konjunktúry a podniky, ktoré usporili a zminimalizovali všetko, čo sa len dalo, nebudú mať čo ponúknuť na trhu, nebudú mať progresívne a prelomové výrobky, ani schopných ľudí a absentovať budú aj nové nápady a tvorivé myšlienky. Je to začiatok neslávneho konca, o ktorom je potrebné hovoriť už dnes.

Strategické scenáre v turbulentnej dobe si musia preto veľmi zavčasu všimnúť problémy podnikateľských subjektov a radiť im, že bez výskumu a vývoja, bez razantných inovácií bude ťažké odolávať oveľa väčším hrozbám, ktoré svet v budúcnosti ešte len očakáva. Máme na mysli otepľovanie planéty, nedostatok pitnej vody, ubúdanie energetických surovín, svetový pohyb imigrantov, sociálne nepokoje, nástup geriatrického sveta ľudí v dôchodkovom veku, problémy zdravia, pandémieí atď. V porovnaní s týmito megaproblémami sveta je súčasná, i keď už globálna kríza len „malou nočnou hudbou“ súčasnej generácie, keď na riešenie krízy postačujú vysokotvoriví, inovatívni a chytrí ľudia, pre ktorých je kríza životnou šancou možného úspechu.

1. Prečo kríza vznikla a kde sú jej začiatky?

Už od polovice roka 2006 sa aj v Európe, a teda aj u nás, začali šíriť katastrofické správy o stave svetového finančnictva. Podnetov bolo v tomto smere pomerne veľa. V tom istom roku (2006) vyzval Medzinárodný menový fond najrenomovanejších vedcov a vrcholových manažérov z rezortu finančnictva a svetového hospodárstva, aby vyslovili kvalifikovaný názor na stále rastúcu nestabilitu svetovej ekonomiky. Nerovnomernosť jej vývinu sa čoraz vehementnejším spôsobom prejavovala nielen v USA, ale aj v ostatných krajinách sveta. Málokto však vtedy vedel odhadnúť rozsah tejto nastupujúcej krízy. Odborníkom však bolo už vtedy jasné, že príčiny krízy sú v benevolentnosti vlád, ktoré tolerovali fúzie bankovníctva, poisťovníctva a fondov. Tieto finančné kolosy začali zlučovať banky tak, že vznikli obrovské zoskupenia s enormne veľkou finančnou silou, bez možnosti akýchkoľvek zásahov regulačného typu z externého prostredia. Úvery v USA prekročili v priebehu 3 – 4 rokov možnosti

ekonomiky, a to najmä v oblasti všeobecných a podnikateľských úverov, hypoték, lízingov atď. Finančná veľkokríza prerástla do hospodárskej krízy a následne aj do sociálnej. Americká mena zoslabla, export

klesol a čoskoro dala o sebe vedieť aj ropná i energetická kríza.

Kríza prerástla do globálnych rozmerov a prirodzene nemohla obísť ani hospodárstvo Slovenska. Ekonomická kríza ohro-

zila mnohé naše podniky, ktoré postupne obmedzovali výrobu a viaceré ju zastavili úplne. Klesajúci odbyt produktov vyžaduje zo strany podnikov celý rad opatrení, pretože rôzne prvky riadenia, ktoré sa osvedčili v minulosti, nenávratne miznú každým dňom, sú už nepoužiteľné.

2. Kríza ako podnet proinovatívneho správania produktov

V čase konjunktúry si v podnikoch zvykli nekontrolovať až tak úzkostlivo náklady. Ale rok 2008 prinútil všetky subjekty prijať veľmi tvrdé úsporné opatrenia, pretože na scénu hospodárskeho života vstúpila recesia. Škrtenie nákladov sa stalo módnym trendom. Obmedzujú sa investície a zmrazujú sa do takej miery, aby bola zaistená aspoň funkčnosť a životnosť výrobných technológií. Najhoršia by však bola cesta škrto v oblasti vývoja a výskumu. Rozumne riadené podniky sú si vedomé, že po hospodárskej stagnácii musí nastať oživenie ekonomiky a potom prežijú len tie podniky, ktoré výskum a vývoj nezastavili a aj v rámci obmedzených možností sa venovali inováciám svojej produkcie. Tieto podniky dokážu na trh uviesť modernejšie, výkonnejšie, spoľahlivejšie a energeticky úspornejšie výrobky, o ktoré bude mať trh záujem.

Krízu je potrebné vnímať ako istý podnet na znovuvzkriesenie produkcie, v duchu rešpektovania obmedzujúcich vplyvov na inováciu výrobkov.

3. Ktoré vplyvy globálneho trhu ovplyvnia budúcnosť inovovaných produktov?

- **Limitujúce faktory budúcnosti zo strany producentov:**
  - rast cien energií
  - rast cien surovín
  - dostupnosť energií i surovín
  - ekologické nároky na výrobky
  - minimalizácia surovinových vstupov
  - cena najmodernejších technologických zariadení
  - doprava surovín, energií, ale aj hotových produktov
  - kvalita produktov a ich predajnosť
  - cena práce
  - dopyt po moderných a kvalitných výrobkoch
  - imidž producentov a značky
  - dostupnosť úverov
  - daňová politika štátu
  - iné možné obmedzenia

Na druhej strane aj trh, a teda spotrebiteľská verejnosť bude mať voči výrobcom stále vyššie nároky.

- **Limitujúce faktory zo strany spotrebiteľov:**
  - zmena vnímania hodnôt
  - uprednostňovanie drahších a kvalitnejších produktov od renomovaných výrobcov
  - snaha získať najmodernejšie, najinovatívnejšie a najvýkonnejšie výrobky, ale za primeranú cenu
  - dokonalé popredajné služby
  - ľahká dostupnosť produktov, ale najmä služieb servisného typu
  - zmenená koncepcia výrobkov
  - dokonalý dizajn produktov
  - vytvorenie emotívneho vzťahu k produktu
  - kvalifikovaná a odborne fundovaná komunikácia s dodávateľom (obchodníkom), ktorá bude v maximálne možnej miere rešpektovať stále rastúce nároky odberateľov

Terajšia turbulentná doba stále viac potvrdzuje názory ekonóma Paula Ormeroda v jeho knihe „Butterfly Economics“, že potreba dlhodobej stratégie budúcnosti je veľmi problematická, pretože predvídať a hlavne plánovať budúcnosť bude stále problematickejšie, ak nie aj úplne nemožné. Ale úspešné firmy vypracovávajú stratégiu inovácie svojej produkcie na desiatky rokov a napr. Čína s prudko rastúcou ekonomikou realizuje dnes superplánovanie s výhľadom dokonca až do budúceho storočia.

4. Niektoré problémy slovenského priemyslu

Jedným z problémov slovenského priemyslu je jednostranné zameranie na automobilový priemysel. A nedarí sa mu tak, ako to plánovali jeho topmanažéri. V roku 2008 sa na Slovensku vyrobilo 575 776 automobilov, hoci plán bol 640 000 vozidiel.

VW Slovakia	187 872 vozidiel
KIA Žilina	201 507 vozidiel
PSA Peugeot Citroën	186 397 vozidiel

Odhad na rok 2009 bola produkcia 450 000 vozidiel, ale v skutočnosti (podľa odhadov z októbra 2009) sa vyrobí len asi 418 000. Odhad na rok 2015 je 866 000 vozidiel. Odvetvie výroby motorových vozidiel vygenerovalo v roku 2008 tržby v hodnote 8,717 miliardy eur, čo je v porovna-

ní s predchádzajúcim rokom pokles asi o 12 %. Vo svetovom meradle sa s rastom výroby automobilov počíta v Číne (7 753 000 áut ročne) a v Indii (2 162 000). Všeobecne sa usudzuje, že automobilový priemysel patrí medzi veľmi riskantnú stratégiu rozvoja nášho hospodárstva, zameraného len na jedinú činnosť, tzv. core business. Otvorenosť slovenskej ekonomiky je veľmi vysoká, 87 % nášho HDP tvorí export. Automobilový priemysel zamestnáva viac ako 60 000 ľudí a snahou štátu je zachovať v tomto sektore zamestnanosť aj v čase krízy, no prijateľnejšia by bola diverzifikácia priemyslu, čím by sa vytvorili stabilnejšie podmienky vývoja.

Šance Slovenska sú však stále otvorené. Ak by sme vytvorili SWOT analýzu našich možností, potom by sme mohli definovať naše silné i slabé stránky, ale aj príležitosti a ohrozenia v takomto uhle pohľadu:

- **Silné stránky Slovenska:**
  - skúsenosti v priemyselnej výrobe
  - dobrá reputácia našich výrobkov
  - široký technologický základ
  - dobrá dostupnosť infraštruktúry
  - rozvinuté podnikanie
- **Slabé stránky Slovenska:**
  - mentalita obyvateľstva
  - fragmentárne európske trhy
  - slabá pracovná mobilita
  - odpor ľudí proti zmenám
  - slabá spoľahlivosť na pracovníkov
- **Príležitosti pre Slovensko:**
  - zlepšenie úrovne manažmentu
  - zlepšenie líderstva v technológiách
  - možná zameranosť na integráciu vnútorných trhov
  - poskytovanie kvalitného vzdelania
  - rozvinúť inovácie v maximálne možnej miere
- **Hrozby útočiace na Slovensko:**
  - globalizácia, ktorá u nás len začína
  - asymetria podmienok na rozvoj obchodu
  - starnúca a chorľavejúca populácia
  - veľká nechť k radikálnym zmenám
- **Možné ciele rozvoja slovenského priemyslu:**
  - Z uvedenej matice SWOT analýzy vyplývajú pre slovenské podmienky rozvoja tieto možné ciele na rok 2010:
    - Vytvoriť silnú strategickú, technologickú a priemyselnú základňu pre ďalší intenzívny technologický transfer.
    - Rozvoj inovácií v každom odvetví.

- Revitalizácia výskumu a vývoja.
- Poskytovanie prvotriedneho technického a ekonomického vzdelania.
- Posilnenie konkurencieschopnosti aj v globálnych rozmeroch.
- Vytvorenie sociálnej spokojnosti občanov.

Sú to nemalé ciele, ktoré si zrejme uvedomuje každý súdny manažér vrcholového formátu a so zodpovednosťou za určitý úsek práce.

Iné štáty takisto bojujú s hospodárskou krízou. Najbežnejšie sú rôzne záchranné balíčky, ktoré smerujú na záchranu niektorých odvetví. Ale štáty nemajú na takúto formu záchrany dost' prostriedkov, a preto sa stále viac zadlžujú. Centrálné banky oživujú ekonomiku zase tým, že znižujú úrokové miery, ale to sa v budúcnosti môže prejavíť ako nežiaduci dôsledok. Keď sa ekonomická situácia zastabilizuje, začne zrejme narastať inflácia. Úrokové sadzby sa zvýšia a úvery budú drahšie. Štát sa bude usilovať získať späť peniaze, ktoré naliadol do ekonomiky v podobe záchranných balíkov. Na scénu opäť príde celý rad ďalších reforiem usilujúcich sa o posilnenie hospodárskej stability, ale občania to nepocítia znižovaním daní, pretože zadlženie štátu bude mimoriadne vysoké a dlhy je potrebné splácať.

Verejnosť viní za súčasnú krízu politikov a politici zase manažérov, no teraz už je zbytočné hľadať vinníkov za súčasný stav hospodárstva. Je potrebné zmeniť nielen politiku, ale hlavne ponímanie výkonnosti manažmentu podnikov. Hlavnou silou zmeny je inovácia aj riadiacich procesov v organizáciách a následne výrazná zmena v inováciách výrobkov.

5. Inovácia riadiacich procesov organizácií

Bolo by nezmyslom ešte dnes udržiavať také modely riadenia organizácií, ktoré ako tak fungovali v minulosti, tie sú už prekonané. Bez výraznej inovácie riadiacich procesov nemôže nastúpiť dlhodobější prosperita podniku. Podniky fungujú už v období globalizácie, a preto všetky základné ciele, najmä strategické, musia byť založené na systémovom usporiadaní interných procesov, a to v smere intenzifikácie podnikateľských aktivít. V tomto smere je potrebné dodržiavať celý rad zásad, ktoré sú typické pre súčasné obdobie krízy:

1. Podnik sa musí sústrediť len na také aktivity, ktoré sú z jeho momentálnej pozície na trhu dosiahnuteľné a splniteľné, bez cudzej finančnej pomoci.
2. Je potrebné prehodnotiť najmä tie produkty, ktoré sú „dnešnými živiteľmi“ a majú nádej prejsť do štádia „živiteľov zajtrajších“. V spolupráci všetkých zainteresovaných zložiek podniku je potrebné upraviť produkty tak, aby boli atraktívne dnes i zajtra.
3. Využiť všetky nástroje na rýchly vstup inovovaných podnikov na trh, a to prostredníctvom zvýšenia kvality produktov a marketingových operácií.
4. Požadovať od manažérov, aby koncentrovali svoj záujem na výrazné zmeny v inováciách, ktoré sa opierajú o funkčné, užívateľské a komerčné aspekty navyšovania hodnoty produktov.
5. Od riadiacich subjektov musíme požadovať zameranosť na riešenie očakávaných problémov prichádzajúcej budúcnosti a pristupovať k ich zvládnutiu širokospektrálnym, teda vejarovým spôsobom.
6. Využívať okrem hlavného prúdu podnikateľských záujmov aj vedľajšie prúdy, lebo aj tie môžu pri skokových zmenách zrazu prerásť do hlavného prúdu zmien a priniesť nové výnosy.
7. Usilovať sa o zníženie rozdielu medzi tým, čím je organizácia dnes, a tým, čím by chcela byť v budúcnosti.
8. Nepodceňovať nové poznatky a nové znalosti na úkor zabehaných a osvedčených produktov, ktoré sa síce v minulosti uplatnili na trhu, ale dnes už nemajú ten ťah, ktorý by sa očakával. Dnes sú v móde projekty, ktoré sú síce neraz riskantné, neurčité, s hmlistým výsledkom, ale ak vyjdú, tak je prielom na trhu istý.
9. Dnešok si želá mobilizáciu všetkých síl v podniku. Každý pracovník by mal vnímať nároky a požiadavky budúcnosti za splniteľné a mal by v tomto smere urobiť maximum pre svoj osobný rozvoj a jeho následnú maximálnu využiteľnosť v podniku. Moderné zmýšľajúci a hlavne konajúci zamestnanec by mal zo svojho slovníka vyškrtnúť slová typu nedá sa, nemôžeme, nevládzeme a nahradiť ich vetou skúsime to, je to v našich silách. Doba je skutočne hospodársky taká vážna, že si vyžaduje zmobilizovať všetky ľudské, materiálne, finančné i informačné zdroje, ktorými organizácia disponuje. Sú to interné subsystémy podniku, ktoré musia pôsobiť v synergii podnikateľského správania všetkých zamestnancov.
10. Je čas vykonať veľmi reálnu a spravodlivú inventúru disponibilných zdrojov podniku zacielených na rozvoj inovačných aktivít. Do inovačných procesov je potrebné zapojiť nové i tacitné, teda skryté znalosti pracovníkov a čo najskôr ich pretaviť do podoby inovačných riešení s okamžitou využiteľnosťou na trhu. Na trhu sú úspešní zvyčajne tí, ktorí prídu s inováciami ako prví alebo aspoň medzi prvými.
11. Globálnu krízu je vhodné vnímať ako šancu ďalšieho rozvoja organizácie a príležitosť konfrontovania podmienok dosažiteľnosti vytýčených cieľov. To sa zrejme neobíde bez zásahov do systému riadenia podniku. Každý manažér musí niesť zodpovednosť za svoj úsek činnosti, musí využívať a ďalej budovať informačný systém podniku. Organizácia interných procesov by mala byť efektívna a súčasne aj úsporná, ale nemala by narúšať ani dobrú sociálnu klímu vnútorného prostredia tvorivých tímov.
12. Bez zvýšenia odborných spôsobilostí a aktuálne potrebnej profesijnej adaptácie manažmentu sa zrejme nepodarí objaviť a zrealizovať vhodné podnikateľské príležitosti, ktoré by umožnili aktivizovať postavenie podniku na trhu, udržať kontakt so súčasným trendom výskumu a vývoja. Vývoj techniky, technológií, elektroniky a informatiky je nepredstaviteľne rýchly a budúcnosť praje len tým subjektom, ktoré sú na takéto prudko akcelerujúci vývoj pripravené.
13. Organizácie musia zvládnuť svoje interné problémy s obmedzujúcim pôsobením troch limitujúcich faktorov, a to: nákladov, schopných ľudí a času. Zanedbanie alebo podcenenie, prípadne aj nedocenenie hociktorého z nich ovplyvní kvalitu výsledku, i keď niektorý z uvedených faktorov je vždy v limite postavení, či už v majorite, alebo v minorite.
14. Úspešné budú tie organizácie, ktoré sa čo najskôr stanú učiacimi sa organizáciami. Čo najviac vzdelaných a dobre certifikovaných pracovníkov je predpokladom úspechu, pretože za každým projektom sú ľudia, tímy ľudí, ktorí chcú podnik posunúť dopredu a ktorí vedia správne odhadnúť možnosť reálneho úspechu, šance na víťazstvo a efektívnosť prínosu. Celý rad západných firiem, ako napr. GE, Honeywell,

3M, Novartis atď., hodnotí riziká a možnosti svojich inovačných projektov podľa zásady R-W-W, čo znamená:

- Real?
- Win?
- Worth it?

Svetová firma 3M použila túto metódu najmenej pri 1 500 inovačných projektoch.¹ Podľa tejto metodiky môže manažment podniku minimalizovať riziká rozhodnutia o zväžení vhodnosti a či nevhodnosti zavedenia určitého inovovaného produktu.

15. Každý podnik má obyčajne svoju inovačnú orientáciu a v tomto smere usmerňuje aj svoje tvorivé subjekty. Nie je to dobré, pretože sa u nich prejaví sklon k zúženému mysleniu, k sebaaprečoňovaniu. Dochádza k identifikovaniu sa projektantov, konštruktérov, ale aj technologov s riešením, ktoré oni navrhli. Dnes je potrebné presadzovať divergentné myslenie a prekonať tak nesprávny názor „my sme najlepší“.

Je potrebné všímať si aj iné odvetvia a hľadať možnosti transferu inovácií do vlastných produktov. Niektoré podniky vytvárajú preto interné alebo aj externé inovačné tímy, ktoré sa usilujú hľadať a nájsť inovačné podnety aj zo zdanlivo vzdialených odvetví. Ak ide o radikálne inovácie, dokonca i s transferom know-how, potom je potrebné zväžiť, či tento inovačný podnet je vôbec akceptovateľný vzhľadom na existujúcu technologickú alebo technickú vybavenosť firmy.²

Transfer inovácií produktov z iných odvetví prechádza niekoľkými fázami: Najprv je potrebné odpútať sa od existujúceho produktu a jeho koncepčného riešenia a všímať si len funkciu produktu vo väzbe na jeho reálnu potrebu alebo vlastnosti. Potom musíme preskúmať systémovým spôsobom všetky možné analógie riešenia produktov obdobného charakteru z iných odvetví. Napokon posúdime vyextrahované možné riešenia zo skúmaného produk-

tu na produkt domácej proveniencie, samozrejme vždy pri zachovaní autor-skoprávnej ochrany pôvodiny.

6. Uspieť v kríze znamená permanentne inovovať

Uvedli sme niekoľko podnetov, ako možno v čase krízy reagovať na súčasný stav v niektorých odvetviach priemyslu. Ani jednému slovenskému podniku sa dnes nežíje ľahko. Ale možno, že šéfov týchto podnikov poteší, že ani v zahraničí to nie je inak. Každý podnikateľský subjekt sa usiluje prežiť krízu veriac, že nebude trvať večne. A aj tí najrenomovanejší výrobcovia vedia, že jedna z možných ciest prežitia vedie cez posilnenie výskumu a vývoja a následnú intenzívnu inováciu produktov. Každý podnik hľadá podnety v okruhu 360° a skúma transfer know-how aj z veľmi vzdialených odvetví. Inovujú sa prudkým tempom výroby, procesy i služby. Uvedme aspoň

1 Day, G. S.: Is it real? Can We Win? Is it Worth of Doing? In *Harvard Business Review*, 2007, č. 12, s. 110-120.

2 DÜRMLLER, Ch.: Technologie führerschaft durch kreative Seitenblicke. In *io new management*, 2008, č. 10, s. 36-39.

niekoľko veľmi presvedčivých príkladov obdobnej praxe.

Výrobcovia lyží využili know-how z výroby huslí, keď do lyží zabudovávajú mriežku z kovového granulátu, ktorou husliari zlepšujú zvuk nástroja. Lyže sa takto stali oveľa viac ovládateľné aj pri vysokých rýchlostiach.

Iný príklad úspešnej inovácie, tentoraz z firmy BMW. V najmodernejších typových radoch automobilov BMW bolo už toľko riadiacich prvkov, že bolo problematické naučiť sa ich správne ovládať. Vývojári dostali za úlohu zjednodušiť ovládanie automobilu. Vývojový tím vykonal potrebnú analýzu najmä tých prvkov, ktoré riadia viac ako jednu funkciu. Hľadaním množstva analógií z rôznych odvetví vývojári došli napokon až k počítačovým hrám a prispôbením joysticku vznikol ovládací prvok „i Drive“, ktorý dokáže riadiť viac ako 100 funkcií.

Alebo ďalší príklad prístupu k inováciám. V roku 2004 musel japonský výrobca dielov na bicykle Shimano čeliť poklesu záujmu v USA o špičkové pretekárske cestné a horské bicykle. Príčin bolo niekoľko. Američania sa báli jazdiť na cestách a údržba veľmi komplikovaných prehadzovačiek rýchlostí bola veľmi náročná, hlavne na čas. Firma priniesla na trh bicykel Coasting, ktorý bol jednoduchý, dobre ovládateľný a ľahko udržiavateľný. Po úspešnom uvedení inovovaného bicykla na trh v roku 2007 odbyt prudko stúpol, pretože produkt rešpektoval želania trhu a spotrebiteľov.

Celý rad svetových výrobcov má na trhu úspechy, lebo ich inovačná inšpirácia vychádza z hlbokého pochopenia života zákazníkov, a preto mnohé úspešné inovácie zmenia neraz sociálnokultúrne i ekonomické podmienky života spotrebiteľov.

Budúcnosť smeruje k vysokosofistikovaným nárokom spotrebiteľov, ktoré sa prejavujú spojením výsledkov užívania výrobku, služieb, priestoru a informácií.³

Záver

Len veľmi málo manažérov má skúsenosti s riešením krízy takého rozsahu, ako je tá súčasná – globálna. To ale neznamená, že manažment sa nepriateľovi zvanom kríza vzdá bez boja. Isté je, že prežiť krízu sa podnikom nepodarí bez zmien. Dozista sa zmenia nároky a očakávania zákazníkov, iné bude postavenie dodávateľov a banky budú reagovať takisto osobitným spôsobom. Zajtrašok sa nebude dať porovnať s dneškom, pretože vznikne oveľa viac krí-

zových situácií, budú častejšie, ale aj intenzívnejšie a objavajú sa i nové varianty. Dlhodobé konkurenčné výhody sa zmenia na krátkodobé alebo zmiznú vôbec.

Uspieť znamená permanentne všetko inovovať a forsírovať u zamestnancov tvorivosť a inovatívnosť. Nové myšlienky, nové podnety a nápady budú žiadaným produktom na každom poste organizácie.

Život bude prinášať stále nové a nové situácie a manažment sa bude musieť naučiť hodnotiť ich potenciálne ohrozenia. Každú krízovú situáciu bude potrebné najprv identifikovať, následne klasifikovať, posúdiť možné ohrozenia a určiť aj pravdepodobnosť intenzity negatívnych dosahov na podnik a jeho zamestnancov. Preventívne opatrenia by mali vyústiť do zostavenia krízových scenárov. Pretože kríza má globálny charakter, je potrebné krízové javy hodnotiť zo širšieho uhla pohľadu a venovať pozornosť trendom vývoja v tej branži, v ktorej firma operuje.

Menia sa aj kľúčové faktory prežívania firiem, a preto každý protikrízový úhybný manéver si dozaista vyžiada modifikovanie podnikovej stratégie a v nej je potrebné zachytiť zmeny, ktoré istým spôsobom zapôsobujú na trhové prostredie.

Nejedna organizácia vynaložila už veľa síl a energie na vypracovanie rôznych záchranných projektov, od ktorých sa očakávalo zamedzenie stupňovania krízových javov. Ale zrazu sa trhové prostredie radikálne zmení a projekty sa stanú nepoužiteľné. Niektoré projekty sa vôbec nepodarí rozbehnúť, iné je potrebné zastaviť, niektoré prevádzky sa budú musieť zrušiť, zamestnanci prepustiť, zariadenia predať alebo zošrotovať. Aj s tým všetkým je potrebné rátať, ale našťastie nie vždy a nie všetko končí na cintoríne projektov.

Možné scenáre píše život, a preto podniky hľadajú najschopnejších manažérov, ktorí sa nedajú znechutiť čiastkovými neúspechmi, nenechajú podnik úplne padnúť a vždy hľadajú, a aj nájdu, cestu ako negatívne vplyvy premeniť na impulzy vedúce k náprave. Nemožno nečinne stáť a čakať na prosperitné časy. Budúcnosť patrí schopným a odvážnym, pretože muž činu dokáže zmeniť chod aj zdanlivo neodvratných udalostí. Musíme sa naučiť včas rozoznávať aj hmlisté obrysy prichádzajúcej budúcnosti, ktorá si aj tak vyberie svojich víťazov, ale aj porazených.

Končí sa Európsky rok tvorivosti a inovácií 2009, ale nekončia snahy novátorov zaviesť do života čo najviac inovovaných produktov. Veríme v budúcnosť plnú ino-

vovaných produktov, ktoré sa v ľuďoch ešte len rodia. Škoda, že veľká časť budúcnosti bude len na lízing, aspoň predbežne.

Literatúra

- CAMILLUS, J. C.: Strategy as a Wicked Problem. In *Harvard Business Review*, 2008, č. 4, s. 99-106.
- KAPLAN, R. S., NORTON, D. P.: Mastering the management system. In *Harvard Business Review*, 2008, č. 1, s. 63-77.
- KOŠTURIÁK, J., CHAL, J.: *Inovace*. Praha : Computer Press, 2008.
- McFARLAND, K. R.: Should You Build Strategy Like You Build Software. *MIT Sloan Management Review* 1, 2008, s. 69-74.
- MERNA, T., FAISAL, F. AL-THANI: *Risk Management*. Praha : Computer Press, 2008.
- STAFFELBACH, B.: Fehler und Fallen in der Erkennung und Diagnostik von Risiken. In *io new management*, 2008, č. 5, s. 8-11.
- TIDD, J., BESSANT, J., PAVITT, K.: *Řízení inovací*. Praha : Computer Press, 2008.
- TUMA, M.: Inovačné podnety v čase globálnej krízy. In *Duševné vlastníctvo*, č. 1, 2009, s. 25-28.
- TUMA, M.: Nové trendy v manažmente. In *Manažment, teória, výučba a prax*, 2009.
- Medzinárodná vedecko-odborná konferencia, Akadémia ozbrojených síl gen. Milana Rastislava Štefánika, Liptovský Mikuláš 2009.

Foto: www.jiunlimited.com

LIMITING AND DEVELOPING FACTORS OF SLOVAKIA IN 2010

TUMA, M.:

- Analysis of causes of global financial, economic and social crisis and its impact on enterprises.
- Analysis of limiting factors affecting market by producers and consumers.
- SWOT analysis of the Slovak market environment during the global crisis and chances to overcome.
- Innovation of management processes of successful organizations – recommendations and suggestions.
- Need of constant and intensive innovation of products and services.

3 BROWN, T.: Design Thinking. In *Harvard Business Review*, marec 2008, s. 84-92.

Pohnime rozumom! – 14. časť

Aj od rastlín sa môžeme učiť

MVDr. Peter HOLAKOVSKÝ

Veľký Šariš

Ing. Štefan HOLAKOVSKÝ

patentová a známková kancelária GENiUM, Bratislava

V predchádzajúcich častiach nášho seriálu sme sa zamerali hlavne na bioniku v nadväznosti na živočíšnu ríšu. To však neznamená, že rastliny sú menej významnými objektmi pri hľadaní vzorov na riešenie technických problémov. Práve naopak. Rastliny boli pre človeka od nepamäti nielen zdrojom potravy, ale aj surovín a rôznych materiálov pre jeho životné potreby. Okrem toho v nespočetnom množstve prípadov človeku poslúžili ako inšpirácia alebo predmet skúmania v oblasti bioniky. Určite si preto zaslúžia, aby sme im venovali tento článok.

Skôr než uvedieme zaujímavé príklady využitia rastlinnej ríše pri riešení technických problémov, ponúkame vám poučné myšlienky ďalších autorov súvisiace s bionikou.

LITINECKIJ¹

„Bionika prejavuje záujem o všetko, čo môže byť nazývané technikou prírody a čo môže človek prakticky využiť pri vytváraní novej, umelej prírody. Tesne nadväzuje na rôzne odvetvia techniky, ich činnosť súvisiacu napríklad s konštrukciou lietadiel, kozmonautikou, stavbou lodí, rádioelektronikou, prístrojovou meteorológiou, strojným inžinierstvom, geológiou, stavebníctvom, seizmológiou, architektúrou, lekárstvom, technológiou chemických výrobkov a pod.

Bionika zjednotila biológiu a techniku, t. j. vedy, ktoré spolu nemali nič spoločného a vzájomne ich obohatila. Bionika na základe súčasných fyzikálnych a chemických metód výskumu biologických systémov našla v živej prírode cesty na riešenie zložitých

technických problémov...

Akýkoľvek živý organizmus, akékoľvek tkanivo rastlinné i živočíšne, sa, ako je známe, skladá z buniek. V organizme človeka napríklad je asi 100 triliónov (10^{14}) buniek. Pri výbere stavebného materiálu pre stavbu bunky, tohto štandardného elementu, „základnej tehly“ všetkého živého, preukázala príroda neobyčajnú „vynaliezavosť“ a „prezieravosť“.

Príroda, ktorá disponovala vodnými roztokmi s lepkavými zlúčeninami s pomerne skromným súborom prvkov, plávajúcich v dávných moriach a oceánoch, podľa symbolického vyjadrenia známeho spisovateľa fantastických románov Stanislava Lema dokázala „vyžmýkať“ z tak obmedzeného východzieho materiálu doslova všetko, čo bolo možné. Výsledkom bolo vytvorenie bunky, ktorej základná schéma je zhodná ako u trilobitov, vymretých pred miliardami rokov, tak u terajšieho harmančeka, tulipánu, zmiere, krokodíla, slona, veľryby i človeka. Univerzálnosť tohto materiálu je ohromujúca...

V procese vývoja sa všetko živé utváralo veľmi ekonomicky. Príroda unifikovala okvetné lístky, šupiny rýb, zmiere i šišieky, listy bylín, kmene stromov a vela iných elementov biosystémov. V prírode sa nachádzajú tiež najjednoduchšie formy: trojuholník, štvorec, pravouholník, šesťuholník, kocka, kružnica, ovál. Umenie prírody virtuózne obmieňať a komponovať z obmedzeného množstva foriem nekonečné množstvo zložitých, úžasne krásnych, ľahkých, pevných, spoľahlivých, trvanlivých a úsporných systémov je napomenutím pre tých architektov, ktorí dokážu dať typovým obytným a verejným budovám

„Natura duce errare nullo modo possumus.“ – „Ak sa dáme viesť prírodou, nemôžeme v ničom pochybiť.“
(Cicero)

maximálne jednotvárnu a bezduchú podobu.“

LEBEDEV²

„Vo svete neexistujú neprekonateľné bariéry medzi živou a neživou prírodou. Jestvujú zákony, ktoré zjednocujú svet do jedného materiálneho celku a ktoré vytvárajú objektívnu možnosť vzniku syntetizujúcich vied. K takýmto možno zaradiť aj bioniku, a to na základe biologickej príbuznosti človeka a živej prírody, ktorá ho obklopuje.“

ZEUCH³

„V poslednej dobe je bionika stále častejšie spomínaná aj v médiách. Sú s ňou spájané nádeje a očakávania. Príroda, ktorá je základom nášho života, je ohrozená technickým vývojom. Je teda prijateľnejšie, aby sa príroda stala predlohou pre techniku? Napodobniť prírodu však nie je jednoduché, a preto vedie od prírodnej predlohy k vytvoreniu nového technického výrobku často dlhá cesta.

Bionika iste nemá východisko pre všetky technické problémy, ale môže k riešeniu radu z nich aspoň prispieť. Zamiera sa na také „prírodné riešenia“, ktoré sa vytvorili v priebehu evolúcie nezávisle na ľudskom pričinení. Pravdepodobnosť, že narazíme na celkom nové nápady, je teda vysoká.“

WIMMER⁴

„Najväčšou výhodou bioevolúcie je prispôbivosť a stála pružnosť vo vzťahu k novým podmienkam... Môžeme povedať, že konštrukčná a technologická činnosť prírody vedie väčšinou k optimálnym výsledkom.“

1 LITINECKIJ, I. B.: Bionika. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1980.

2 LEBEDEV, J. S.: Architektúra a bionika. Bratislava : Alfa, 1982.

3 ZEUCH, M.: Bionika. Plzeň : Fraus, 2008.

4 WIMMER, M.: Jak rozvíjet technickou tvořivost. Praha : Práca, 1990.

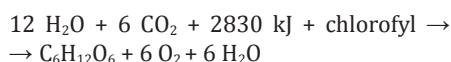
GATES⁵

„Mnohé skvelé vynálezy ľudského umu vznikli zo snahy napodobniť pôsobivé prírodné javy. Ľudstvo preskúmalo iba malý zlomok z obrovského množstva na Zemi žijúcich organizmov. Niektoré z miliónov organizmov, ktoré ešte nepoznáme, nás možno v budúcnosti inšpirujú k ďalším vynálezom, ktoré ešte väčšmi ulahčia náš život. Môžu nám pomôcť pri objave nových liekov, stavebných materiálov, spôsobov boja proti škodcom a proti znečisteniu životného prostredia... Prežitie bude závisieť od toho, ako budeme chrániť prírodu, akí všímaví budeme k jej darom a či sa dokážeme aj poučiť od rastlín a živočíchov, ktoré počas svojho vývoja podstúpili veľké zmeny.“

Všetci dobre vieme, že podľa vedeckých poznatkov boli práve rastliny priekopníkmi pri vytváraní životného prostredia. Veľké množstvo rastlín na rozdiel od živočíchov disponuje totiž jednou „zázračnou“ vlastnosťou – schopnosťou fotosyntézy.

Čo je fotosyntéza? Zjednodušene povedané, je to schopnosť za pomoci slnečnej energie premieňať anorganické látky na organické. Ako hovorí sám názov tejto reakcie „fotosyntéza“, zúčastňuje sa na nej aj svetlo, ktoré svoju energiu pomáha meniť chemické väzby prvkov. Chlorofyl je zelené farbivo, ktoré patrí do skupiny fotosyntetických pigmentov. Nachádza sa v zelených častiach rastlín, v bunkách zvaných chloroplasty.

Vzorec chemickej reakcie pri fotosyntéze je:

V preklade do „ľudskej reči“ to znamená, že pomocou chlorofylu a za pôsobenia 2830 kJ energie sa 6 molekúl oxidu uhličitého a 12 molekúl vody (anorganické látky), zmení na 1 molekulu glukózy (organická látka), 6 molekúl vody a 6 molekúl kyslíka.

Táto napohľad jednoducho vyzerajúca reakcia pravdepodobne najviac ovplyvnila smerovanie vývoja živej prírody na našej planéte. Bez zábran môžeme povedať, že je základnou chemickou reakciou života. Fotosyntézou sa energia slnečného žiarenia akumuluje do chemických väzieb glukózy, ktorá je (v ďalších chemických reakciách) základným zdrojom energie živej prírody. No produkuje aj nemenej dôležitý kyslík, bez ktorého by život na Zemi v takej forme, ako ho poznáme, nebol možný.⁶

Samotnú fotosyntézu ľudstvo ešte nedokáže priemyselne využívať. Naučilo sa však schopnosti rastlín využívať lepšie, ako to zariadila samotná príroda. Svedčí o tom množstvo vyšľachtených odrôd kultúrnych rastlín, ktoré prinášajú oveľa lepšie úrody ako pôvodné, prírodou vytvorené rastlinné druhy. Na prvý pohľad sa ani nezdá, koľko bioniky je v samotnom poľnohospodárstve.

Drevo

Veľa ľudí si pravek predstavuje ako dobu kamennú v štýle Flinstonovcov. Pravdepodobnejšie však je, že pred dobou kamennou bola „doba drevená“. Ale v dôsledku toho, že drevo sa „recykluje“ rýchlejšie ako kameň, dôkazy o tom by sme ťažko hľadali. Z príbehov o stroskotancoch, ktorí si na pustom ostrove zachránili holý život, však vieme, že ako prvý nezačali opracovávať kameň. Rastlinná ríša im v núdzi poskytla nielen obživu, strechu nad hlavou, odev, ale aj materiál na výrobu jednoduchých nástrojov a zbraní, ktoré mohli použiť na lov, ale aj vlastnú obranu.

Je ťažké si čo i len predstaviť, ako by sa vyvíjala ľudská civilizácia, ak by nemala k dispozícii drevo. Keby sme chceli len vymenovať, na čo všetko v minulosti, ale aj v súčasnosti drevo človeku poslúžilo, priestor na tento článok by nestačil. Je to tak všestranná surovina na rôzne využitie, že plnohodnotnú náhradu pri porovnateľných nákladoch človek ešte vyrobiť nedokáže. Pokúsime sa preto aspoň naznačiť, aké bolo hlavné využitie dreva človekom: výroba zbraní na lov a obranu, oheň – zdroj tepla, stavba príbytkov, dopravné prostriedky (lode, vozy a iné), výroba papiera atď. Z dreva boli dokonca vyrobené aj prvé stroje, napríklad tkáčske stavy, predchodca bicykla „drezina“, ale aj hodiny a iné. O tom, že drevo slúži aj ako estetický dekoračný prvok, písať ani nemusíme. Je síce pravda, že sú aj stálejšie materiály ako drevo, no predstava, že by sa na zemskom povrchu povalovali zbytky stromov, ktoré rástli pred tisíckami rokov, určite nenadchne. Pomerne rýchla biodegradácia dreva poskytuje organickú hmotu a energiu na rast a vývoj ďalších rastlín a živočíchov.

Bylinky

Rastlinná ríša ľuďom okrem iného už od pradávna poskytovala a aj v súčasnosti poskytuje prostriedky na udržanie, alebo znovunavrátanie zdravia. Dalo by sa povedať, že niektorí šamani, babky bylinkárky a iní

ľudoví liečitelia boli aj priekopníkmi v bionike. Pozorovaním prírody a experimentovaním zistili, že niektoré rastliny obsahujú látky, ktoré ovplyvňujú biologické pochody a reakcie v organizme. Na základe týchto poznatkov a skúseností ich účinkov využívali v prospech, ale často aj neprospech ľudí, teda ako lieky, ale aj ako jedy. Pretože plody, ale aj listy a korene z týchto rastlín väčšinou nebolo možné v prírode vždy čerstvé nazbierať, konzervovali ich najčastejšie sušením, ale aj varením, údením a pražením.

Z bylinkárstva postupne vzniklo celé jedno odvetvie farmácie – liečivé rastliny. V medicíne sa aj v súčasnosti používajú a v lekárňach sa dajú kúpiť rôzne sušené liečivé rastliny, čajoviny, odvary, nálevy, výťažky, ale aj masti z liečivých rastlín. Niektoré účinné látky nachádzajúce sa v liečivých rastlinách však už dokážeme aj vďaka bionike priemyselne vyrábať.

Káva

Zaujímavým príkladom, ako sa produkt jednej rastliny stal pre ľudí všeobecne známym a často používaným, je prípad kávy. Niekde v Etiópii si jeden pastier všimol, že keď kozy skonzumovali červené bobule z jedného kríka, boli neobyčajne čulé a veselé. Vyskúšal tieto plody aj na sebe a tiež zistil nezvyčajný prílev energie a zlepšenie nálady. So svojou skúsenosťou sa podelil aj s inými, a tak sa postupne začala šíriť sláva kávy. Nie je známe, kto, kedy a prečo začal kávu pražiť. Je možné, že kávu prvýkrát opražili preto, aby sa pri preprave na dlhé vzdialenosti neskazila. Avšak práve tento pravdepodobne náhodný postup dal káve tie vlastnosti, ktoré má väčšina ľudí tak rada. Nádhernú arómu a vynikajúcu chuť. Nikto z nás by si asi nepochutil na nepraženej surovej káve, bez výraznejšej chuti a arómy. Ale okrem toho povzbudzujúco pôsobí aj v káve sa nachádzajúci kofeín. Tento v medicíne používaný medikament pomohol zachrániť nejednen život.

Lotosový efekt

Skoro v každej úvahe o bionike sa ako príklad uvádza lotosový efekt. O čo vlastne pri lotosovom efekte ide? Kvapky vody na liste lotosu sa nerozlejú po jeho povrchu a nezmočia ho, ale vytvárajú guľôčky, podobne ako ortuť na väčšine pevných povrchov. Ak sa takáto kvapka vody skotúla po lotosovom liste, nalepí na seba drobné nečistoty a list tak očistí.⁷

Určite nikoho neprekvapí, že o materiál s takými vodoodpudivými a samočistia-

5 GATES, P.: *Príroda vo vede*. Bratislava : Mladé letá, a. s., 1996.

6 <http://referaty-seminarky.sk/vyznam-slneceho-ziarenia-pre-zivot-na-zemi/>

7 <http://www.osel.cz/index.php?clanek=1221>

<http://petrik.bigblogger.lidovky.cz/c/107273/Zakriveni-povrchu-je-klicem-k-tajemstvi-cistoty-lotosovych-kvetu.html>

cimi vlastnosťami, ako má lotosový list, je zo strany priemyslu určite záujem. Robili sa už pokusy so sklom, ktoré by sa počas dažďa samo očistilo a nebolo by potrebné ho umývať. K širšiemu využitiu takýchto skiel však zatiaľ ešte nedošlo, aj keď by ho veľa gazdíniek uvítalo. V súčasnosti sa však už dajú kúpiť napr. obrúsky na stolovanie, využívajúce túto vlastnosť. Na pohľad a dotyk sú ako bežná neimpregnovaná tkanina. Rozdiel zistíme, až keď na ne nalejeme tekutinu. Tá nenasiakne do látky, ale ostane oddelená na povrchu, nezáleží na tom, či je to voda alebo červené víno. Potom už len stačí tekutinu z obrúsky zliať a ten zostane čistý a suchý ako predtým.

Foto: P. Holakovský

Bodliak - suchý zips

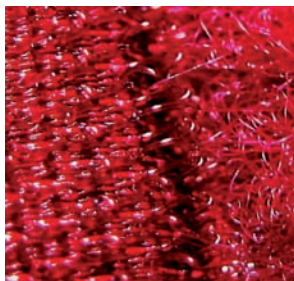
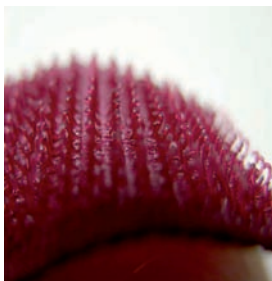

Foto: P. Holakovský

Ďalším, podobne známym príkladom z bioniky je vynález suchého zipsu. Švajčiarskemu inžinierovi George de Mestralovi pri komplikovanom vyberaní súkvetí

lopúchov (bodliakov) zo srsti svojho psa (podľa iných prameňov zo svojich šiat) napadlo, že by sa táto vlastnosť dala využiť v prospech ľudí. **Vývoj suchého zipsu trval vraj osem rokov.** Na fotografiách vidíme, že súkvetia lopúcha sú vybavené háčikmi, ktoré sa dokážu prichytiť na látku, srst'..., skoro každý chlpatý povrch. Podobne aj jedna časť suchého zipsu je tvorená radmi umelých háčikov, ktoré sa dokážu zachytiť na vláknach druhej, chlpacej časti suchého zipsu. Pri rozopínaní suchého zipsu sa pružné háčiky narovnávajú a vlákna sa z nich vyšmyknú. Pretože háčiky na suchom zipse sú väčšie ako na bodliakoch, na bežných hladkých tkaninách sa nezachytia. Aj preto sa suché zipsy s obľubou používajú hlavne na odevoch z takýchto materiálov. Použitie suchých zipsov na vlnených svetroch by bolo určite viac komplikáciou ako výhodou.

Bambus

Z pohľadu bioniky sú veľmi zaujímavými rastlinami aj bambusy. Rastú prevažne v oblastiach s teplejšou klímou a vyššou vzdušnou vlhkosťou, hlavne v oblasti rovníka. Napriek svojmu mnohokrát vysokému vzrastu bambusy nie sú stromy ani kry, ale tráviny. Hoci existuje vyše 1 000 druhov bambusov, ktoré sa od seba líšia niektorými vlastnosťami, všetky majú aj veľa spoločného. Ich steblá sú duté a článkované. Rozdiel od stromov, nevytvárajú

ročné prírastky, ktoré na viacročnom dreve tvoria letokruhy. Bambusové výhonky už na začiatku svojho rastu majú vytvorené jednotlivé články, ktoré postupne narastajú do dĺžky na spôsob teleskopickej antény. Rýchlosť rastu bambusov je často až neuveriteľná. Pri niektorých druhoch sa uvádza, že za optimálnych podmienok ich výhonky dokážu za deň narásť aj viac ako jeden meter. Hrot rastúceho výhonku je pritom natolko pevný, že dokáže preniknúť aj cez pomerne pevné prekážky. Táto schopnosť bambusových výhonkov sa využívala aj ako nástroj na výkon najvyššieho trestu. Zviazaného odsúdeného položili na miesto vyrastajúcich bambusových výhonkov, ktoré sa postarali o ostatné.

Duté stavba stebľa bambusu spolu s pevnosťou, pružnosťou a stálosťou jeho „dreva“ z neho urobila **mnohostranne použiteľný materiál.** Bez potreby ďalšieho spracovania

sa bambusové tyče používajú na rôzne účely. Je známe, že vysoké stavby, pri ktorých sa klasické ocelové lešenie deformovalo pod vlastnou ťarchou, bez problémov stavali s bambusovým lešením. Dá sa predpokladať, že bambusové tyče mohli byť predlohou aj pre ocelové rúry. V krajinách, kde sa bambus bežne vyskytuje, dodnes používajú bambusové steblá tam, kde sú v našich končinách používané rúry z ocele alebo iného materiálu. Okrem lešení a rôznych stavebných konštrukcií sa bambus využíva aj na vodovodné potrubia, stožiare, mosty, nábytok, koše, rôzne nádoby, paličky na jadenie, rohože, ale aj na výrobu celulózy a papiera.

Stručná charakteristika bambusu:⁸

- je **najrýchlejšie rastúca rastlina na svete**, schopná narásť za 24 hodín až o neuveriteľných 120 cm
- je o 38 % tvrdší ako dub, o 13 % tvrdší ako buk
- je o 50 % stabilnejší (zmena objemu vplyvom okolia – rozpínanosť a zosušovanie) ako dub
- existuje približne 1 200 rôznych druhov bambusov
- **je nehorľavý**
- v čínštine existuje pre bambus viac ako 270 samostatných znakov

Zaujímavé informácie o bambuse je možné nájsť na viacerých internetových stránkach.⁹

U nás bambus bežne nerastie, existujú však druhy s mrazuvzdornosťou až do -25 °C. O tom, že **bambus sa dá pestovať aj v našich podmienkach**, svedčí skutočnosť, že na záhradke jedného z autorov tohto článku (P. H.) bambus bez problémov prezimuje a rastie aj na východe Slovenska.

My starší si pamätáme, že v nie tak dávnej minulosti boli vyhľadávané rybárske prúty zo štiepaného bambusu. Cenila sa na nich hlavne ľahkosť, ale aj pevnosť, pružnosť a odolnosť. V súčasnosti ich však už nahradili prúty vyrábané z moderných kompozitných materiálov. Bambusové prúty však v minulosti dobre poslúžili nielen vášnivým rybárom, ale aj konštruktérom ako inšpirácia pre technické riešenia. Svedčí o tom aj skutočnosť, že moderné kompozitné teleskopické prúty sú duté a zostavené tiež z postupne sa zužujúcich článkov, podobne ako je tomu pri stebľách bambusov.

Rôzne výrobky z bambusu sa na Slovensku predávajú a používajú aj v súčasnosti. Okrem bežných a tradičných, aj úplne netradičné.¹⁰ Napríklad bicykel s bambusovým rámom.¹⁰

8 <http://go.kapooan.cz/>

9 http://www.moda.sk/Kategorie/Dom_a_zahrada/20090810_Bambusove_Drevo_Ekologicky_Material_Ktery_Prekrocil_Hranice.html
<http://mojdom.zoznam.sk/cl/10060/115114/Material-buducnosti>

10 http://www.izurnal.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=222&Itemid=59

Andrej Šimkovič v článku **Super bicykel z bambusu** informuje o konštruktérovi Braňovi Merešovi, s ktorým sa stretol za vyletu za Malým Slávnim, a o jeho „bambušovom“ bicykli.

Že to nie je ojedinelý nápad zistíte, keď si prečítate ďalšie články o bambusových bicykloch.¹¹

Bicyklami však netradičné využitie bambusov nekončí. Čo by ste povedali na „**bambušové**“ počítače, prípadne USB kľúče? Že to nie je iba fantázia sa môžete presvedčiť na internetových stránkach.¹²

Aj ďalšie produkty, na výrobu ktorých sa využíva bambusový materiál, sú veľmi zaujímavé. V súčasnosti sa už aj na našom trhu predávajú **ponožky, plienky, spodná bielizeň a iné druhy oblečenia z bambusu**, lepšie povedané z bambusového vlákna. Ak by si niekto myslel, že bambusové vlákno je iba lacnou náhradou za tradičné vlákna z bavlny, ľanu, vlny, polyesteru a podobne, veľmi sa mylí. Bambusové vlákno za nimi vôbec nezaostáva, ale svojimi vlastnosťami ich po mnohých stránkach aj predstihuje. Jeho prednosti by sa stručne dali vymenovať takto: jemnosť tkaniny, vysoká schopnosť absorbovať vlhkosť, priedušnosť, termoregulačná schopnosť a antibakteriálne vlastnosti.

Záujem textilného priemyslu o bambusové vlákno bol spočiatku motivovaný hlavne jeho antibakteriálnymi vlastnosťami, ktoré tkanina z neho vyrobená neštráca ani po opakovanom praní (Š. H. si nevie vynachváliť ponožky z bambusových vlákien). Odev vyrobený z takejto tkaniny nezapácha ani po dlhšom nosení. Pri výrobe plienok z tohto materiálu sa uplatní aj jeho schopnosť za-

chytiť až trikrát viac vlhkosti ako bavlna.¹³

Oddávna sa však bambus používa aj ako potravina. Bambusové výhonky sú nepostrádateľnou súčasťou ázijskej kuchyne, no a v európskej kuchyni vraj dokážu nahradiť špargľu. Málokto však vie, že semená bambusu sú veľmi podobné pšeničným zrnám a ich využitie je tiež rovnaké. Melie sa z nich múka, z ktorej sa pečie (vraj vynikajúci) chlieb. Na takomto chlebe si však málokto pochutná, pretože bambusy kvitnú iba raz za 10 až 120 rokov. Na ich kvitnutie sa však nikto neteší a najmä nie pandy, ktoré sa výhonkami bambusov živia. Po odkvitnutí a dozretí semien totiž celé bambusové porasty odumrú. Do teraz sa nezistilo, ako je možné, že bambusy jedného druhu kvitnú v rovnakom čase, aj keď rastú v iných lokalitách. Nové bambusové porasty sa vytvoria až po vyklíčení bambusových semien. Aj pri rýchlom raste bambusov to však trvá určitý čas. V tom období pandy zažívajú „hladomor“.

Ľudia už od prírody „odkopírovali“ veľa jej „patentov“. No stále je to iba zlomok toho, čo príroda ponúka. Človek sa jej však za to „odvďačuje“ tým, že ju neustále znečisťuje, poškodzuje a bezohľadne drancuje jej neobnoviteľné zdroje surovín. Napriek rôznym snahám o recyklovanie odpadov sú to iba chabé pokusy. O vybudovanie umelého ekosystému, v ktorom by voda, plyny a potraviny neustále cirkulovali v uzavretom kolobehu, sa už pokúšali v šesťdesiatych rokoch sovietski vedci v experimente Bios-3, ale aj americký magnát Edward Bass s obrovským skleníkom Biosféra 2 a tiež nezávislý austrálsky vedec Lloyd Godson. Výsledky ich pokusov však nespĺnili očakávania.

Mali by sme si preto k srdcu zobrať slová autora projektu Biosféra 2 Edwarda Bassa, ktorý to krásne vystihol vetou: „**Nech by sa ľudstvo vydalo kamkoľvek, nech by malo akékoľvek plány, nemôže ísť nikam, kde nebude biosféra, bez ktorej nemôže prežiť. Vesmírna loď Zem je plavidlo, na ktorom sa vezieme všetci.**“¹⁴

Literatúra a internetové zdroje

- LITINECKIJ, I. B.: *Bionika*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1980.
- LEBEDEV, J. S.: *Architektúra a bionika*. Bratislava : Alfa, 1982.
- ZEUCH, M.: *Bionika*. Plzeň : Fraus, 2008.
- WIMMER, M.: *Jak rozvíjet technickou tvůrčivost*. Praha : Práca, 1990.
- GATES, P.: *Príroda vo vede*. Bratislava : Mladé letá, a. s., 1996.
- <http://referaty-seminarky.sk/vyznam-slnecneho-ziarenia-pre-zivot-na-zemi/>
- <http://www.osel.cz/index.php?clanek=1221>
- <http://petrik.bigblogger.lidovky.cz/c-107273/Zakriveni-povrchu-je-klicem-k-tajemstvi-cistoty-lotosovych-kvetu.html>
- http://www.moda.sk/Kategorie/Dom_a-zahrada/20090810_Bambusove-Drevo-Ekologicky-Material_Ktery-Prekrocil-Hranice.html
- <http://mojdom.zoznam.sk/cl/10060-115114/Material-buducnosti>
- http://www.izurnal.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=222&Itemid=59
- <http://pocitace.sme.sk/c/3844513/bambusove-pocitace-ponukne-dell-aj-asus.html>
- <http://clanky.katalog-notebookov.sk/notebooky-aktuality/2552-co-takto-bambus-/>
- <http://www.greenoffice.sk/products/usb-pamatovy-kluc/>
- <http://dnes.atlas.sk/kuriozity/575187/>
- http://www.zilinskyvecernik.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=14639&Itemid=56
- http://www2.hydrotour.sk/index.php?www=sp_file&id_item=418
- <http://dennik.sme.sk/c/738619/bambusovy-bicykel.html>
- <http://www.bikebase.cz/article.php?ARTICLEID=207>
- <http://www.bambusove-obleceni.cz/showpage.php?name=proc-bambus>
- <http://magazin.atlas.sk/extra/exotika/200561/>

THINK IT! – PART XIV
EVEN PLANTS CAN TEACH
HOLAKOVSKÝ, P., HOLAKOVSKÝ, Š.:
Bionics (continuation). Interesting ideas of other authors related to bionics. Plants – an inspiration for technicians: wood, herbs, coffee, lotus flower, thistle – velcro, bamboo. Artificial ecosystems.

11 <http://dnes.atlas.sk/kuriozity/575187/>
http://www.zilinskyvecernik.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=14639&Itemid=56
http://www2.hydrotour.sk/index.php?www=sp_file&id_item=418
<http://dennik.sme.sk/c/738619/bambusovy-bicykel.html>
<http://www.bikebase.cz/article.php?ARTICLEID=207>

12 <http://pocitace.sme.sk/c/3844513/bambusove-pocitace-ponukne-dell-aj-asus.html>
<http://clanky.katalog-notebookov.sk/notebooky-aktuality/2552-co-takto-bambus-/>
<http://www.greenoffice.sk/products/usb-pamatovy-kluc/>

13 <http://www.bambusove-obleceni.cz/showpage.php?name=proc-bambus>

14 <http://magazin.atlas.sk/extra/exotika/200561/>

Z GALÉRIE TVORCOV

Dizajnér telom i dušou

Doc. Ferdinand Chrenka, akad. soch.

Národnú cenu za dizajn 2009 (produktový dizajn – stomatologická súprava Chirana – CHEESE®) získal 5. júna tohto roka doc. Ferdinand Chrenka, akad. soch. (53). Ide už o jeho tretie najvyššie ocenenie v prestížnej celoslovenskej súťaži (1999, 2001), ktorú v každom nepárnom roku vyhlasuje Slovenské centrum dizajnu v spolupráci s Ministerstvom kultúry SR a za spoluúčasti ministerstiev hospodárstva a školstva. Cieľom súťaže je podporovať inovačné a realizačné úsilie tvorcov a motivovať výrobcov k spolupráci s profesionálnymi dizajnérmami.

Medzinárodná odborná porota Národnej ceny za dizajn ocenila F. Chrenku v priebehu desiatich rokov trikrát za dizajn stomatologických súprav.

Sme v jednom z ateliérov Vysokej školy výtvarných umení v Bratislave na Drotárskej ceste 44 v ateliéri priemyselného dizajnu, ktorý vedie **F. Chrenka**.

Je prirodzené, že v ateliéri, v ktorom vznikajú nekonvenčné návrhy a riešenia, nemôže byť všetko na svojom mieste. Pracovný „neporiadok“ signalizuje tvorivý nepokoj, z ktorého postupne vstúpu produkty s pútavým dizajnom.

– *Školský ateliér odráža ešte stopy minulého semestra, ale o chvíľu štartujeme z čistého stola. Keď mi priviezli do môjho ateliéru základnú konštrukciu stomatologického kresla, bolo to neforemné a škaredé železo, neviete si predstaviť, aký neporiadok som pri realizovaní modelu narobil. Na konci je však jednoduchá, tvarovo čistá estetická forma, – hovorí úspešný dizajnér, vediac o tom, že sme ho navštívili hlavne kvôli stomatologickým súpravám.*

V roku 1993 sa prihlásil do konkurzu, ktorý vypísala Chirana v Starej Turej, výrobca dentálnej a zdravotníckej techniky. Aj keď v tom čase, na základe licencie, už vyrábala fínske dentálne kreslo, ktoré dokonca získalo v materskej krajine národnú cenu

za dizajn, podnik v snahe byť viac konkurencieschopnejší, chcel na trhu preraziť novým, inovovaným produktom. F. Chrenka konkurz **vyhral vďaka svojmu projektu Smile (Úsmev).**

– *Priznám sa, dovtedy som veľa nevedel o stomatológii a súvisiacej technike, ale výzviev sa nebojím. Cesta od konkurzu k prvému výrobku bola zložitá. V tých rokoch sa*

v Chirane menilo všetko. Vývojová konštrukcia prechádzala zásadnými zmenami z klasickej na digitálnu. Zároveň sa ujasňovali majetkové vzťahy, často sa menili riaditelia. V Chirane som trávil veľa času. Cez školské prázdniny som pravidelne býval v hoteli a pracoval spolu s ostatnými zamestnancami na vývoji nového výrobného programu. Stomatologické súpravy majú veľa kinetických častí, stretávajú sa tu rôzne technické riešenia a technológie. Vytvoriť za takýchto

podmienok kvalitný produkt je otázkou tímovej spolupráce a výzvu pre dizajnéra. Vysoko erudovaným partnerom bol pre mňa invenčný konštruktér a vedúci vývoja Ing. Jozef Pilát.

Ako nám F. Chrenka ďalej povedal, **vývoj výrobného programu Smile** trval pomerne dlho. Doznievali totiž ešte úpravy starších stomatologických súprav Praktik a Chirana sa reštrukturalizovala. Prvé „smaily“ sa dostali do výroby až v roku 1999.

– Časom vznikalo viacero alternatív, od strednej kategórie až po lacnejšie typy súprav, podľa požiadaviek trhu. Zároveň vznikla aj filozofia tohto programu. Smile priniesol zásadné zmeny vo výrobnom programe Chirany. Jej prioritou sa stala maximálna spokojnosť pacienta ako spoločného partnera stomatológa a výrobcu. Súpravy som označil rôznymi typmi úsmevu. Smile charm znamená šarmantný úsmev, pričom súprava obsahuje horné vedenie dentálnych nástrojov a Smile elegant, elegantný úsmev, je s dolným vedením. Už i samotné názvy, ktoré som dal súpravám, zvyšujú ich imidž, sú určite lepšie ako nejaké technické označenie. Napokon, v súvislosti s dentálnymi súpravami mám na starosti aj Corporate identity, čiže všetko, čo o nich zvyšuje povedomie medzi potenciálnymi zákazníkmi, samozrejme, vrátane účasti na rôznych výstavách. Z projektu Smile sa doteraz predalo v Európe približne 12-tisíc súprav.

V rámci Národnej ceny za dizajn 2009 zvíťazila stomatologická súprava **Chirana – CHEESE®**, a tak sa F. Chrenku pýtame, čím sa táto súprava líši od tých, ktoré boli v minulosti ocenené.

– Ideou novej súpravy je lego, skladačka. V našich pôvodných súpravách sme totiž museli robiť, podľa prania odberateľov, viacero úprav na poslednú chvíľu. Niektoré obchodné firmy chceli súpravy pre ľavákov, iné pre pravákov, niektoré mali záujem o viacero atypických prvkov, iné zasa opačne. A tak sme si povedali, že ponúkneme produkt, ktorého finálnu verziu je možné poskladať priamo v ordinácii. Zákazník si vyberie typ, zostavu štvornástrojovú alebo až osemnástnástrojovú, farbu atď. No a názov Chirana – CHEESE® sa opäť viaže na úsmev, Cheese, v anglicky hovoriacich krajinách, znamená aj škerenie sa, ako u fotografa... Nové súpravy sú generačne krokom vpred.

Po absolvovaní Vysokej školy výtvarných umení v Bratislave (VŠVU) sa F. Chrenka zamestnal v Tesle Elektroakustika. – Málokto z dizajnérov túžil po fabrike, veľa spolužiakov chcelo tvoriť na voľnej nohe, no mňa takéto niečo vtedy ešte nelákalo, nechcel som robiť dizajn niekde v „kúte“.

Priťahoval ma kolektív ľudí i cieľ, ktorí nás spájali. V Tesle som navrhoval napríklad režírovacie pulty do rozhlasových štúdií. Dizajnu nemal parametre, ktoré by si žiadal bežný spotrebiteľ, bol striednejší, ale tiež to malo svoj zmysel. Dostal som aj úlohu „poľudšitiť“ typ páskového magnetofónu EKM 400. Na jeho dizajne som pracoval pol roka a napriek množstvu obmedzení vyzeral vedľa toho pôvodného ako z „Tuzexu“, ale nakoniec ho nevyrábali podľa môjho dizajnu. Nadviazal som spoluprácu s JZD Slušovice a navrhoval som dizajn testera integrovaných obvodov. Išlo o to, že vtedy bolo Československo odkázané na súčiastkovú základňu v rámci RVHP, integrované obvody boli dosť poruchové, takže v Slušoviciach sa v testeri osadili do pracovnej polohy a ten ich potom vytriedil podľa kvality. Bola to zaujímavá práca.

Potom prišiel rok 1989, padol bývalý režim. Vysoká škola výtvarných umení v Bratislave bola jednou z mála vysokých škôl na Slovensku, kde prostredníctvom výberových konaní došlo k výmene celého pedagogického zboru. Doc. Peter Paliatka zlákal F. Chrenku na učiteľskú dráhu, údajne preto, že počas štúdia na vysokej škole mal dobré výsledky v bionike, v odbore vy-

užívajúcom znalosť stavby a funkcie živých organizmov pri riešení rôznych technických problémov. – Rozhodne sa necítim byť odborníkom v bionike, ale je pravda, že modelovanie podľa prírody ma bavilo. Budúcich dizajnérov učí precíznosti, formuje ich zmysel pre tvar a detaily. Pamätám sa, ako študent som modeloval tvarovú štúdiu veľkého chrobáka *Dynastes neptunus* vo variantoch statickej a dynamickej formy.

Na VŠVU, ktorá si v septembri tohto roka pripomenula 60. výročie vzniku, pôsobí **F. Chrenka v roli pedagóga od roku 1990**. Rozhodne neuznáva systém výučby „majster a jeho žiak“. Študent musí sám vyhodnocovať tematické vstupy, zohľadňovať pri svojej tvorbe cieľovú skupinu, vyberať formy či farby. Ako hovorí, študent si musí predovšetkým uvedomiť, že rieši dizajn pre iných, a nie sám pre seba, je spoluzodpovedný i za svoje vzdelávanie, má možnosť ho ovplyvniť individuálnym prístupom.

Katedra dizajnu Vysokej školy výtvarných umení v Bratislave pozostáva z troch ateliérov – ateliéru product dizajn, **industrial dizajn** a ateliéru transport dizajn, ktorý sa orientuje na problematiku do-

pravných zariadení. Je logické, že každý z troch ateliérov spolupracuje aj s výrobnou praxou. – *Učiť dizajn bez kontaktu s reálnym prostredím sa nedá. Ateliér industrial dizajn spolupracoval napríklad s firmou HAKL z Ivanka pri Dunaji, ktorá vyrába elektrické prietokové ohrievače vody, spolupracovali sme s firmami Sandrik Berndorf, Hewlett-Packard, Ikea, LG Polytrade, Electrolux, Plastipak, Korytnica, Tatranská voda, Vital, Uni-light... Tento semester sme v kontakte s myjavskou firmou Kodreta, zameranou na kovovú výrobu nábytku, a so sklárňami Rona v Lednických Rovniach.*

F. Chrenka je profesionálnym dizajnérom, tzn., že má rozbehnuté viaceré aktivity i mimo školy a netýkajú sa len stomatologických súprav Chirany Medical. Ocenenia Slovak Gold 2001, Grand Prix Gastra 2005 a 2007, Slovak Gold Exclusiv 2007 získal za chladiarenské samoobslužné vitríny, ktoré navrhol pre výrobcu, slovensko-talianku firmu Pastorkalt Nové Zámky. Špičkovému slovenskému dizajnérovi sa podarilo v tomto prípade konkurovať produktom talianskej dizajnerskej spoločnosti Pininfarina.

Vysoká škola výtvarných umení
v Bratislave

– *Vo vyspelom svete v súvislosti s tvorbou dizajnu sa využívajú metódy rýchlej výroby prototypov, tzn. lasery, stereolitografia, 3D tlač, ktoré predstavujú dizajnéra premenia do trojrozmerného objektu natoľko blízkeho skutočnosti, že je možné ho overovať v súvislostiach na aké je určený. Podceňovanie dizajnu u nás možno pramení z nedávnej histórie. Estetický cit sa zvyšuje aj vzdelaním, prístupom k dostatočnému množstvu informácií. Komerčné televízie tvoria programy podľa toho, ako im pípajú peplemetre a tie pípajú vtedy, keď je niečo absurdné. Verejnoprávna televízia by sa mohla vo väčšom rozsahu venovať vzdelávaniu, kultúre, ekológii atď.*

Spolu s F. Chrenkom sa rozprávame o dizajne či dizajnoch vo viacerých súvislostiach a **neobchádzame ani globálnu krízu**. Súhlasíme s jeho názorom, že ak chce podnikateľ krízu prežiť, musí inovovať svoje produkty, prísť na trh

A nejednej našej firme sa ani veľmi nechce ísť do vlastného vývoja, pretože je to zložitejšia cesta, ako keď preberiete výrobu od zahraničného investora.

Pred vyše dvoma rokmi, na konferencii **Duševné vlastníctvo VII**, ktorú zorganizoval Úrad priemyselného vlastníctva SR pri príležitosti Svetového dňa duševného vlastníctva a ktorá bola zameraná práve na problematiku tvorby a ochrany dizajnov, sa F. Chrenka, v rámci svojej prednášky, vyslovil asi v tom zmysle, že súčasná scéna na Slovensku s firmami, podnikateľmi a dizajnéromi pripomína **dedinský futbal, kde sa hrá bez pravidiel a mnohí aktéri sú dokopaní**. – *A takáto scéna pretrváva, – reaguje F. Chrenka. – Štát akoby sa zbavoval zodpovednosti za dizajn a ponecháva všetko na fungovanie trhu. Žiada sa stratégia podpory slovenského dizajnu a mala by sa opierať o fungovanie inštitúcií, ktoré dizajn síce fyzicky nevytvárajú, ale sú dôležité pri jeho presadzovaní do reality. Existencia Slovenského centra dizajnu určite nestačí, potrebné sú i ďalšie inštitúcie. Slovensko napríklad stále nemá ani umeleckopriemyselné múzeum, ktorým disponujú všetky okolité štáty. Úspešný dizajn potrebuje ihrisko, na ktorom sa môže realizovať, a základné pravidlá hry, ktoré by štát mal určiť prostredníctvom legislatívy. Dizajn je kolektívna „hra“, kde by sa jednotlivé kvality subjektov mali spájať.*

My v našom ateliéri za jeden semester vyprodukuje zhruba 50 produktov, ktoré potom prezentujeme na rôznych výstavách doma i v zahraničí. Na tie naše diela sa automaticky vzťahujú autorské práva. Po nejakom čase zistíme, že niečo podobné alebo dokonca rovnaký produkt pribudol na trhu od výrobcu, ktorý nás predtým ani neoslovil. Teraz choďte na súd a vymáhajte si svoje práva..., hádajte sa, že je to vaše. Budete sa hádať roky a napokon spor nevyhráte. Samozrejme, je možné si podať aj prihlášku dizajnu a ten je potom zapísaný do úradného registra. Takáto forma ochrany určite má svoje pozitíva, zápis dizajnu môže byť v neposlednom rade podmienkou žalobného návrhu voči nejakému falzifikátorovi, no on bude na súde tvrdiť,

– *Jedným mojím životom je moja dizajnérska práca a druhým práca v škole. Som presvedčený, že ak chce človek dizajn učiť, musí v tejto sfére aktívne pracovať. Praktické skúsenosti, ktoré treba stále aktualizovať, sú oporou pre metodiku výučby dizajnu.*

Technická úroveň výrobkov a zariadení sa vo svete postupne vyrovnáva a **práve dizajn môže znamenať úspech v konkurenčnom boji**. Je akosi pridnanou hodnotou, ktorá výrobky odlišuje, individualizuje, predáva, zabezpečuje firme prospech, zisk. Lenže na Slovensku dizajn ako taký ešte stále podceňujeme – snažíme sa posunúť úvahy F. Chrenku trošku iným smerom.

s niečím novým a zaujímavým. Ďalej hovorí, že na Slovensku máme veľa talentovaných i kvalitných dizajnérov, len viacerí z nich sú v ústraní, stále len čakajú na svoju šancu.

– *V očiach nejedného manažéra je dizajnér iba akýsi kreslič, pre ktorého je navrhovanie záľubou a ktorý môže byť rád, keď sa podľa jeho „kresieb“ niečo vyrobí. Nie, šikovný dizajnér rozhoduje o celkovej kvalite produktu, je rovnocenným partnerom výrobcu a toto by si výrobcovia na Slovensku mali konečne uvedomiť. Hoci..., tých pravých slovenských výrobcov na trhu zasa až tak veľa nie je. Mnohé podniky sa venujú skôr výrobe polotovarov a súčiastok, pretože finálne výrobky vznikajú niekde inde, za našimi hranicami.*

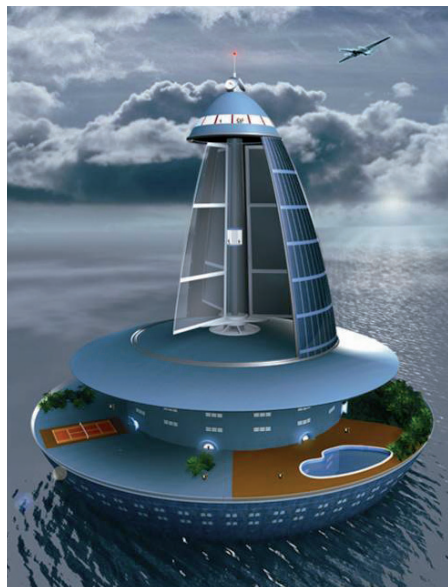

že jeho produkt je iný ako môj. Zase sa budem hádať, dokazovať, posilať rôzne listiny alebo zaplatím nekresťanské peniaze nejakému právnikovi, no súd, ten má vždy čas... Už neraz sa mi stalo, že moje dielo bolo napodobené alebo dokonca úplne skopírované. A ten falzifikátor kradne dvakrát – prvýkrát, že ušetril na vývoji, nemusel doň investovať, a druhýkrát kradne tým, že produkt predáva pod cenu. To je absurdné... Na Slovensku sa musí konečne vyčistiť trh od nepoctivých firiem a v tejto súvislosti sa musia zaviesť prísne pravidlá.

Trápi ma aj ďalšia vec... Ako som už spomínal, pri vývoji stomatologických súprav som prišiel aj s technickými nápadmi, dizajn som súvisel s technickým uvažovaním, je spätý s funkčnosťou produktu, a takýchto príkladov by som mohol uviesť viacej. Tvrdím, že dizajn je už dávno komplexná kvalita, lenže podľa našej legislatívy zapísaným dizajnom je možné chrániť len vonkajšiu úpravu výrobku.

Dizajn ako taký je špecifický práve tým, že má duálnu povahu, je na križovatke umenia, resp. estetiky a techniky a niekedy je veľmi ťažké rozhodnúť sa, ktorým smerom sa vydať, aj pokiaľ ide o priemyselno-právnu ochranu. Ale treba vychádzať z platnej legislatívy (je kompatibilná s legislatívou v zahraničí), ktorá odlišuje vynálezy či technické riešenia od vonkajšej úpravy výrobku alebo jeho častí, spočívajúcej v znakoch, ktorými sú najmä línie, obrisy, farby, tvar a atď.

Prechádzame ateliérom a F. Chrenka nám ukazuje rôzne na stene pripnuté plagáty. Jeden z nich vytvoril vo filozofickom ponímaní. V plávajúcom obytnom dome v podobe plachetnice žijú výskumníci, ktorí monitorujú moria a oceány. Plavidlo je poháňané vetrom, nechýbajú slnečné kolektory riadené počítačom, obyvatelia nemajú žiadne výdavky...

– V tej dobe, po skončení vysokej školy, to bola troška „uletená“ práca, ale súčasnosť ukazuje, že nové technológie si rýchlo razia cestu vpred. Napríklad jedna z našich študentiek v rámci medzinárodného projektu Design Laboratory, pod patronátom švédskeho koncernu Electrolux, navrhla koncept cestovnej tašky pozostávajúcej z dvoch častí. V jednej máte šatstvo a v druhej minipráčku, ktorá vám to, čo zašpiníte na cestách, veľmi rýchlo operie. Áno, je to vízia, no nikde nie je napísané, že neuskutočiteľná...

Zrejme málokto na Slovensku je v oblasti dizajnu taký angažovaný ako Ferdinand Chrenka. Istý čas pôsobil napríklad v rámci programu Pro Slovakia, ktorý sa orientuje na prezentáciu slovenského umenia a kultúry v zahraničí, ďalej v Združení priemyselných dizajnérov Slovenska, veľa rokov bol členom medzinárodnej poroty Dizajn centra Českej republiky. Spolupracoval na študentských projektoch Dizajn do tmy – dizajn pre bezdomovcov. Pracoval na koncepcii a realizácii medzinárodnej výstavy Design Match, v ktorej ide o konfrontáciu dizajnerskej tvorby štyroch krajín – Česka, Maďarska, Rakúska a Slovenska. Je spoluzakladateľom súťaže Ústredia ľudovej umeleckej výroby Kruhy na vode, zameranej na zhodnotenie národných výrobných a kultúrnych tradícií v moderných výrobkoch. Je vytrvalým propagátorom a kurátorom výstavných dizajnových podujatí doma i v zahraničí.

F. Chrenka organizuje **výstavy dizajnu dokonca aj v obci Píla neďaleko Žarnovice,** kde má trvalý pobyt a žije v nej okolo 50 ľudí. – Narodil som sa síce v Bratislave, ale vždy ma lákal vidiek. Píla je obkolesená krásnou prírodou, človek tam pookreje, páči sa mi vstávať ráno na kikiríkание kohúta. V obci sa schádza societa, s ktorou si rozumiem, skamarátili sme sa. Dnes už bývalej základne škole som pripravil zatiaľ dvakrát výstavu dizajnu. Prvý raz to bolo pred piatimi rokmi pri príležitosti 575. výročia založenia obce a tohto roku v auguste pri 580. výročí obce mali obyvatelia, najmä mladí ľudia, opäť možnosť bližšie sa oboznámiť s dizajnerskými produktmi, ktoré sú výsledkom vzdelania a tvorivého myslenia. Snažím sa aj do Píly, kde je veľká nezamestnanosť, pritiahnúť kultúru a možnože aj tam, v malej obci, sa objaví raz talent.

Talentov aj v oblasti dizajnu bude Slovensko potrebovať, aspoň v to veríme, stále viac. **Dizajn sa totiž aj na Slovensku môže**

stať významným fenoménom. – Fenoménom, ktorý bude ovplyvňovať viaceré rezorty či oblasti, – podotýka F. Chrenka. – Napríklad škandinávské krajiny sa starajú aj o sociálny rozmer dizajnu a snažia sa eliminovať negatívne vplyvy priemyselnej produkcie na životné prostredie. Aj u nás sa musíme viac venovať environmentálnym otázkam, ale na to potrebujeme i legislatívne prostredie. Dizajn dáva o sebe vedieť stále viac v doprave, zdravotníctve atď. Aj slovenský dizajnér by mal mať možnosť meniť postoje ľudí a cez navrhované produkty ich motivovať na dlhodobjšie používanie „rozumných“ predmetov, v protiklade k súčasnému rýchlemu a povrchnému konzumu...

PhDr. Július Šípoš

Foto: O. Očenáš

Prehľad dizajnerských riešení, ktorých pôvodom je F. Chrenka (v registri úradu boli zapísané ako priemyselný vzor alebo dizajn):

1. 16097 Stolný ventilátor *Stolní ventilátor*
2. 19572 Termoska
3. 19573 Termoska
4. 19574 Termoska
5. 19575 Termoska
6. 26497 Elektronická ruleta
7. 26597 Plynové vykurovacie teleso
8. 26867 Tvarové riešenie stomatologického pracovného svietidla s odnímateľnou rukoväťou
9. 27446 Polohovateľné kreslo, základňa polohovateľného kresla
10. 27447 Viacfunkčný nožný ovládač

FROM THE GALLERY OF CREATORS. DESIGNER WITH ALL HIS BODY AND SOUL Designer Assoc. Prof. Ferdinand Chrenka, MFA (53) won the National Prize for Design 2009 (product design) on June 5, this year. It has been already his third highest award in the prestigious nationwide competition (1999, 2001) declared by the Slovak Design Center in cooperation with the Ministry of Culture and with participation of the Ministries of Economy and Education every odd year. The aim of the competition is to encourage innovative and implementation effort of creators and to motivate producers to cooperate with professional designers. International expert panel of the National Prize for Design awarded F. Chrenka three times in ten years for design of dental sets. F. Chrenka is a professional designer and also a teacher at the College of Fine Arts in Bratislava. He is a tireless promoter and a curator of exhibition design events at home and abroad.

Úspešné príbehy

Injektovanie väčšej efektivity do spravovania patentov

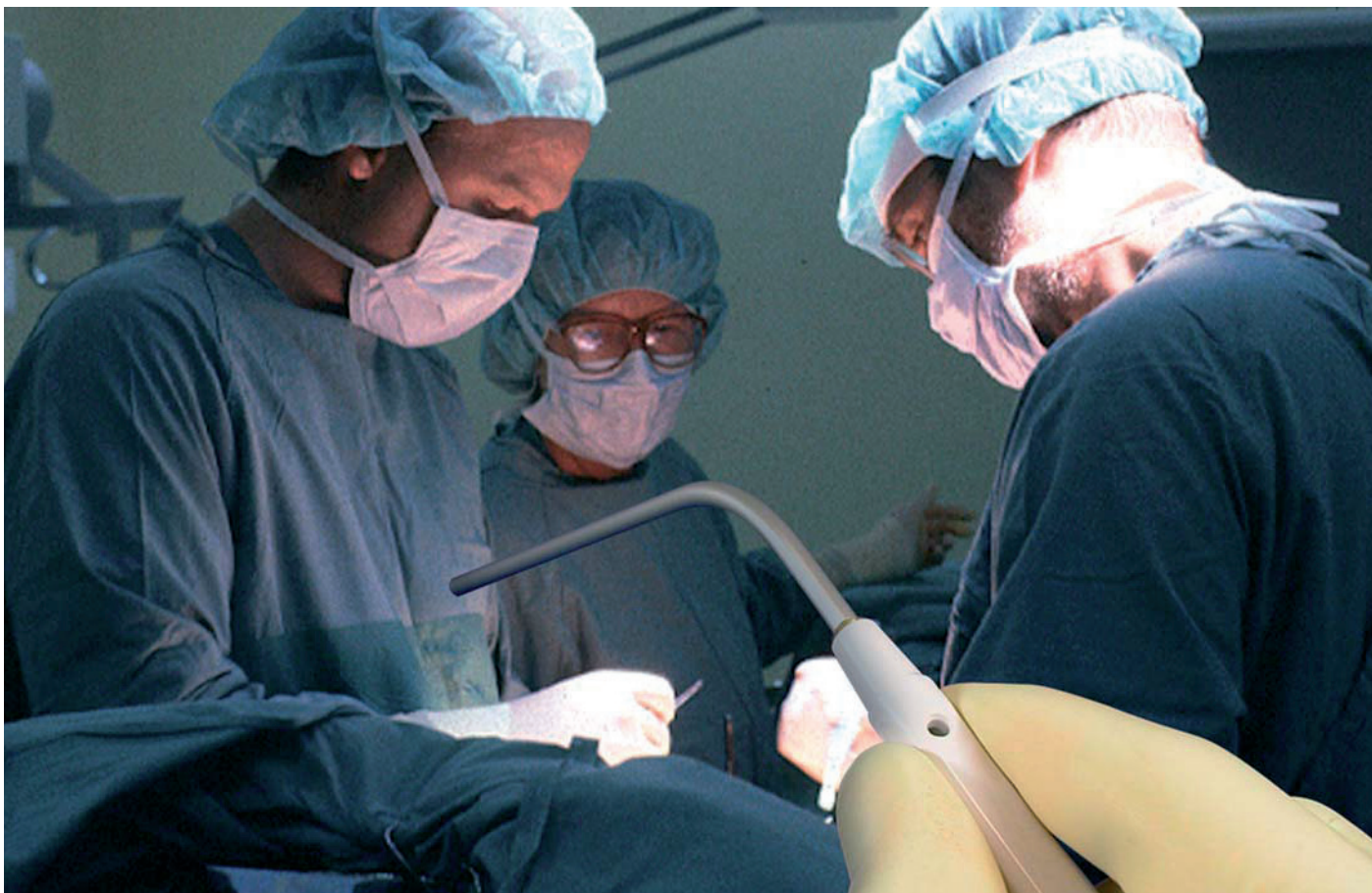
Prípadová štúdia malých a stredných podnikov v spolupráci s Dánskym patentovým a známkovým úradom

Unomedical je hlavným dánskym dodávateľom jednorazových zdravotníckych pomôcok. Vďaka systematickému vývoju prináša spoločnosť zdravotníckym pracovníkom na celom svete stále nové inovácie svojich výrobkov. Preto je pre ňu čoraz dôležitejšie zlepšovať systém spravovania svojho patentového portfólia, a vytvoriť tak predpoklad čo najefektívnejšieho fungovania spoločnosti.

Ešte pred piatimi rokmi sa diskusie vo vzťahu k duševnému vlastníctvu v spoločnosti Unomedical niesli v rovine riešenia základných problémov: preveriť, či je vynález patentovateľný, aké sú reálne možnosti

obchodovania s ním a ktorého patentového zástupcu poveria vybavením formálnych záležitostí. Ale odkedy spoločnosť prešla do rúk jej nového majiteľa, súkromnej spoločnosti Nordic Capital, ktorý ju kúpil

v decembri 2002, problematika duševného vlastníctva sa stala strategickou súčasťou jej obchodnej politiky.

Nové produkty a nápady si vyžadujú kontinuálny manažment duševného vlastníctva.

V priebehu niekoľkých uplynulých rokov v Unomedicale vybudovali samostatné oddelenie duševného vlastníctva, začlenili túto problematiku do rokovacieho programu jednotlivých schôdzí manažmentu spoločnosti, výrazne zvýšili počet podaných patentových prihlášok za rok a napojili oddelenie duševného vlastníctva priamo na činnosť výskumno-vývojových štruktúr spoločnosti, čím docielili, že sa duševné vlastníctvo berie na zreteľ už od prvého štádia vývoja nového produktu. „Vývojové oddelenia sú oboznámené s tým, že ma musia kontaktovať,“ vysvetľuje Tenna Marian Pedersenová, vedúca skupiny pre duševné

vlastníctvo v Unomedicale. „Je dobré, keď sme zainteresovaní do problematiky včas, ešte v štádiu riešenia výskumnej úlohy.“ Nordic Capital v budúcnosti pravdepodobne plánuje predaj akcií Unomedicalu, a preto v spoločnosti robí radikálnu reštrukturalizáciu, mení organizačné jednotky podniku, pristupuje k personálnym výmenám a reorganizuje celkovú stratégiu duševného vlastníctva. Proces prestavby tohto podniku strednej veľkostnej kategórie najlepšie ilustrujú práve zmeny v systéme manažovania duševného vlastníctva: spoločnosť prechádza od triviálneho spôsobu spravovania tejto problematiky k využívaniu duševného

vlastníctva ako dôležitého nástroja v hospodárskej súťaži.

Zdravotnícke pomôcky pre svetové trhy

Začiatky Unomedicalu vedú k spoločnosti Pharma-Plast. Táto firma bola v čase svojho vzniku v roku 1964 dánskym prvolezcom vo výrobe plastových technológií. Jej poslaním bolo vyrábať nízkonákladové, jednorazové zdravotnícke pomôcky. Aj dnes spoločnosť, sídliaca v dánskom Birkerøede, zostáva naďalej verná svojmu pôvodnému

Tenna Marian Pedersenová,
vedúca skupiny
pre duševné vlastníctvo

„Zlepšovanie koordinácie medzi jednotlivými oddeleniami je dôležitou súčasťou našej prestavby systému manažovania duševného vlastníctva!“

ÚDAJE O PRODUKTE

Unomedical svojím sortimentom spĺňa široké spektrum potrieb a požiadaviek zdravotníckeho sektora kladených na jednorazové pomôcky. Navyše pre kompletný sortiment svojich výrobkov najvyššej kvality, od katétrov a chirurgických pomôcok po drenážne vrecká, prostriedky na ošetrovanie rán a infúzne súpravy, má spoločnosť vybudovaný profesionálny medzinárodný systém na poskytovanie zaškolenia a servisu pre svojich zákazníkov.

Unomedical obchoduje so svojimi produktmi po celom svete, a to buď pod svojimi značkami, alebo pod niekoľkými súkromnými značkami. Bez ohľadu na to, aké označenia sa viažu k výrobkom Unomedicalu, pre všetky je príznačný rukopis spoločnosti zaručujúci najvyšší stupeň kvality.

zameraniu, venuje sa vývoju, výrobe a distribúcii jednorazových zdravotníckych pomôcok pre zdravotníctvo.

Unomedical zamestnáva zhruba 4 500 pracovníkov po celom svete, 50 z nich pracuje na výskumno-vývojových oddeleniach. Spoločnosť má závody v Európe, Latinskej Amerike, Ázii a Austrálii. Odbyt v roku 2005 predstavoval sumu 247 miliónov €. Okolo 98 % ich výrobkov sa predáva mimo Dánska.

Hlavnými produktmi Unomedicalu sú zdravotnícke pomôcky, ako katétre, chirurgické pomôcky a iné potreby na použitie v operačných sálach a na jednotkách intenzívnej starostlivosti v nemocniciach. Sortiment nosných výrobkov spoločnosti dopĺňajú infúzne súpravy. Ide o pomôcku, ktorá sa využíva v liečbe diabetikov. Súprava predstavuje infúzny prvok, ktorým je v tomto prípade mäkká ihla na zavedie inzulínu do tela pacienta. Súčasťou súpravy je prenosná inzulínová pumpa, pripojená pomocou dlhej trubice.

Unomedical sa v tomto trhovom segmente pohybuje spolu s ďalšími veľkými spoločnosťami, akými sú americká Medtronic a Disetronic Medical Systems vo Švajčiarsku.

Duševné vlastníctvo ovplyvňuje ich každodenné rozhodovanie

V minulosti sa pozornosť manažmentu sústreďovala len na riešenie prevádzkových problémov. Záležitosti súvisiace s duševným vlastníctvom sa síce zohľadňovali, ale neboli považované za prioritné. Dnes sa situácia v Unomedicale mení. Dôraz sa kladie na produkciu veľkého množstva nových technológií a súčasne na ich dôslednejšiu ochranu prostredníctvom patentov a iných foriem ochrany duševného vlastníctva.

Na čele tejto novej iniciatívy v manažovaní duševného vlastníctva je T. M. Pedersenová. Niekdajšiu patentovú zástupkyňu z najväčšej škandinávskej patentovej kancelárie a bývalú patentovú expertku v Dánskom patentovom a známkovom úrade prijali do Unomedicalu pred štyrmi rokmi, aby vybudovala nové oddelenie, v ktorom by sa sústredila celá problematika správy duševného vlastníctva, čím by spoločnosť získala ucelenejší obraz o svojich aktívach v tejto oblasti. Jej oddelenie, ktoré spolu s ňou a jej asistentom tvoria len dvaja ľudia, má za úlohu zvýšiť počet podaných patentových

prihlášok, zlepšiť dohľad nad uplatňovaním práv duševného vlastníctva a využívaním už udelených patentov a napokon docieľiť, aby manažment spoločnosti mal na zreteli význam duševného vlastníctva pri prijímaní každodenných rozhodnutí.

T. M. Pedersenová sa hneď v prvom roku svojho pôsobenia v podniku musela zaoberať prípadom, keď istá spoločnosť obchodovala s výrobkom, ktorý mali v Unomedicale patentovaný. Pohrozili spoločnosti podaním žaloby na súd, následne spoločnosť výrobok stiahla z trhu a uhradila Unomedicalu poplatok za mimosúdne vyrovnanie.

Objem práce Pedersenovej oddelenia sa zväčšil, odkedy počet podaných patentových prihlášok rapídne vzrástol. V súčasnosti spoločnosť podáva až dvadsať patentových prihlášok ročne, čo je značný nárast oproti obdobiu pred piatimi rokmi. Konkrétne originálna jednorazová infúzna súprava, ktorá pripomína skôr hračku pre deti ako ihlu na podávanie inzulínu, je ochránená šiestimi patentmi, dvoma zapísanými dizajnmi a jednou ochrannou známkou, čo stálo spoločnosť zhruba 200 000 €, suma predstavuje všetky investície vynaložené

Výskumno-vývojové oddelenia kontaktujú oddelenie duševného vlastníctva ešte predtým, ako je prototyp nového výrobku alebo technológie hotový.

na právnu ochranu tohto výrobku. Spoločnosť je držiteľom celkovo 70 patentových rodín, v čom sú zahrnuté patentové prihlášky v konaní, ako aj udelené patenty.

Dokonalejšia koordinácia a predchádzanie konfliktom

„Zlepšovanie koordinácie medzi jednotlivými oddeleniami je dôležitou súčasťou našej prestavby systému manažovania duševného vlastníctva,“ hovorí T. M. Pedersenová. Určitý pokrok už bol zaznamenaný. Dnes výskumno-vývojové oddelenia postupujú podľa presne stanovených pravidiel, to znamená, že kontaktujú oddelenie duševného vlastníctva ešte predtým, ako je prototyp nového výrobku alebo technológie hotový. Je to približne v prvej pätine celého vývojového procesu. Oddelenie duševného vlastníctva preverí, či neexistujú konfliktné patenty, ktoré by mohli v budúcnosti brániť v obchodných aktivitách spoločnosti. O získanie patentovej ochrany sa usilujú dokonca aj vtedy, keď na niektorom trhu narazia na rovnaký produkt konkurenčnej firmy. Hoci vo svojich obchodných plánoch už nemôžu rátať s jeho komercializáciou, získaním patentu Unomedical aspoň znemožní inej spoločnosti vlastniť práva k tomuto produktu na danom trhu. Výška poplatkov ich nemôže odstrašiť od rozhodnutia uchádzať sa o udelenie patentu.

V spoločnosti sa samozrejme snažia o úsporu nákladov a prejavuje sa to aj na celkovom fungovaní oddelenia duševného vlastníctva. Reštrukturalizácia spoločnosti znamenala aj prijatie radikálnych racionalizačných opatrení. Výsledkom je, že veľkú časť práce vyplývajúcej z duševného vlastníctva zadávajú partnerom zvonka, ide napríklad o koncipovanie prihlášok a vyhodnocovanie existujúcich patentov. Pravidelne využívajú služby Dánskeho patentového a známkového úradu, ktorý pre Unomedical vyhotovuje napríklad prieskum novosti alebo monitorovanie potenciálneho rizika porušovania ich práv. Štyrikrát do roka úrad vypracúva pre Unomedical rešeršnú správu o aktivite konkurencie a jej prihlásených novinkách. Externého patentového zástupcu využívajú na podávanie patentových prihlášok a vybavovanie záležitostí súvisiacich s konaním o prihláškach.

V budúcnosti Unomedical plánuje zväčšiť oddelenie duševného vlastníctva. T. M. Pedersenová by ocenila, keby si interne zabezpečovali vyhodnocovanie potenciálneho porušovania práv a s tým súvisiaci podrobný prieskum konkurencie s jasným zameraním na ich patentové prihlášky.

Medzi najťažšie úlohy spoločnosti patrí uchádzanie sa o patentovú ochranu v USA, ktoré pre ňu síce predstavuje trh s 27-percentným odbytom, ale obchodovanie v tejto

krajine si vyžaduje zväčša vysoké náklady a prináša značné riziká. Uvedenie nového produktu tam trvá dlhšie, čiastočne preto, že časovo náročnejšie je skúmanie, či sa Unomedical nedopustí porušovania patentových práv inej spoločnosti. Ak by sa mala spoločnosť dostať do súdneho sporu, treba mať na mysli, že americkí patentoví právnici sú veľmi drahí, pripomína T. M. Pedersenová. Ďalej, ak spoločnosť prehrá prípad, v ktorom bola dopredu známa vysoká miera rizika, že dochádza k porušovaniu práv inej spoločnosti, škody môžu byť trojnásobne vyššie. „Keď máte také veľké množstvo nových produktov, musíte byť skutočne opatrní, zvlášť v USA,“ zdôrazňuje T. M. Pedersenová.

Vedúca oddelenia duševného vlastníctva konštatuje, že náklady na preklady patentových prihlášok sú privysoké a zastáva názor, že povinnosť doloženia prekladu by sa mala vzťahovať na menej častí prihlášky. Zároveň podotýka, že spoločnosti by mali svoje patentové prihlášky zostavovať zreteľnejšie a jednoznačnejšie, aby konkurencia nemusela strácať čas a peniaze špekulovaním, čo vlastne tieto patenty zahŕňajú.

Profil spoločnosti

Unomedical je nadnárodná spoločnosť, ktorá sa angažuje v obojstranne prospešnom partnerstve so zdravotníckymi pracovníkmi a ich pacientmi. Unomedical sa špecializuje na vývoj, výrobu a distribúciu jednorazových zdravotníckych pomôcok pre nemocnice a zdravotnícky sektor po celom svete. Vlastníkom spoločnosti je Nordic Capital.

Počet zamestnancov: 4 500

Príjmy z predaja za rok 2005: 247 miliónov €

Hlavné produkty: Jednorazové zdravotnícke pomôcky, ako sú katetre, chirurgické pomôcky a inzulínové infúzne súpravy.

Zákazníci: Nemocnice a zdravotnícke zariadenia.

Unomedical A/5
Kongevejen 2
3460 Birkerød
Dánsko
www.unomedical.com

Duševné vlastníctvo podniku

Patentová ochrana: 300 – 400 patentov v 70 patentových rodinách.

Postup pri podávaní patentových prihlášok: V závislosti od trhu. Prvé môže byť národné podanie, potom nasleduje podanie v USA alebo v Európe. V Anglicku sa prihláška podáva najskôr vo Veľkej Británii.

Oddelenie duševného vlastníctva: Vedúca Tenna Marian Pedersenová a jej asistent. Taktiež využívajú externých patentových zástupcov.

Činitele úspešnosti: Unomedical presúva duševné vlastníctvo z periférie do centra svojej firemnej stratégie a podarilo sa jej previazat' činnosť oddelenia duševného vlastníctva s vývojom a marketingom spoločnosti.

Problémy: Spravovanie narastajúceho portfólia duševného vlastníctva s malými personálnymi kapacitami. Ochrana duševného vlastníctva v USA. Poplatky za preklady.

Prípadové štúdie malých a stredných podnikov sú na webovej stránke www.epo.org/sme.

Odporúčania úspešných podnikov

Vytvorte si stratégiu pre duševné vlastníctvo: sformulujte si ciele a stanovte úroveň patentovej ochrany v jednotlivých krokoch stratégie.

Profesionálna pomoc: najmite si patentového zástupcu, ak nemáte skúsenosti a vedomosti v danej oblasti.

Vyberte si dobrého patentového zástupcu: mal by mať dostatočné vedomosti vo vašom technickom odbore, mal by byť čestný a schopný poradiť s ohľadom na vaše finančné možnosti.

Nepodceňte náklady: poplatky patentovému zástupcovi, náklady na jazykové preklady, udržiavacie a iné poplatky.

Požadujte informácie: požiadajte patentového zástupcu, aby vám pripravil prehľad o procese podávania prihlášky, lehotách konania a poplatkoch.

Stratégia podávania patentovej prihlášky by mala zodpovedať vašim obchodným potrebám: nepatentujte si všetko a všade; vyberte si trhy, kde sa vám oplatí ochrana patentom.

Poskytnutie licencie nie je neúspech: môže to byť lukratívna alternatíva spôsobu výroby vášho vynálezu.

Patentové portfólio priebežne revidujte: vyradte patenty a licencie, ktoré nemajú perspektívu a nie sú obchodne využiteľné.

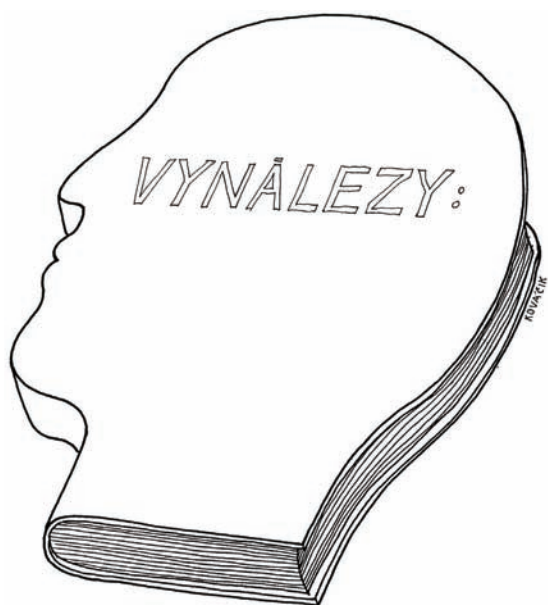
Začnite sledovať aktuálny stav techniky a konkurenciu: využite bezplatné informácie o patentoch, ako aj ostatné dostupné zdroje (napr. vedecké publikácie, obchodné periodiká), ktoré môžu byť pre vás inšpiráciou a zároveň vám pomôžu odhaliť potenciálnych porušovateľov vašich práv.

Aktívne komunikujte: šírte informácie o ochrane svojho duševného vlastníctva, tak finančne úsporným spôsobom predídete možnému porušovaniu vašich patentových práv.

Udržujte kontakt s držiteľmi licencií: pravidelný kontakt a stretnutia vám zabezpečia informovanosť o aktivitách držiteľov vašich licencií, čím môžete zabrániť nedodržavaniu záväzkov.

Nezvratný dôkaz: ak chcete bojovať proti porušovaniu vašich patentových práv, musíte mať nespochybniteľný dôkaz o tom, že ste v práve, inak pre vás môže súdny proces znamenať rýchlu cestu k zániku.

*Z angličtiny preložila Mgr. Andrea Kapustová
(Vrátane pôvodnej grafickej úpravy publikované so súhlasom Európskeho patentového úradu)*

Spektrum dobrých nápadov a riešení

Spôsob spojovania úsekov kordových pásov a zariadenie na vykonanie tohto spôsobu

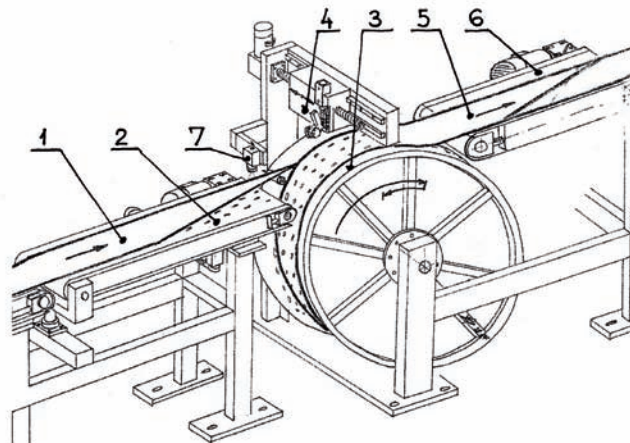
Súčasná globálna finančná a hospodárska kríza výrazne zasiahla firmy pôsobiace v automobilovom priemysle. Preto je mimoriadne dôležité reagovať na požiadavky trhu a prinášať rôzne vylepšenia dosiaľ využívaných technológií. So zaujímavým riešením vyššieho výkonu spojovania kordových pásov prišla nedávno trenčianska firma KONŠTRUKTA Industry, a. s.

Kordové pásy sú medziprodukty na ďalšie spracovanie a používajú sa predovšetkým pri výrobe pneumatík. Obvyklé výrobné zariadenia na kordové pásy produkujú plochý pás stálej hrúbky tvorený sústavou kordových vlákien orientovaných v pozdĺžnom smere pásu, ktoré sú nadväzane obalované vrstvou ne vulkanizovanej kaučukovej zmesi. Na ďalšie spracovanie kordového pásu je potrebné, aby sa zmenil smer orientácie vlákien pod určitým uhlom.

Podľa Viery Geschnábelovej z ÚPV SR, v súčasnosti vzniká problém pri dopravení šikmej hrany úseku pásu do miesta spojovania s presnosťou potrebnou na vykonanie kvalitného spoja úsekov kordových pásov tak, aby vznikol súvislý kordový pás. – Z tohto dôvodu je potrebné zvýšiť výkon spojovania, ktorý sa momentálne pohybuje v počte 18 úsekov za minútu. Je tiež možné zväčšiť zmenu smeru orientácie vlákien v kordovom páse pod určitým uhlom, ktorý sa v súčasnosti pohybuje od 15° až do 75° k okraju pásu, – dodáva V. Geschnábelová.

Uvedené nedostatky sa pokúsil odstrániť Ľubomír Kurpel z vývojového centra trenčianskej firmy. – Naše technické riešenie prináša výrazné skvalitnenie spojovania kordových pásov do súvislého celku. Výhodou je najmä dĺžka spoja a kvalita produktu. V súčasnosti zrejme nikto neponúka podobné usporiadanie pásu v rozsahu uhlov približne od 15° až do 90°. Kvalitu produktu zlepšuje zasa zväčšenie prilepenej plochy kordového pásu, pretože kordový pás sa odlepuje od spojovacieho bubna na jednom mieste.

Pomocou uvedeného technického riešenia je tiež možné znižovať investičné náklady a zvyšovať prevádzkovú spoľahlivosť zariadenia, pričom neustála kontrola nad vzájomnou polohou spájaných kordových pásov pomocou snímacieho a centrovacieho zariadenia je ďalšou výhodou tohto spojovania.

PÚV 98-2008

Ľ. Kurpel podotýka: – Vďaka vektorovému súčtu rotačného a posuvného pohybu nastane skrátenie doby spojovania za plynulého odtáhu súvislého kordového pásu s oporou spojovacieho bubna, ktorý zabraňuje šírkovým zmenám pásu. Podarilo sa nám vytvoriť prvý prototyp tohto zariadenia a už prejavili oň záujem firmy z Číny, Indie a Ruska.

System na prístup do tipovacích hier prostredníctvom mobilných verejných elektronických komunikačných zariadení

Názory na hazard sa rôznia. Hravosť však bezpochyby patrí k ľudskej povahe, no treba brať do úvahy i riziko, ktoré sa s hrou spája. Aj firmy poskytujúce napríklad tipovacie služby sa prostredníctvom najmodernejších technológií neustále usilujú čo naj-

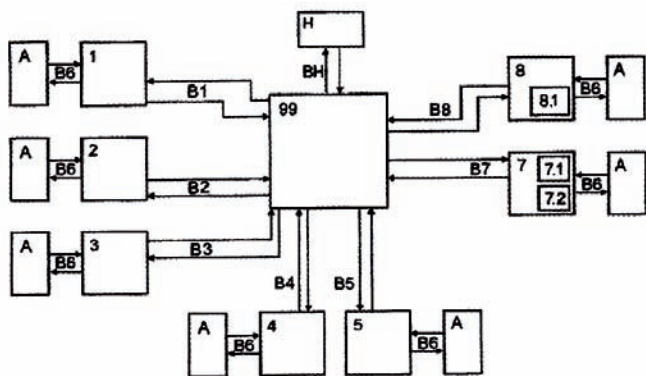
viac zjednodušiť prístup k stávkovaniu, a tým získať čo najviac klientov, ktorí sú pre ne zdrojom nemalých príjmov.

Určite dobrou správou pre horlivých tipujúcich je technické riešenie, ktoré zaujalo aj Jána Laca z ÚPV SR – *T-Mobile Slovensko, a. s., a TIPOS, národná lotériová spoločnosť, a. s.*, dvaja významní hráči na slovenskom trhu, spojili svoje sily a vynasli nový systém prístupu do rôznych číselných alebo obdobných tipovacích hier v reálnom čase, a to prostredníctvom mobilného telefónu. Ten s elektronickým systémom komunikuje pomocou sietí GSM, EDGE, alebo UMTS, pričom účastník sa môže do systému pripojiť cez SMS alebo WAP službu. Výhody technického riešenia spočívajú najmä v tom, že účastník lotérie okrem mobilného telefónu nepotrebuje žiadne iné technické zariadenie, nie je nutné vopred zriadiť hráčske konto, systém funguje v reálnom čase vrátane registrácie a distribúcie výhier.

Dôvody, ktoré viedli k vytvoreniu uvedeného technického riešenia, objasňuje jeden z jeho spolupôvodcov Dalibor Belovický z Bratislavy.

– V minulosti sa síce objavilo niekoľko riešení pre tipujúcich prostredníctvom mobilných sietí, ale prístup do hier bol značne komplikovaný a nekomfortný, nebola dostatočne vyriešená otázka identifikácie hráča a bezpečnosti celého procesu. Najväčší problém sme mali so zriadením finančného konta, ktoré bolo nevyhnutné na vstup do hry. Napokon sme problém vyriešili vďaka aplikácii operátora, ktorá obsahuje registračnú i platobnú jednotku, čiže zabezpečené je aj nakladanie s výhrou.

Ďalší spolupôvodca Miloš Prelec poukazuje na výhody systému: – Tipujúci má prístup k hre 24 hodín denne a 7 dní v týždni, pričom cez mobilný telefón môžu platiť všetci zákazníci operátora. Rovnako je výhodné, že databáza systému obsahuje aj databázu operátora, čo umožňuje overiť, či účastník spĺňa podmienky hry – vek nad 18 rokov, splatené faktúry a pod. V neposlednom rade je pozitívom aj možnosť pripísať časť výhry na telefonický účet operátora a zvyšok výhry môže byť vyplatený priamo alebo zaslaný na stanovený účet v banke.

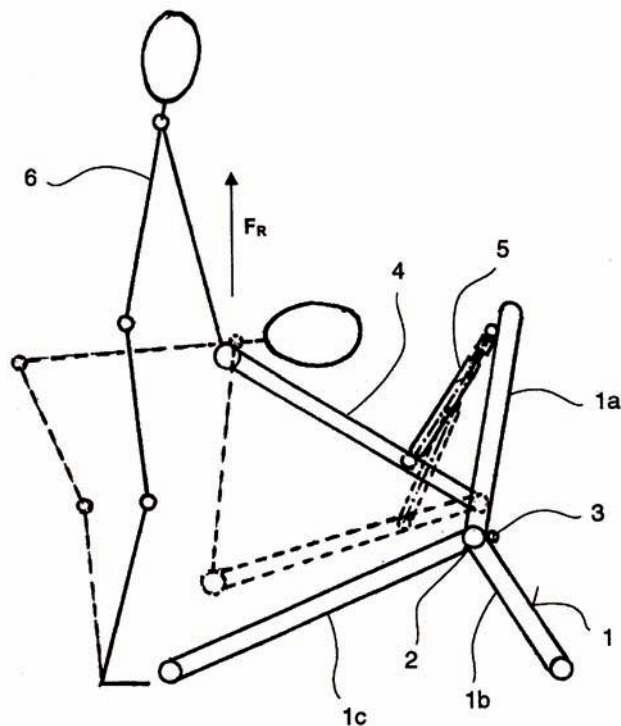
PÚV 5020-2009

Zariadenie na posilňovanie brušných svalov

Patrite k tým, ktorí bez úspechu bojujú s nepríjemne okrúhlym bruchom? Každý z nás túži po štíhlym, plochom a dokonale vypracovanom brušku. Ak vo vás blížiac sa vianočné sviatky vyvolávajú obavy z prebytočného tuku, potom môže byť pre vás

riešením vynález na posilňovanie tejto problematickej časti ľudského tela.

V súvislosti so zariadením na posilňovanie brušného svalstva Alena Pitáková z ÚPV SR konštatuje: – *Keďže mnohí z nás trpia bolesťami spodnej časti chrbta, je dôležité, aby sa nezatažovala pri posilňovaní brušného svalstva, napríklad tým, že cvičíme v sediacej polohe alebo v ľahu a zapájame aj ohýbače bedier. Vďaka vynálezu Mariána Gejdoša z Trenčína je možné posilňovať brušné svalstvo izolovane.*

P SK 286935

Pôvodca vynálezu M. Gejdoš, jeden z konateľov trenčianskej spoločnosti TENDO Sports Machines, vysvetľuje: – *Celý mechanizmus tvorí nosný rám, ku ktorému je otočne, v smere zvislom nahor i nadol, pripevnené rameno a k nemu je zasa pripojený odporový mechanizmus, pričom voľný koniec ramena je pohyblivý vo výškovom rozsahu od bedrovej po členkovú oblasť cvičenia. Nosný rám môže byť prenosný alebo pevne prichytený k podlahe alebo na stenu. V prípade, že k odporovému mechanizmu pripojíme snímač sily, zariadenie je možné využiť na meranie sily brušného svalstva v rámci rehabilitácie. Tento vysoko účinný posilňovací stroj umožňuje zlepšiť nielen športový výkon, ale aj kvalitu života vybudovaním skutočne silných brušných svalov.*

Firma premietla patentovaný vynález do posilňovacieho stroja s názvom TENDO AbEx a v súčasnosti ho uvádza na trhy v Spojených štátoch amerických a vo Veľkej Británii.

Ing. Marián Michalovský
(Publikované so súhlasom pôvodcov)

ZAÚJALO NÁS

Inováciami proti kríze

„Slnko je ‚kolesom‘ budúcnosti...“

Globálna kríza zanechala svoju „vizitku“ aj v **púchovskej skupine spoločností ETOP**, ktorá sa doteraz zameriavala na navrhovanie a výrobu oceľových a železných konštrukcií, kolies z recyklovaných opotrebovaných pneumatík i paliet na skladovanie a prepravu pneumatík. Jej konateľom je Ing. Vladimír Lukáč. – *Kríza nám urobila poriadny škrť cez rozpočet a dolu vodou to išlo najmä od januára tohto roka. To, čo sme mali vyrobené na objednávku, zostalo v sklade, pretože odberatelia nemali peniaze. A firma, to je živý organizmus, ktorému keď obmedzíte výrobu, zákonite to musí pociťiť. Napríklad výrobca pneumatík fínska spoločnosť Nokian nám zo dňa na deň zrušil objednávku na tisíc paliet. Museli sme prepustiť viacero pracovníkov a vyplatiť im aj odstupné.*

V roku 2004, na **53. svetovej výstave inovácií, výskumu a nových technológií** Eureka v Bruseli, **získal V. Lukáč striebornú medailu** za bezdušové bezpečnostné koleso, a tak sme sa ho opýtali, aký vplyv má kríza na tento produkt. – *Zhodou okolností, spomínanému produktu sa darí. Na základe tohto riešenia vyrábame kolesá z recyklovanej gúmy pre mobilné domy, tzv. hausboardy, ktoré putujú zo suchého do mokrého prístavu. Hausboardy sú luxusným ubytovaním, ktoré obľubujú najmä Taliani a Francúzi, a v ostatnom čase sme pre ne vyrobili o 200 percent viac kolies, v porovnaní s minulosťou.*

Ale v globále, globálna kríza dostala ETOP do červených ekonomických čísiel. V. Lukáč, majiteľ viacerých patentov, úžitkových vzorov i zapísaných dizajnov, **najlepší podnikateľ Slovenska v oblasti inovácií za rok 2007**, však nerád ustupuje pred prekážkami. – *Aj keď v princípe už bolo všetko vymyslené, človek musí byť v správny čas na správnom mieste so správnymi materiálmi, aby sa jeho produkty uplatnili na trhu.*

V. Lukáč nás vedie na jednu zo striech výrobných hál ETOP-u, na ktorej sa vynímajú **solárne panely s fotovoltaickými článkami**, ktoré dokážu slnečné žiarenie premeniť na jednosmerný elektrický prúd a ten sa inventorom (meničom) nadväzne mení na striedavé napätie.

– *Fotovoltaiku nakupujeme v zahraničí, inventory na Slovensku a doménou našej firmy je konštrukcia, ktorá upevňuje solárne panely. Technológiu výroby oceľových konštrukcií sme operatívne prispôbili na výrobu nosičov fotovoltaických modulov. Nosiče sú buď*

statické, alebo pomocou pedálov naklápacelne v jednej či v dvoch osiach.

Ako nám V. Lukáč ďalej povedal, nosiče fotovoltaických modulov a tiež súvisiace komponenty sa vyznačujú vysokou životnosťou, pevnosťou, nízkou hmotnosťou a nie je zanedbateľná ani ich cena. ETOP kompletne fotovoltaické zariadenia v súčasnosti exportuje najmä do Česka, Nemecka i do balkánskych štátov.

Väčšina vlastníkov fotovoltaických systémov (FV systémov, resp. FV modulov) dodáva vyprodukovanú solárnu elektrickú energiu do verejnej elektrizačnej sústavy, čím profitujú z úhrad za každú kilowatthodinu energie. Samozrejme, solárnu elektrickú energiu je možné využiť aj na samozásobenie, a to prostredníctvom akumulátorov.

Jeden z prototypov FV modulov je aj pred samotnou budovou ETOP-u. Modul sa pomocou motorčeka otáča v priebehu dňa smerom k slnku, pričom na bokoch solárneho panela sú pridané „lapače“, ktoré slnečné lúče, resp. žiarenie lokalizujú v jednom mieste, a tým zvyšujú výkon zariadenia o 20 až 60 %. – *Ide o špeciálny slnečnicový Sunflower, ktorý sme vyvinuli s istou firmou na Balkáne, – vysvetľuje V. Lukáč. – „Slnečníčka“ spočíva v tom, že zavrtáte do zeme jednu skrutku, na ňu upevníte teleskop, priložíte inventar, dva až štyri fotovoltaické články a do dvoch hodín viete doma alebo v podniku vyrábať elektrinu.*

Fotovoltaické zariadenie napríklad 5 kWp vyrobí podľa miesta, nasmerovania a sklonu približne 4- až 5-tisíc kWh elektrickej energie za rok. To zodpovedá asi 100 %-nej spotrebe energie štvorčlennej domácnosti, prípadne odľahčeniu životného prostredia na základe zníženia CO₂ asi o 2 200 kg/rok. V rôznych elektrárňach sa totiž na vyrobenú kilowatt-hodinu energie vylúči takmer 0,60 kg skleníkového plynu CO₂, zatiaľ čo s fotovoltaickým zariadením je to len 40 g/kWh CO₂.

V. Lukáč, podobne ako tí, čo svoje inovácie postavili na báze obnoviteľných zdrojov energie, uvítal nedávno schválený **zákon č. 309/2009 Z. z. o podpore obnoviteľných zdrojov energie a vysoko účinnej kombinovanej výroby a o zmene a doplnení niektorých zákonov**, ktorý s výnimkou niektorých ustanovení nadobudol účinnosť v septembri tohto roka a ktorého cieľom je lepšie využitie dostupných energetických zdrojov s následným znížením skleníkových plynov, najmä oxidu uhličitého. – *Je dobré, že štát konečne podporil „zeleň“ inovácie, že fosílna palivá sa dostávajú na druhú kolaj a dochádza k podpore aj decentralizovanej výroby elektriny. Mimochodom, ETOP sa ekologickým projektom venuje už 15 rokov, spracúva a ďalej využíva opotrebované pneumatiky. A teraz je pre nás veľkou výzvou výroba „čistej“ elektrickej energie.*

Konateľ skupiny spoločností ETOP V. Lukáč oslovuje svoju asistentku, aby návšteve priniesla bonboniéru. Keďže my nie sme až tak na sladké, zdvorilo a opakovane ďakujeme, lenže „šéf“ sa nedá odbiť. Bonboniéru máme na stole. Jej obal má tvar okrúhlejšej turbíny a dozvedáme sa, že dizajnovovo sa na ňom podieľala jedna z troch dcér V. Lukáča, Deniska, ktorá študuje na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave. – *Ide o „eopturbínu“, ktorá by mala „komunikovať“ s fotovoltaickými článkami, v tandeme, a reagovať na silu vetra. Nás klasické veľké trojlistové vrtule nezaujímajú, naša turbína má nižšie výkonové parametre. Veternej energii sa venujem už viac ako 20 rokov, „hral“ som sa s rôznymi turbínkami, ale táto inovovaná má určite niečo do seba. A predstavte si, že my ju spojíme so „slnečníčkou“, a teda bude možné zužitkovať dve možnosti. V noci využiť silu vetra a cez deň slnečné žiarenie, v prímorských krajinách zvyčajne využívajú oba spomínané obnoviteľné zdroje energie naraz... a to už je „sila“.*

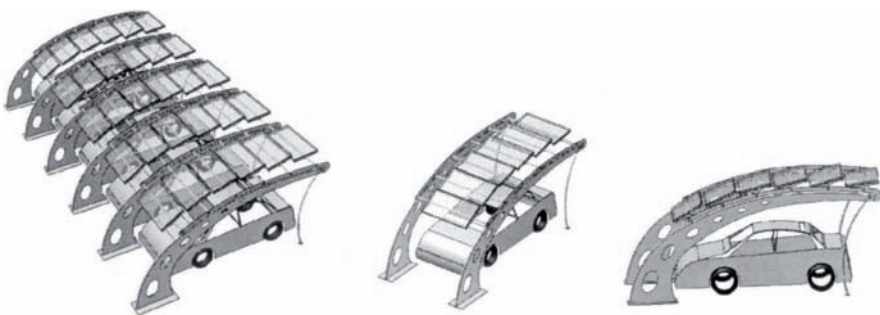
Áno, uvedené riešenie V. Lukáča je **reolučné v tom, že je založené na využití dvoch obnoviteľných zdrojov energie**. A takto získanú elektrickú energiu je možné využiť na rôzne účely, napríklad aj na pohon automobilu. – *Na hybridnom, čiže alternatívnom pohone fungujú v našej firme vysoko zdvižné vozíky, ja mám hybridný automobil. Hybrid už nie je hudbou budúcnosti, je to súčasnosť. Napríklad v Nemecku sa stáva realitou už aj hybridný elektrický autobus.*

Keď už V. Lukáč spomína Nemecko, **aj na tohtoročnom septembrovom najväčšom európskom autosalóne vo Frankfurte nad Mohanom sa potvrdil celosvetový trend znižovania zaťaženia životného prostredia**. Frankfurtu tento rok kralovali elektromobily – autá, ktoré „tankujú“ zo zásuvky. A takto sa dá tankovať i v garáži. ETOP preto v súčasnosti rozbieha aj výrobu montovaných garáží, ktorých súčasťou budú FV moduly.

Úspešný vynálezca nepodceňuje ani priemyselnoprávnú ochranu. Nosiče fotovoltaických článkov sú už prihlásené na ochranu ako dizajn a spolu s patentovým zástupcom pracujú už na ďalšej prihláške, ktorej predmetom ochrany úžitkovým vzorom alebo patentom má byť spomínaná turbína.

Keďže V. Lukáča od malička fascinovali kolesá (v minulom čísle časopisu Duševné vlastníctvo sme písali o Múzeu kolies ETOP) a dlhé roky boli aj vo výrobnom programe jeho firmy, opýtali sme sa ho na záver, či teraz, keď si zobral na mušku obnoviteľné zdroje energie, nepôjdu kolesá trochu do úzadia? – *Pozrite sa, my sa snažíme reagovať na potreby trhu, posunúť výrobný program firmy zasa o čosi ďalej a urobiť ju tak ešte konkurencieschopnejšou. Myslím si, že inovatívna firma nemôže byť založená na jednom hlavnom biznise. Naopak, výroba musí byť diverzifikovaná a musí reagovať na požiadavky trhu. Ak bude záujem o kolesá, je samozrejme, že ich budeme produkovať ďalej, neodsúvame nabok ani náš diaľničný program, tzn. výrobu cestných retardérov/spomaľovačov, ďalej vodiacich prahov, do ktorých sa vkladajú navádzacie tabule, stále je záujem aj o protišlymové gumené návleky na obuv, s ktorými sme vlastne pred rokmi štartovali firmu, no a teraz si veľa sľubujeme od riešení zameraných na obnoviteľné zdroje energie. Napokon, aj slnko ako nevyčerpatelný zdroj energie s vplyvom i na vietor má tvar kolesa, dá sa povedať, že je „kolesom“ budúcnosti... Kolesá zostanú mojou srdcovkou...*

PhDr. Július Šípoš
Foto: D. Zaoral, archív ETOP-u

Z rozhodnutí ÚPV SR

Námietky proti zápisu zverejneného označenia do registra ochranných známk

Zverejnené označenie:

NOD32

Ochranná známka namietateľa:

NOD32

(rozhodnutie zn. POZ 5167-2007 N/233-2008, § 4 ods. 1 písm. c) zákona č. 55/1997 Z. z. o ochranných známkach v znení neskorších predpisov, právoplatnosť 28. 1. 2009)

Úradu boli doručené námietky proti zápisu slovného označenia „NOD32“ (ďalej aj zverejnené označenie) do registra ochranných známk, prihláseného pre tovary v triede 32 Medzinárodného triedenia výrobkov a služieb, ktoré boli podané v zmysle § 9 v spojení s § 4 ods. 1 písm. c) zákona č. 55/1997 Z. z. o ochranných známkach v znení neskorších predpisov.

Namietateľ odôvodnil podanie námietok tým, že je majiteľom zhodnej slovnej ochrannej známky „NOD32“ (ďalej ochranná známka NOD32 alebo ochranná známka namietateľa) so skorším právom prednosti, ktorá je zapísaná pre tovary a služby v triedach 9, 16 a 42 Medzinárodného triedenia výrobkov a služieb.

Na preukázanie naplnenia kvantitatívnych a kvalitatívnych kritérií dosiahnutia dobrého mena ochrannej známky NOD32 namietateľ poukázal na množstvo dôkazových materiálov. Z nich je zrejmé, že výrobky a služby, ktoré poskytuje, sú známe širokému okruhu spotrebiteľskej verejnosti, a to tak bežnej spotrebiteľskej verejnosti, ktorú tvoria domácnosti a individuálni užívatelia počítačov, firmy používajúce počítače vybavené antivírusovým softvérom a rovnako orgány štátnej a verejnej správy, ako aj odbornej verejnosti prostredníctvom článkov v najrôznejších odborných časopisoch venovaných oblasti výpočtovej techniky.

Podľa namietateľa predložené doklady preukazujú intenzívnu, dlhodobú a sústavnú propagáciu, ako aj široké spektrum používateľov produktu NOD32. Každý používateľ tohto produktu sa s ním stretáva dennodenne, pretože v závere e-mailov, chránených antivírusovým systémom NOD32, je uvedená informácia o preverení správy týmto systémom. Rovnako pri zapínaní počítača sa spustí antivírusový systém označený produktovou známkou NOD32.

V ďalšej časti sa namietateľ venoval obsahu predložených dokladov, ktorými boli:

1. Publikácie *PC revue* (ročníky 1993 – 1994 a 1996 – 2007), ktoré sa zaoberajú novinkami v počítačovej technológii, problematikou v oblasti počítačov a počítačových softvérov, ako aj problematikou vírusov a antivírusových softvérov, pričom v každom čísle je uvedená informácia o antivírusovom systéme NOD32 od spoločnosti namietateľa formou článkov, recenzií, ocenení alebo reklamy.
2. Publikácie *INFOWARE* (ročníky 2005 – 2007), ktoré sa zaoberajú problematikou informačných technológií, IT infraštruktúrou, novými trendmi, technológiami a produktmi atď., pričom v týchto publikáciách sú obsiahnuté odborné články, recenzie a reklamy o antivírusovom systéme NOD32 od spoločnosti namietateľa.
3. Publikácie *PC space* (ročníky 1999, 2001, 2002 – 2006 a 2007), ktoré sa zaoberajú problematikou hardvéru, softvé-

ru, digitálnej techniky, rôznymi trikmi a tipmi v danej oblasti a tiež tuningom počítačových systémov, pričom tieto publikácie obsahujú aj odborné články, recenzie a reklamy o antivírusovom systéme NOD32 od spoločnosti namietateľa.

4. Publikácie *VIRUS BULLETIN* (ročníky 1998 – 2007), v ktorých sú uverejňované informácie z oblasti antivírusovej problematiky, pričom publikácie vyhodnocujú účinnosť antivírusových programov rôznych spoločností a v prípade zachytenia 100 % vírusov nejakým programom je produkt ocenený. Produkt NOD32 ocenili 43-krát.
5. Zoznam ocenení a certifikátov vzťahujúcich sa na výrobok NOD32, ktoré podľa namietateľa svedčia o tom, že výrobok získal medzi spotrebiteľmi i odbornou verejnosťou dobré meno.
6. Zoznam ocenení a certifikátov, ktoré získala spoločnosť namietateľa – IT firma roka 2002, Certifikát ISO 9001:2000, Deloitte Fast 50 Central Europe (rebríček technologických spoločností pôsobiacich v strednej Európe zostavený podľa rastu ich výnosov za päťročné obdobie, v ktorom sa spoločnosť namietateľa umiestnila v roku 2002 na 33. priečke, v roku 2003 na 16. priečke, v roku 2004 na 10., v roku 2005 na 8. a v roku 2006 na 9. priečke), Deloitte Fast 500 (rebríček technologických spoločností pôsobiacich v regióne Európy, Blízkeho východu a Afriky, v ktorom sa spoločnosť namietateľa umiestnila v rokoch 2002 a 2003 na 262. priečke, v rokoch 2004 a 2005 na 91. priečke).
7. Ďalším dokladom bol zoznam užívateľov antivírusového systému NOD32 v Slovenskej republike z oblasti dopravy a stavebníctva, energetického priemyslu, financií a bankovníctva, telekomunikácií, obchodu a služieb, verejného sektora, zdravotníctva a školstva, navyše namietateľ predložil faktúry (z rokov 1999, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007) určené príjemcom – individuálnym odberateľom, pričom predmetom predložených faktúr bol predaj počítačových programov produktového radu NOD32 – nákup nových licencií, rozšírenie licencií, služby dennej aktualizácie systému.
8. Výsledky výskumu *Pozícia a imidž značky ESET a antivírusového softvéru NOD32 na slovenskom trhu*, ktorý v máji 2005 realizovala spoločnosť AKO – agentúra pre psychologický výskum trhu, reklamy a médií.
9. Prípadové štúdie: Slovenská sporiteľňa a Univerzita Komenského, ktoré tiež využívajú NOD32.
10. Výtlačky z www.google.sk, kde pre výraz NOD32 bolo nájdených 146 000 stránok písaných po slovensky, pričom prvých 556 odkazov sa vzťahuje na antivírusový systém NOD32.
11. Ďalšími dôkazmi boli informácie z niektorých internetových stránok s údajmi o tom, koľkokrát bol stiahnutý program NOD32, informácie z internetových stránok o používateľoch tohto produktu, o jeho sprístupnení a tiež informácie o ňom.
12. Výber zahraničných publikácií, ktoré obsahujú informácie o produkte NOD32.

V súvislosti s odôvodnením, akým spôsobom môže dôjsť k nepoctivému ťaženiu z rozlišovacej spôsobilosti alebo dobrého mena ochrannej známky NOD32, resp. ako môže byť zverejnené označenie ochrannej známke NOD32 na ujmu, namietateľ uviedol, že zverejnené označenie je prihlásené pre tovary v triede 32 Medzinárodného triedenia výrobkov a služieb, konkrétne pre pivo, a podľa jeho názoru používanie označenia NOD32 na akýchkoľvek tovaroch by nepoctivo ťažilo z rozlišovacej spôsobilosti a dobrého mena ochrannej známky NOD32. Spotrebiteľ by si pravdepodobne dal do súvisu akýkoľvek tovar označený NOD32 s mimoriadne kvalitným antivírusovým programom a so spoločnosťou namieta-

teľa a mohol by nadobudnúť negatívny dojem, či už preto, lebo by sa domnieval, že ide o výrobky spoločnosti namietateľa a že táto spoločnosť je aktívna aj v iných odvetviach, čo môže oslabiť jej odbornosť a kvalitu jej výrobkov v oblasti, v ktorej pôsobí, alebo aj preto, že tovary a služby ponúkané pod označením NOD32 sú určené a distribuované širokej verejnosti bez vekového obmedzenia. Ponúkание alkoholického nápoja s rovnakým označením by mohlo byť na ujmu majiteľovi ochrannej známky NOD32, lebo by mohlo byť spájané s tovarmi nevhodnými pre mladistvých.

Na základe uvedeného namietateľ navrhol zamietnuť zverejnené označenie NOD32 pre všetky tovary v triede 32 Medzinárodného triedenia výrobkov a služieb.

Prihlasovateľ vo svojom vyjadrení k námietkam súhlasil s namietateľom, len pokiaľ ide o splnenie nasledujúcich podmienok:

- skoršie právo prednosti ochrannej známky namietateľa,
- zhodnosť alebo zameniteľnosť zverejneného označenia s ochrannou známkou namietateľa,
- nadobudnutie dobrého mena ochrannej známky NOD32 na území Slovenskej republiky.

Prihlasovateľ však považoval za potrebné zdôrazniť, že prihlasovaným tovarom je „pivo“ a tento tovar nie je zhodný ani podobný s tovarmi, pre ktoré je zapísaná ochranná známka NOD32. Podľa prihlasovateľa z tejto skutočnosti logicky vyplýva, že použitie zverejneného označenia pre prihlasované tovary nemožno posúdiť ako nepoctivé ťaženie z rozlišovacej spôsobilosti alebo dobrého mena ochrannej známky so skorším právom prednosti a ani jej nebude na ujmu.

Na základe uvedeného prihlasovateľ navrhol, aby úrad námietky proti zápisu zverejneného označenia NOD32 do registra ochranných znáмок zamietol.

Z odôvodnenia rozhodnutia:

V zmysle ustanovenia § 4 ods. 1 písm. c) zákona č. 55/1997 Z. z. o ochranných známkach v znení neskorších predpisov za ochrannú známku nemožno uznať označenie, o ktorom úrad na základe námietok uplatnených podľa § 9 zistí, že je zhodné alebo zameniteľné s ochrannou známkou so skorším právom prednosti, ktorá má v Slovenskej republike dobré meno, ak by použitie tohto označenia na tovaroch alebo službách, ktoré síce nie sú podobné tým, pre ktoré je ochranná známka so skorším právom prednosti zapísaná, nepoctivo ťažilo z rozlišovacej spôsobilosti alebo dobrého mena ochrannej známky so skorším právom prednosti alebo by im bolo na ujmu.

V konaní o námietkach bolo zistené, že zverejnené označenie NOD32 bolo prihlásené pre tovar „pivo“ v triede 32 Medzinárodného triedenia výrobkov a služieb.

Ďalej bolo zistené, že namietateľ je majiteľom ochrannej známky NOD32 zapísanej pre tovary „počítačové softvéry; počítačové softvéry na ochranu dát“ v triede 9, pre tovary „tlačoviny reklamného a informačného charakteru; sprievodca pre používateľov softvéru“ v triede 16 a pre služby „tvorba a výroba počítačových softvérov, a to najmä počítačových softvérov na ochranu dát; poskytovanie softvérov; poradenské, konzultačné a expertízne služby v oblasti počítačových softvérov“ v triede 42 Medzinárodného triedenia výrobkov a služieb, ktorá má skoršie právo prednosti ako zverejnené označenie.

Namietateľ uplatnený námietkový dôvod proti zápisu zverejneného označenia NOD32 odôvodnil tým, že v zmysle ustanovenia § 4 ods. 1 písm. c) citovaného zákona je majiteľom ochrannej známky NOD32, ktorá má v Slovenskej republike dobré meno.

Dobré meno ochrannej známky vyjadruje skutočnosť, že verejnosť je s ochrannou známkou v dôsledku jej používania oboznámená, spája ju s určitými dobrými vlastnosťami, ktoré od tovarov alebo služieb očakáva, a takejto známke dôveruje. Dobré meno, renomé ochrannej známky, zvyšuje jej hodnotu.

Kvalitatívnymi kritériami, v ktorých sa odráža dobré meno

ochrannej známky, sú predovšetkým:

- dobrá povest' získaná v dôsledku intenzívnej, sústavnej a väčšinou aj dlhodobej propagácie známky,
- používanie známky pre tovary alebo služby dobrej povesti a mimoriadnej kvality,
- a s tým súvisiace umiestnenie známky v prestížnych rebríčkoch ochranných znáмок a jej vysoká komerčná hodnota.

Priznanie dobrého mena skoršej ochrannej známke znamená priznať jej rozšírenú ochranu. Na to je však potrebné súčasne splniť viaceré podmienky. Skoršia ochranná známka, ktorá má údajne dobré meno, musí byť zapísaná, musí byť so zverejneným označením zhodná alebo podobná, musí mať na území Slovenskej republiky dobré meno, používanie zverejneného označenia musí viesť buď k získaniu neoprávneného prospechu z rozlišovacej spôsobilosti alebo dobrého mena skoršej ochrannej známky, alebo k ujme na rozlišovacej spôsobilosti či dobrom mene skoršej ochrannej známky a poslednou podmienkou je používanie zverejneného označenia bez náležitých dôvodov.

Ochranná známka s dobrým menom má výrazný a presvedčivý imidž, ktorý u spotrebiteľa vyvoláva predstavu pozitívnej osobitosti tovaru alebo kvality poskytovaných služieb. Tieto skutočnosti je však potrebné preukázať pomocou adekvátnych dôkazných materiálov.

Základnou podmienkou pre relevanciu dôkazov o dobrom mene ochrannej známky namietateľa je, aby boli datované pred dňom podania prihlášky zverejneného označenia alebo sa ich obsah týkal udalostí alebo skutočností pred podaním prihlášky zverejneného označenia. Malo by ísť o dôkazy, ktoré preukazujú dobré meno ochrannej známky namietateľa, teda hlavne doklady o rozsahu, intenzite a charaktere používania tovarov alebo služieb, pre ktoré sa ochranná známka používala pred podaním prihlášky zverejneného označenia, o dobe používania ochrannej známky, o propagácii, resp. inzercii ochrannej známky, ako aj o znalosti ochrannej známky u verejnosti a v neposlednom rade o kvalite tovarov alebo poskytovaných služieb, pre ktoré sa ochranná známka používa, všetko vo vzťahu k relevantnému zákazníkovi.

Namietateľ na podporu svojich tvrdení o dobrom mene ochrannej známky NOD32 predložil množstvo dôkazných materiálov, ktoré tvorili:

- publikácie *PC revue*, *INFOWARE*, *PC space* a *VIRUS BULLETIN* v elektronickej podobe za obdobie rokov 1998 až 2007 obsahujúce informácie o antivírusovom systéme NOD32 od spoločnosti namietateľa v podobe informačných článkov, recenzií, informácií o získaných oceneniach a tiež v podobe reklamy;
- prehľady získaných ocenení pre produkt NOD32 a spoločnosť namietateľa;
- rozsiahle zoznamy používateľov produktu NOD32 v Slovenskej republike a faktúry za produkt NOD32 a s ním súvisiace služby poskytované spoločnosťou namietateľa pre odberateľov z rôznych miest Slovenska, a to v období rokov 1999, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007;
- výsledky výskumu realizovaného agentúrou AKO poukazujúce na znalosť produktu NOD32 a jeho obľúbenosť, informácie z internetových stránok svedčiace o používaní a možnostiach sprístupnenia daného softvérového produktu a tiež údaje o počtetnom stiahnutí antivírusového systému NOD32;
- kópie stránok z rôznych zahraničných časopisov, ktoré sú podporným prostriedkom pri preukázaní znalosti, rozsahu používania, prostriedkov vynaložených na reklamu, zároveň aj prostriedkom poukazujúcim na kvalitu produktu označovaného NOD32.

Pri hodnotení predložených dôkazov úrad konštatoval, že niektoré publikácie a kópie reklám nemožno vo vzťahu k preukázaniu získania dobrého mena ochrannej známky NOD32 považovať za relevantné z dôvodu, že sa v nich táto ochranná známka nenachádza, niektoré dôkazné materiály sú datované z obdobia pred zápisom ochrannej

známky NOD32, prípadne po podaní prihlášky zverejneného označenia, v niektorých reklamných materiáloch nie je možné identifikovať časové údaje o ich sprístupnení verejnosti.

Napriek uvedenému úrad konštatoval, že množstvo predložených dôkazov naplňa všetky požadované kritériá a z ich prieskumu vyplynulo, že spoločnosť namietateľa používa označenie NOD32 na označovanie svojich produktov, ktoré sú dlhodobo sprístupňované verejnosti. Predovšetkým odborná verejnosť má možnosť už od roku 1998 (keď namietateľ používal toto označenie ešte pred jeho zápisom ako ochrannej známky), ale najmä v relevantnom období, t. j. po jej zápise od roku 2003, kontinuálne až do podania prihlášky zverejneného označenia (a aj naďalej), získavať informácie o produktoch NOD32 prostredníctvom článkov, recenzií a inzercie v rôznych odborných publikáciách, taktiež o dosahovanej úrovni ich kvality – mnohokrát ocenenej, ale aj o ekonomických a odborných úspechoch spoločnosti namietateľa.

Namietateľom predložené publikácie sú určené odbornej verejnosti a záujemcom o problematiku informačných technológií, ale z predložených dokladov je tiež zrejme, že mnoho individuálnych klientov namietateľa, ako aj mnoho zamestnancov spoločností rôzneho zamerania pri svojej činnosti používa antivírusový program označený ochrannou známkou NOD32. Označenie NOD32 možno preto považovať za označenie, ktorého znalosť vo vedomí spotrebiteľskej verejnosti je veľmi vysoká a kvalita tovarov a súvisiacich služieb poskytovaných namietateľom je tiež preukázaná nielen prostredníctvom ocenení udelených odborníkmi, ale aj výsledkami výskumu agentúry AKO, z ktorých je zrejme vysoká spontánna znalosť produktu NOD32 (70 % respondentov), jeho výrazný podiel na trhu (58,8 %), pričom z týchto respondentov je s produktom NOD32 úplne spokojných 88 %. Zároveň je aj najodporúčanejším softvérom a v rebríčku najlepších antivírusových softvérov ho respondenti zaradili na prvé miesto. Vyzdvihli dôveryhodnosť produktu, spoľahlivosť ochrany pred vírusmi a jeho modernosť.

Po komplexnom preskúmaní predložených relevantných dôkazov samostatne i vo vzájomnej súvislosti dospel úrad k záveru, že namietateľ preukázal nadobudnutie dobrého mena ochrannej známky NOD32 v zmysle ustanovenia § 4 ods. 1 písm. c) citovaného zákona, čo vo svojom vyjadrení k námietkam potvrdil aj samotný prihlasovateľ.

Ďalšou podmienkou predmetného zákonného ustanovenia je zhodnosť alebo zameniteľnosť zverejneného označenia s ochrannou známkou so skorším právom prednosti, ktorá má v Slovenskej republike dobré meno.

K samotnému porovnaniu zverejneného označenia a ochrannej známky namietateľa je potrebné uviesť, že za zameniteľné sa považujú ochranné známky, ak taká zameniteľnosť môže vo vedomí spotrebiteľskej verejnosti vyvolať nebezpečenstvo zámieny ochranných známk pochádzajúcich od rôznych subjektov alebo nebezpečenstvo vzniku mylnej predstavy o ich vzájomnej spojitosti vo vedomí spotrebiteľskej verejnosti.

V prípade zverejneného označenia aj ochrannej známky namietateľa ide o zhodné slovné označenia NOD32, ktoré sú tvorené tromi písmenami a dvoma číslicami v štandardnej úprave.

Z hľadiska posúdenia nebezpečenstva vzniku mylnej predstavy o vzájomnej spojitosti porovnávaných označení je potrebné zistiť, či označenia obsahujú taký zhodný prvok, ktorý by spôsobil medzi nimi asociáciu. Keďže zverejnené označenie je totožné s ochrannou známkou namietateľa, bez obsiahnutia akéhokoľvek ďalšieho prvku, ktorým by sa mohlo od tejto ochrannej známky odlišiť, možno dôvodne predpokladať, že hrozí reálne nebezpečenstvo vzniku mylnej predstavy vo vedomí spotrebiteľskej verejnosti o vzájomnej spojitosti medzi zverejneným označením a ochrannou známkou namietateľa s dobrým menom, čím môže zverejnené označenie nepoctivo ťažiť z nadobudnutej rozlišovacej spôsobilosti a dobrého mena ochrannej

známky namietateľa. Prihlasovateľ by tak mohol neoprávnenne získať prospech plynúci z dobrého mena uvedenej ochrannej známky.

S dobrým menom ochrannej známky sa spája skutočnosť, že spotrebiteľia tovarom a službám ňou označeným dôverujú, spájajú si ich s určitými vlastnosťami, a preto sa k nim vracajú. Ako bolo preukázané, ochrannú známkou NOD32 namietateľ používa v súvislosti so svojimi produktmi. Z uvedeného dôvodu by zverejnené označenie mohlo byť namietateľovi na ujmu napr. tým, že spotrebiteľia by si tovary alebo služby označované zameniteľným označením mohli dávať do súvisu s ochrannou známkou s dobrým menom, a to aj v prípade, ak by sa zverejnené označenie vzťahovalo na iné, nie rovnaké alebo podobné tovary a služby. K poškodeniu alebo oslabeniu rozlišovacej spôsobilosti ochrannej známky s dobrým menom nie je potrebný úmysel prihlasovateľa zverejneného označenia, stačí len potenciálna hrozba nebezpečenstva zameniteľnosti alebo naznačenia asociácie medzi označeniami, bez ohľadu na tovary a služby, na ktoré sa vzťahujú.

Podstatou zavedenia ochrany známky s dobrým menom podľa § 4 ods. 1 písm. c) citovaného zákona je zabránenie zápisu takého označenia do registra (prihláseného iným subjektom, ako je majiteľ uvedenej ochrannej známky), ktoré je reprodukciou, napodobeninou alebo prekladom tejto známky, alebo je takéto označenie priamo zameniteľné s uvedenou ochrannou známkou, a bude tak môcť ohroziť záujmy jej majiteľa. Na základe uvedeného odôvodnenia nie je potrebné zaoberať sa posudzovaním podobnosti tovarov a služieb zverejneného označenia s tovarmi a službami ochrannej známky namietateľa.

K výhrade prihlasovateľa, že ochranná známka namietateľa je zapísaná pre iné tovary a služby, ako sú tovary prihlasované pre zverejnené označenie, úrad uviedol, že dobré meno ochrannej známky je zvyčajne výsledkom mimoriadneho úsilia a investícií jej majiteľa, preto ustanovenie § 4 ods. 1 písm. c) citovaného zákona zabezpečuje jej ochranu pred každým zhodným alebo zameniteľným označením, ktoré by mohlo zasiahnuť do obrazu ochrannej známky s dobrým menom vytvoreného v očiach relevantného zákazníka, a to aj v prípade, keď tovary alebo služby, na ktoré sa vzťahuje dané označenie, nie sú rovnaké ani podobné s tými tovarmi a službami, pre ktoré je ochranná známka s dobrým menom zapísaná.

Podľa úradu existuje reálne nebezpečenstvo, že obraz namietanej ochrannej známky s dobrým menom a vlastnosti s ňou spojené budú prenesené na tovary poskytované pod zverejneným označením tak, že ich obchodovanie by bolo uláňčené touto asociáciou s ochrannou známkou s dobrým menom. Zároveň existuje reálne nebezpečenstvo, že používanie zverejneného označenia NOD32 môže neoprávnenne v rozpore s dobrými mravmi využívať dobré meno ochrannej známky namietateľa a ťažiť tak z jej rozlišovacej spôsobilosti. Spotrebiteľ tak bez toho, aby si nutne zamieňal obchodný pôvod predmetných tovarov a služieb, bude zaujatý samotným zverejneným označením a kúpi tovar, na ktorý sa vzťahuje, z toho dôvodu, že nesie toto zverejnené označenie, ktoré je zhodné s ochrannou známkou namietateľa.

Možno teda súhlasiť s namietateľom, ktorý poukázal na nebezpečenstvo vzniku domnienky u spotrebiteľov, že jeho spoločnosť je aktívna aj v iných odvetviach, čo môžu spotrebiteľia vnímať ako oslabenie odbornosti namietateľa a kvality jeho výrobkov v oblasti, v ktorej pôsobí, prípadne, že používanie ochrannej známky NOD32 na prihlasovaných tovaroch (pivo) by mohlo byť na ujmu namietateľovi, pretože môže byť spájané s tovarmi nevhodnými pre mladistvých.

Vzhľadom na to, že v danom prípade boli kumulatívne naplnené všetky zákonné podmienky na úspešné uplatnenie námietok podľa § 4 ods. 1 písm. c) zákona č. 55/1997 Z. z. o ochranných známkach v znení neskorších predpisov, **úrad námietkam vyhovel a prihlášku zverejneného označenia NOD32 zamietol.**

Spracoval Ing. Elemír Murček

Právne vety rozhodnutí z GRUR Int.

DV – R 38/2009

- a) Európske právo
- b) 2.6 – Ochranné známky
- c) Nariadenie Rady (ES) č. 40/94 z 20. decembra 1993 o ochranej známke spoločenstva čl. 8 ods. 1 písm. b), čl. 73 – „Shaker ./. OHIM [Limoncello della Costiera Amalfitana shaker]“
- d) V prípade slovnej ochranej známky „LIMONCHELO“ a kombinovaného označenia „Limoncello della Costiera Amalfitana“, obidve okrem iného pre citrónové likéry, je dané nebezpečenstvo zámeny.
- e) Rozsudok z 12. novembra 2008 (právna vec T-7/04, Shaker di L. Laudato & C. Sas ./. Úrad pre harmonizáciu vnútorného trhu (známky, vzory, modely) (OHIM)), Súd prvého stupňa ES
- f) GRUR Int. 2009, č. 7, s. 588.

DV – R 39/2009

- a) Európske právo
- b) 2.6 – Ochranné známky
- c) Nariadenie Rady (ES) č. 40/94 z 20. decembra 1993 o ochranej známke spoločenstva čl. 8 ods. 1 písm. b) – „Dieter Weiler ./. OHIM [Q2WEB]“
- d) V prípade ochranej známky „Q2WEB“ – okrem iného pre tovary v oblasti počítačových technológií – na strane jednej a ochranných známok „QWEB“ a „QWEB Certified Site“ – okrem iného pre služby v oblasti telekomunikácií – na strane druhej je dané nebezpečenstvo zámeny.ⁱ
- e) Rozsudok z 12. novembra 2008 (právna vec T-242/07, Dieter Weiler ./. Úrad pre harmonizáciu vnútorného trhu (známky, vzory, modely) (OHIM)), Súd prvého stupňa ES
- f) GRUR Int. 2009, č. 7, s. 594.

DV – R 40/2009

- a) Európske právo (Rakúsko)
- b) 2.1 – Vynálezy
- c) Spolkový zákon zo 16. decembra 1978 o implementácii Dohovoru o udeľovaní európskych patentov § 10 ods. 2; Dohovor o udeľovaní európskych patentov (EPD) čl. 167 ods. 2 písm. a), ods. 3 a 5; Dohoda o obchodných aspektoch práv duševného vlastníctva (Dohoda TRIPS) čl. 27 ods. 1, čl. 70 – „Losartan“
- d) Čl. 27 ods. 1 Dohody TRIPS, ktorý vylučuje zákaz ochrany látok, je síce v Rakúsku priamo aplikovateľný, nevzťahuje sa však v zmysle čl. 70 ods. 2 Dohody TRIPS na patenty poskytujúce ochranu látkam, ktoré do 1. januára 1996, t. j. do počiatku aplikovateľnosti Dohody TRIPS v Rakúsku, neboli podľa národného práva spôsobilé na ochranu, a to práve na základe porušenia zákazu ochrany látok.
- e) Uznesenie 17 Ob18/08h z 26. augusta 2008, Oberster Gerichtshof
- f) GRUR Int. 2009, č. 7, s. 612.

DV – R 41/2009

- a) Nemecko
- b) 1.1 – Autorské právo (literárne, umelecké a vedecké diela)

- c) Autorský zákon § 14, 39; Všeobecný občiansky zákonník (ABGB) § 9 ods. 1; Občiansky zákonník (BGB) § 307 ods. 1 veta 1 – „Vyzváňacie tóny mobilných telefónov“
- d) 1. Použitie hudobného diela ako vyzváňacieho tónu, pričom predmetné hudobné dielo nebolo vytvorené s týmto cieľom, predstavuje deformáciu alebo iné poškodzovanie v zmysle § 14 autorského zákona, ktoré je spôsobilé ohroziť duševné alebo osobné záujmy autora diela.
2. Komponisti siete neposkytli GEMA (nemecká organizácia kolektívnej správy práv) uzatvorením zmluvy o zastupovaní nositeľov práv pri výkone kolektívnej správy v znení z roku 1996 všetky práva, ktoré sú nevyhnutné na používanie ich hudobných diel ako vyzváňacích tónov mobilných telefónov, tie však poskytli uzatvorením zmluvy v znení z roku 2002 alebo 2005. Ak je teda hudobné dielo premenené na vyzváňací tón, čo bolo aj pri poskytnutí užívacieho práva bežné a predvídateľné, je na použitie hudobného diela ako vyzváňacieho tónu potrebná len licencia poskytnutá GEMA a žiadny dodatočný súhlas autora nie je potrebný.
3. Zmluvy o zastupovaní nositeľov práv pri výkone kolektívnej správy uzatvorené medzi GEMA a nositeľmi práv nemôžu byť jednostranne zmenené prostredníctvom uznesenia zhromaždenia členov GEMA. Ustanovenie § 6 písm. a) ods. 2 GEMA – zmluvy o zastupovaní nositeľov práv pri výkone kolektívnej správy v znení z roku 1996 („Ak zhromaždenie členov v budúcnosti schváli zmeny zmluvy, potom sa tieto zmeny považujú za súčasť zmluvy.“) nie je účinné, pretože neprímerane znevýhodňuje nositeľov práv.
- e) Rozsudok I ZR 23/06 z 18. decembra 2008, Bundesgerichtshof
- f) GRUR Int. 2009, č. 7, s. 616.

DV – R 42/2009

- a) Európske právo
- b) 2.6 – Ochranné známky
- c) Nariadenie Rady (ES) č. 40/94 z 20. decembra 1993 o ochranej známke spoločenstva čl. 7 ods. 1 písm. c), ods. 3, čl. 62 ods. 2, 74 ods. 1 – „Volkswagen ./. OHIM [TDI]“
1. Slovné označenie „TDI“ má v prípade, okrem iných, motorových vozidiel a motorov opisný charakter. Toto označenie nemôže nadobudnúť rozlišovaciu spôsobilosť na základe používania.ⁱ
2. Úrad pre harmonizáciu vnútorného trhu (OHIM) nie je povinný uskutočňovať hospodárske analýzy alebo spotrebiteľské prieskumy/ankety, aby preukázal správnosť prvkov, na ktoré chce prihladať, ak sú dané konkrétne poukázania, ktoré jasne hovoria v ich prospech. Prihlasovateľ ochranej známky je vzhľadom na jeho dôkladnú znalosť trhu lepšie schopný poskytnúť konkrétne a fundované údaje na posúdenie rozlišovacej spôsobilosti prihláseného označenia.
- d) Rozsudok z 28. januára 2009 (právna vec T-174/07, Volkswagen AG ./. Úrad pre harmonizáciu vnútorného trhu (známky, vzory, modely) (OHIM)), Súd prvého stupňa ES
- e) GRUR Int. 2009, č. 8 – 9, s. 720.

DV – R 43/2009

- a) Európske právo
- b) 2.6 – Ochranné známky
- c) Nariadenie Rady (ES) č. 40/94 z 20. decembra 1993 o ochranej známke spoločenstva čl. 44 ods. 1, 73; nariadenie (ES) č. 2868/95 pravidlá 20 ods. 3, 50 ods. 1, 54 – „Laytoncrest ./ OHIM [TRENTON]“
- d) Len zo skutočnosti, že sa prihlasovateľ ochranej známky spoločenstva nevyjadril v rámci konania o námietkach a následného odvolacieho konania, nemôže Úrad pre harmonizáciu vnútorného trhu (OHIM) vyvodzovať konkludentné späťvzatie prihlášky.ⁱ
- e) Rozsudok zo 17. marca 2009 (právna vec T-171/06, Laytoncrest Ltd ./ Úrad pre harmonizáciu vnútorného trhu (známky, vzory, modely) (OHIM)), Súd prvého stupňa ES
- f) GRUR Int. 2009, č. 8 – 9, s. 725.

DV – R 44/2009

- a) Európske právo
- b) 2.6 – Ochranné známky
- c) Nariadenie Rady (ES) čl. 40/94 z 20. decembra 1993 o ochranej známke spoločenstva čl. 8 ods. 4, čl. 52 ods. 1 písm. c) – „Alberto Jorge Moreira da Fonseca ./ OHIM [GENERAL OPTICA]“
- d) 1. Skutočnosť, že označenie prepožičiava svojmu majiteľovi výlučné právo na celom národnom výsoštnom území, nie je dostatočná na preukázanie väčšieho ako lokálneho významu tohto označenia v zmysle čl. 8 ods. 4 nariadenia 40/94/ES.
2. Pri posudzovaní z hľadiska komunitárneho práva má dotknuté označenie na rozhodnom území väčší ako lokálny význam, pokiaľ sa jeho účinky neobmedzujú na malú časť tohto územia, ako je vo všeobecnosti napríklad mesto alebo provincia.ⁱ
- e) Rozsudok z 24. marca 2009 (spojené právne veci T-318/06 až T-321/06, Alberto Jorge Moreira da Fonseca, Lda ./ Úrad pre harmonizáciu vnútorného trhu (známky, vzory, modely) (OHIM)), Súd prvého stupňa ES
- f) GRUR Int. 2009, č. 8 – 9, s. 728.

DV – R 45/2009

- a) Európske právo
- b) 2.6 – Ochranné známky
- c) Nariadenie Rady (ES) č. 40/94 z 20. decembra 1993 o ochranej známke spoločenstva čl. 7 ods. 1 písm. c) – „allsafe Jungfalk ./ OHIM [ALLSAFE]“
- d) Slovné označenie „ALLSAFE“ má okrem iného pre tovary a služby v oblasti prepravy opisný charakter.ⁱ
- g) Rozsudok z 25. marca 2009 (právna vec T-343/07, allsafe Jungfalk GmbH & Co. KG. ./ Úrad pre harmonizáciu vnútorného trhu (známky, vzory, modely) (OHIM)), Súd prvého stupňa ES
- e) GRUR Int. 2009, č. 8 – 9, s. 732.

DV – R 46/2009

- a) Európske právo
- b) 2.6 – Ochranné známky
- c) Nariadenie Rady (ES) č. 40/94 z 20. decembra 1993 o ochranej známke spoločenstva čl. 8 ods. 5 – „L'Oréal ./ OHIM [SPALINE]“
- d) Slovné označenie „SPALINE“, okrem iného pre kozmetické výrobky, využíva povesti staršej ochranej známky Beneluxu s dobrým menom, zapísanej okrem iného pre minerálne vody, a je teda vylúčená zo zápisu.ⁱ

- e) Rozsudok z 25. marca 2009 (právna vec T-21/07, L'Oréal SA ./ Úrad pre harmonizáciu vnútorného trhu (známky, vzory, modely) (OHIM)), Súd prvého stupňa ES
- f) GRUR Int. 2009, č. 8 – 9, s. 735.

DV – R 47/2009

- a) Európske právo
- b) 2.6 – Ochranné známky
- c) Nariadenie Rady (ES) č. 40/94 z 20. decembra 1993 o ochranej známke spoločenstva čl. 8 ods. 1 písm. a), b), čl. 43 ods. 2 a 3, čl. 73, čl. 74 ods. 2 – „Anheuser-Busch ./ OHIM [BUDWEISER]“
- d) 1. Zásada právnej istoty vo všeobecnosti zakazuje stanoviť začiatok účinnosti právneho aktu k okamihu jeho predchádzajúceho zverejnenia. Toto môže byť výnimočne odlišné vtedy, ak si to vyžaduje cieľ spočívajúci vo verejnom záujme, a to pri náležitom rešpektovaní oprávneného očakávania dotknutých osôb. Takéto posúdenie je aplikovateľné aj vtedy, ak síce spätná účinnosť nie je výslovné v právnom akte upravená, no vyplýva z jeho obsahu.

2. Otázka, či je užívanie kvantitatívneho hľadiska dostačujúce na udržanie alebo získanie si podielu na trhu s tovarmi alebo službami, na ktoré sa ochranná známka vzťahuje, je závislá od viacerých faktorov a posúdenia konkrétneho prípadu. Ku kritériám, ktoré je pritom potrebné zobrať do úvahy, patria vlastnosti týchto tovarov alebo služieb, čestnosť a pravidelnosť používania ochranej známky, otázka, či je ochranná známka používaná s cieľom uviesť na trh a obchodovať so všetkými identickými tovarmi alebo službami majiteľa ochranej známky alebo len s niektorými z týchto tovarov alebo služieb, alebo aj dôkazy o používaní ochranej známky, ktoré môže jej majiteľ predložiť.

3. V prípade zhodných ochranných známk „BUDWEISER“, obidve okrem iného pre piva a nápoje zo sladu, je dané nebezpečenstvo zámeny.ⁱⁱ

- e) Rozsudok z 25. marca 2009 (právna vec T-191/07, Anheuser-Busch, Inc. ./ Úrad pre harmonizáciu vnútorného trhu (známky, vzory, modely) (OHIM)), Súd prvého stupňa ES
- f) GRUR Int. 2009, č. 8 – 9, s. 735.

DV – R 48/2009

- a) Ruská federácia
  - b) 2.6 – Ochranné známky
- Colné právo
- c) Zákon Ruskej federácie o známkach tovarov, služieb a označeniach pôvodu čl. 4, bod 2; zákon Ruskej federácie o priestupkoch čl. 14.10 – „Porsche Cayenne S“
  - d) Dovozy vozidla s ochrannou známkou, ktorá je v Ruskej federácii chránená, bez súhlasu majiteľa ochranej známky nie je priestupkom, ktorý by mohol colný úrad postihnúť peňažnou pokutou alebo zhabaním vozidla.
  - e) Rozsudok č. 10 458/08 z 3. februára 2009, Prezídium Najvyššieho arbitrážneho súdu Ruskej federácie
  - f) GRUR Int. 2009, č. 8 – 9, s. 758.

ⁱ Základná téza redakcie GRUR Int.

ⁱⁱ Základné tézy redakcie GRUR Int.

Spracovala Mgr. Jitka Mikuličová

Správy z ÚPV SR

Ochrana a využívanie duševného vlastníctva v podmienkach vysokých škôl

V rámci Týždňa vedy a techniky na Slovensku Úrad priemyselného vlastníctva SR a Ekonomická fakulta UMB v Banskej Bystrici usporiadali **3. novembra 2009** celoslovenskú konferenciu s názvom Ochrana a využívanie duševného vlastníctva v podmienkach vysokých škôl.

Konferencia sa uskutočnila v priestoroch Ekonomickej fakulty UMB a bola úvodnou v rámci ďalej pripravovaných konferencií zameraných na **zlepšenie informovanosti vysokých škôl o aktuálnych možnostiach spravovania duševného vlastníctva**, s akcentom na činnosti týkajúce sa prenosu vedomostí v podmienkach zmluvného výskumu, a na problematiku ochrany práv duševného vlastníctva. Má ísť o povzbudenie vysokých škôl do výskumu financovaného z verejných prostriedkov a formovania vnútorných politík škôl v oblasti spravovania duševného vlastníctva.

Na konferencii odzneli napríklad témy: Hodnota za hodnotu – spôsoby realizácie zmluvných vzťahov medzi univerzitami a priemyslom, Dopytom riadený akademický výskum – ilúzia i realita?, Systém ochrany práv duševného vlastníctva na Slovensku, Vedecká tvorivá činnosť v kontexte autorského práva, Ochrana autorských práv na internete atď.

Konferencia bola určená zástupcom akademickej obce, regionálnej a komunálnej správy, odbornej verejnosti, ako aj zástupcom podnikateľskej sféry.

(jp)

Foto: E. Zatkuliak

Sedemhviezdičkový úrad

Úrad priemyselného vlastníctva SR so sídlom v Banskej Bystrici sa 1. októbra tohto roka stal európskym lídrom v počte sprístupnených aplikácií elektronického podávania patentových prihlášok a prihlášok úžitkových vzorov, ako aj súvisiacich následne podaných dokumentov. Vyplýva to z informácie, ktorú Európsky patentový úrad (EPÚ) zverejnil na portáli www.epoline.org.

EPÚ spolupracuje s 36 patentovými úradmi zmluvných štátov Európskeho patentového dohovoru (EPD), pričom o elektronické podávanie prihlášok a následných dokumentov prostredníctvom eOLF softvéru, v rámci kooperačných projektov EPÚ, prejavilo dosiaľ záujem 11 patentových úradov zmluvných štátov EPD.

EPÚ prideliť národným patentovým úradom za každú online sprístupnenú aplikáciu označenie vo forme hviezdičky. V priebehu ostatných štyroch rokov sa **ÚPV SR** podarilo sprístupniť online 7 druhov podaní, a tým sa **stal prvým sedemhviezdičkovým úradom**, ktorý výrazne uľahčuje prácu prihlasovateľom a patentovým zástupcom.

Na druhom mieste v rebríčku je Fínsky patentový a registračný úrad so šiestimi hviezdičkami a päť hviezdičiek majú Španielsky patentový a známkový úrad a rumunský Štátny úrad pre vynálezy a ochranné známky.

V súčasnosti ÚPV SR umožňuje svojim klientom podávať online nasledujúce typy prihlášok a dokumentov:

- európske patentové prihlášky
- medzinárodné prihlášky podľa Zmluvy o patentovej spolupráci (PCT)
- národné patentové prihlášky
- prihlášky úžitkových vzorov
- medzinárodné prihlášky podľa PCT, ktoré vstupujú do národnej fázy konania
- preklady európskych patentových prihlášok a európskych patentových spisov vrátane následne podaných dokumentov¹
- následne podané dokumenty k národným patentovým prihláškam a prihláškam úžitkových vzorov²

Elektronické podávanie prihlášok i následných dokumentov sa teší stále väčšej obľube klientov ÚPV SR. V tomto roku je podiel online podaných európskych patentových prihlášok a medzinárodných prihlášok podľa PCT, v porovnaní s prihláškami podanými v papierovej forme, 82 %-ný a pokiaľ ide o národné prihlášky, online podania predstavujú 30 %.

(mm)

¹ Uvedenú službu ÚPV SR zaviedol 1. októbra 2009.

² Taktiež.

Country	Office	Downloads	Documents	EP	PCT	NP	SFD	EP TR	PCT TR	UM
DE	Deutsches Patent- und Markenamt			-	★	★	-	-	-	-
DK	Patent- og Varemærkestyrelsen	-	-	★	★	★	-	-	-	-
EP	European Patent Office	-	-	★	★	-	★	-	-	-
ES	Oficina Española de Patentes y Marcas		-	★	★	★	-	-	★	★
FI	Patentti- ja rekisterihallitus		-	★	★	★	★	★	★	-
FR	Institut National de la Propriété Industrielle	-	-	★	★	★	★	-	-	-
GB	Intellectual Property Office			★	★	★	★	-	-	-
NL	Octrooiencentrum Nederland		-	-	★	★	★	★	-	-
PL	Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej		-	★	★	★	-	-	-	★
RO	Oficiul de Stat pentru Inventii și Mărci		-	★	★	★	-	★	★	-
SE	Patent- och registreringsverket		-	★	★	★	-	-	-	-
SK	Úrad Priemyselného Vlastníctva		-	★	★	★	★	★	★	★

Zdroj: <http://epoline.org>

Stretnutie používateľov elektronických služieb

ÚPV SR, v rámci zmluvných štátov EPD už ako európsky líder v počte sprístupnených aplikácií online podávania prihlášok a následných dokumentov, v spolupráci s EPÚ a Úradom pre harmonizáciu vnútorného trhu (OHIM), zorganizoval 20. – 21. októbra 2009 **Stretnutie používateľov elektronických služieb**.

Patentoví zástupcovia a ich asistenti, prihlasovatelia, zástupcovia kontaktných a informačných miest ÚPV SR a informačno-poradenských miest ÚPV SR pre inovácie mali počas prvého dňa stretnutia možnosť bližšie sa oboznámiť s e-službami EPÚ, OHIM-u a samozrejme aj ÚPV SR i s novinkami v internetovom vyhľadávaní patentových a známkových informácií. Druhý deň stretnutia bol venovaný praktickým cvičeniam online podávania, ako aj vyhľadávaniu patentov, ochranných známkov a zapísaných dizajnov vo všetkých sprístupnených databázach ÚPV SR a medzinárodných inštitúcií pôsobiacich v oblasti duševného vlastníctva.

Tohtoročné októbrové **Stretnutie používateľov elektronických služieb bolo už druhým podujatím tohto druhu**, ktoré zorganizoval ÚPV SR. Prvé takéto stretnutie sa uskutočnilo v novembri a predchádzali mu užívateľské dni elektronického podávania prihlášok.

(mm)
Foto: D. Zaoral

Výzvy do budúcnosti

Nemalú zásluhu na tom, že ÚPV SR je sedemhviezdičkovým úradom, majú pracovníci odboru registrov a technickej podpory a odboru informatiky, pričom vedúcim projektového tímu online podávania v úrade je **Milan Oravec**.

Koordináciu projektu Online Filing v rámci zmluvných štátov EPD má na starosti pracovníčka EPÚ Ioana Tomescuová a práve ona ako prvá blahoželala ÚPV SR k úspechu, ktorý dosiahol v oblasti elektronických služieb. V tejto súvislosti nám **M. Oravec povedal**:

Prostredníctvom e-mailu nám blahoželal aj riaditeľ TecNO, skupiny pre technickú spoluprácu EPÚ s národnými patentovými úradmi J-P Dintzner, náš úspech zaregistrovali priatelia z Úradu priemyselného vlastníctva Českej republiky a ozvali sa nám aj z Patentového úradu Poľskej republiky. Poliáci nás zároveň požiadali o konzultácie pri vývoji aplikácie pre následne podané dokumenty.

Treba povedať, že projekt online podávania sme odštartovali začiatkom roka 2006. Z EPÚ sme v rámci programu

EPTOS získali server, spojiznili ho, vyriešili legislatívne problémy ohľadom elektronického podpisu a začali prijímať európske patentové prihlášky a medzinárodné prihlášky podľa PCT. Naším podstatným vkladom do projektu bol vývoj aplikácií umožňujúcich online podávanie národných patentových prihlášok a prihlášok úžitkových vzorov. Bolo potrebné zanalyzovať celý proces, vytvoriť grafické užívateľské rozhranie, zmodifikovať pôvodný softvér na naše podmienky, a pritom sme nemali dostatok skúseností ani odbornej literatúry. Spočiatku nám radami pomohli pracovníci EPÚ i WIPO, ale aplikáciu následne podaných dokumentov, kde bolo potrebné okrem analýzy procesov zadefinovať aj štruktúru jednotlivých dokumentov, sme už zvládli sami, bez nejakých väčších problémov.

Modul následne podaných dokumentov umožňuje podávať aj prílohy, ktoré doteraz úrad vyžadoval v origináli (plná moc, zmluva o prevode práv, licenčná zmluva atď.). Predpokladáme, že táto skutočnosť je „ošetrená“ z právneho hľadiska...?

Slovenské právne predpisy zatiaľ nestanovujú exaktne pravidlá na posúdenie autenticity dokumentu pripojeného k podaniu, ktoré je podpísané elektronickým podpisom. Ale v rámci platnej právnej úpravy je v kompetencii úradu určiť podmienky, ktoré musí spĺňať elektronický dokument pripojený k príslušnej prihláške, resp. žiadosti o zápis vlastníckeho práva. ÚPV SR už vydal metodické

ky pokyn a v ňom je uvedené, v akých formátoch môže byť príloha pripojená, keď je pripojený dokument napríklad nečitateľný, úrad si môže vyžiadať originál v papierovej forme atď.

Používatelia elektronických e-služieb sa pýtajú, či úrad v dohľadnom čase sprístupní aj možnosť online podávania prihlášok ochranných známok a dizajnov vrátane súvisiacich následne podaných dokumentov.

Systém EPTOS (Elektronický patentový a známkový úradný systém), ktorý zastrešuje EPÚ, sa pôvodne mal vzťahovať aj na ochranné známky, ale situácia sa zmenila. Bolo rozhodnuté, že uvedený systém bude podporovať jedine aplikácie, ktoré sa týkajú patentov a úžitkových vzorov.

EPTOS má v dnešnej podobe fungovať do konca roka 2011, no prebiehajú už diskusie o jeho ďalšom používaní na nových princípoch spolupráce, tak aby vývoj nových aplikácií až tak nezaťažoval rozpočet EPÚ a zároveň by sa systém mal stať súčasťou Európskej patentovej siete, ktorú tvoria EPÚ a národné patentové úrady. Samozrejme, najjednoduchšie by bolo podávať online prihlášky ochranných známok a dizajnov prostredníctvom EPTOS aplikácií, no je potrebné počkať na rozhodnutie nového prezidenta EPÚ. V prípade, že bude možné prostredníctvom systému podávať aj prihlášky ochranných známok a dizajnov, my v úrade sme schopní vytvoriť nové aplikácie v priebehu piatich – šiestich mesiacov.

ÚPV SR získal striebornú Cenu ITAPA 2009 za projekt – Kto ešte potrebuje papier? Lenže treba zdôrazniť, že stále hovoríme len o elektronickom podávaní prihlášok a súvisiacich dokumentov. Tie, potom ako prídu na server, však menia svoju podobu opäť na papierovú... Ideálne by bolo prepojiť elektronicky aj celé konanie o prihláškach.

Áno a viem si aj dobre predstaviť, že by sme údaje nemuseli vkladat' do evidenčného systému a do spisov manuálne a používali by sme elektronické formáty. Ale všetko má svoj postup. Počítam, že bezpapierovým úradom by sme mohli byť v roku 2015, a to je pre nás ďalšia výzva.

O elektronické podávanie prihlášok a následných dokumentov prostredníctvom eOLF softvéru, v rámci projektu EPTOS, z 36 patentových úradov zmluvných štátov EPD prejavilo dosiaľ záujem 11 úradov. Prečo taký malý záujem?

Patentové úrady jednotlivých krajín sú na rôznych stupňoch vývoja a borja sa možno s inými problémami. Napríklad v Taliansku, Rakúsku i vo viacerých ďalších krajinách zatiaľ nemajú záujem sprístupniť online podávanie, nepovažujú to až tak za potrebné. Dôvodom takéhoto ich odmietavého stanoviska je zrejme aj skutočnosť, že viaceré patentové úrady sú samofinancujúce, nechcú mŕňať financie na služby, ktoré by klientom šetrili čas a náklady, pretože samotné úrady z toho nemajú takmer žiadny profit. Aj preto sa do projektu EPTOS zapojili prevažne patentové úrady napojené na štátny rozpočet. Ale projekt je otvorený, kto má záujem, môže doň kedykoľvek vstúpiť.

V organizovaní stretnutí používateľov elektronických služieb, resp. užívateľských dní elektronického podávania prihlášok chce ÚPV SR pokračovať. Kedy plánujete pripraviť ďalšie podobné podujatie?

V rámci piatich doteraz organizovaných užívateľských dní sme sa vždy snažili predstaviť jednotlivé sprístupnené aplikácie elektronického podávania a naučiť klientov využívať ich. Stretnutia používateľov elektronických služieb majú inú filozofiu, sú zamerané na všetky elektronické služby a produkty ÚPV SR.

Pravdepodobne pred letom budúceho roka pripravíme ďalší užívateľský deň elektronického podávania a pôjde nám hlavne o to, aby sme od klientov dostali spätnú väzbu na aplikácie, ktoré už využívajú. Samozrejme, ak prídu klienti s dobrými nápadmi ako systém vylepšiť, sme pripravení ho ďalej zdokonaľovať.

(jš)

Foto: J. Šipoš

Kurz duševné vlastníctvo

Od 24. septembra tohto roka pokračuje v ÚPV SR štvormodulový kurz duševné vlastníctvo akreditovaný Ministerstvom školstva SR.

V školskom roku 2009/10 je možné študovať modul D – právo priemyselného vlastníctva, do ktorého sa prihlásilo 37 záujemcov, z nich 25 je externých frekventantov. Ide najmä o vysokoškolských pedagogických pracovníkov, zástupcov informačno-poradenských miest ÚPV SR pre inovácie – innoinfo a absolventov právnických fakúlt, ktorí by sa v budúcnosti v rámci svojho profesijného zamerania chceli bližšie venovať aj problematike duševného vlastníctva a jeho ochrany.

V dňoch 8. – 9. októbra 2009 záverečnými skúškami a obhajobami záverečných prác ukončili dvojročný kurz duševné vlastníctvo 16 absolventi.

Štyri záverečné práce boli venované problematike ochranných známk.

Práca *Konanie vo veciach ochranných známk* pozostáva z informácií, ktoré môžu pomôcť prihlasovateľom zorientovať sa v konaní od podania prihlášky ochrannej známky až po jej zápis do registra. Informačnú hodnotu ďalšej práce *Relatívne dôvody zápisnej výluky v nadväznosti na rozhodnutia OHIM-u a rozsudky Súdneho dvora Európskych spoločstiev* umocňujú príklady rozhodnutí Úradu pre harmonizáciu vnútorného trhu, ktoré vychádzajú z platnej európskej judikatúry. Príkladmi z praxe je obohatená aj téma *Prihláška, ktorá nebola podaná v dobre viere*, pričom autor poukazuje na uvedenú problematiku z hľadiska výluky zápisu ochrannej známky. Päťčlennú odbornú komisiu, ktorej predsedal podpredseda ÚPV SR Ján Bachratý, zaujala i práca na tému *Uplatňovanie článku 6 ter Parížskeho dohovoru a medzinárodných nechrániteľných názvov liečiv v rámci prieskumu prihlášok OZ*.

Ochranou dizajnov sa zaoberal jeden z absolventov. V práci *Prepojenie medzi systémom medzinárodnej registrácie dizajnov a systémom registrácie dizajnu spoločenstva* poukazuje na možnosť ochrany dizajnov prostredníctvom jednej medzinárodnej prihlášky nielen na území spoločenstva, ale aj na území určených zmluvných strán, čo prihlasovateľom do značnej miery zjednodušuje prihlasovanie a registráciu dizajnov v zahraničí.

Dve záverečné práce súviseli s právnou ochranou vynálezov a technických riešení. V práci *Posudzovanie novosti a vynálezovskej činnosti* sú spracované judikáty Veľkého sťažnostného senátu Európskeho patentového úradu (EPÚ), Technického senátu EPÚ a obsahujú aj príklady z rozhodovacej praxe. Niektoré konkrétne právoplatné rozhodnutia o výmaze, čiastočnom výmaze alebo

o zamietnutí návrhu na výmaz úžitkových vzorov sú uvedené v práci *Výmazy, resp. zrušenia úžitkových vzorov v Európe*.

Nevšedná téma je spracovaná v práci *Rozvojové prvky súčasnej politiky medzinárodných inštitúcií v oblasti ochrany duševného vlastníctva (WIPO, WTO, WHO)*, v ktorej je poukázané na zmenu postoja vyspelých krajín k systému ochrany duševného vlastníctva, a to pod tlakom rozvojových krajín.

Problematika poskytovania licencií na predmety duševného vlastníctva je názov ďalšej práce, ktorá sa zaoberá jednotlivými druhmi a typmi licenčných zmlúv, ich právnou úpravou a súvisiacimi náležitosťami vrátane charakteristík licenčných zmlúv.

Štyria absolventi sa vo svojich záverečných prácach venovali problematike spracovania a poskytovania informácií súvisiacich s duševným vlastníctvom – *Informačná spoločnosť, Využívanie internetu pri vykonávaní rešerší zameraných na zistenie stavu techniky, Systémy triedenia obrazových prvkov ochranných známk a Infocentrum – nový prístup ÚPV SR k verejnosti*.

Zaujímavé sú aj témy *Právna úprava reklamy liekov a Prelínanie priemyselnoprávnej ochrany s hospodárskou činnosťou podnikateľských subjektov*. Pokiaľ ide o druhú menovanú tému, práca poskytuje pohľad na problematiku evidencie priemyselných práv v účtovníctve a zdaňovania príjmov z právne chránených predmetov priemyselného vlastníctva. Podrobnejšie sa autor venuje príjmom fyzických osôb, a to z pohľadu tak podnikateľa, ako aj nepodnikateľa a keďže analyzuje aj problematiku medzinárodného zdaňovania príjmov, v práci nechýba ani zoznam platných zmlúv o zamedzení dvojitého zdanenia.

Jedna záverečná práca sa vzťahovala na problematiku tvorivosti – *Komparatívna analýza forsírovania rozvoja tvorivosti vo svetových patentových centrách*. Autorka práce porovnáva prístup k výchove a tvorivosti vo vybraných patentových úradoch sveta, pričom sa venuje nielen teoretickým otázkam podstaty tvorivosti, ale aj jej praktickému využitiu.

Keďže v legislatívnej oblasti ochrany duševného vlastníctva dochádza v ostatných rokoch k veľkej dynamike zmien, **témy záverečných prác kurzu sú vyberané tak, aby odrážali aktuálne požiadavky na konanie o predmetoch priemyselných práv a pre odbornú verejnosť sa tak stali potrebným zdrojom informácií.**

Všetky záverečné práce sú záujemcom k dispozícii v študovni v ÚPV SR a niektoré z nich na základe odporúčania odbornej komisie budú v upravenej podobe postupne zverejnené i na stránkach časopisu Duševné vlastníctvo.

(I'h)

Foto: A. Mesiaričková

Správy z WIPO

S dôrazom na potrebu rovnováhy v systéme duševného vlastníctva

Potrebu vyváženosti v systéme duševného vlastníctva medzi efektívnymi stimulmi na inovácie a šírením výhod z inovácií, ako aj vzájomného vzťahu medzi duševným vlastníctvom a cieľmi verejnej politiky, otázkami životného prostredia a verejného zdravia, zdôraznil indický minister obchodu a priemyslu Anand Sharma v úvodnom príhovore na 5. medzinárodnom fóre o kreativite a vynálezoch s názvom **Lepšia budúcnosť pre ľudstvo v 21. storočí**, ktoré sa konalo 11. novembra 2009 v Naí Dillí.

Generálny riaditeľ Svetovej organizácie duševného vlastníctva (WIPO) Francis Gurry vo svojom prejave rovnako zdôraznil potrebu takejto rovnováhy a zároveň naznačil výzvy a príležitosti, ktorým čelí verejnosť v oblasti duševného vlastníctva v rýchle sa rozvíjajúcom ekonomickom a technologickom prostredí. Povedal, že v súčasnej ekonomickej kríze je potrebné ešte viac myslieť na zabezpečenie si práv duševného vlastníctva a podčiarkol význam duševného vlastníctva ako kľúča k riešeniu politických otázok vrátane verejného zdravia, klimatických zmien i potravinovej bezpečnosti. F. Gurry tiež uviedol, že krajiny musia spolupracovať na upevnení systému duševného vlastníctva, ktorý je dôležitým stimulom v rámci globálnych výziev, v konfrontácii s aktivitami politických činiteľov na celom svete.

<http://www.wipo.int>
(ač)

10. výročie UDRP

Dňa 12. októbra 2009 na konferencii v Ženeve si WIPO pripomenula 10. výročie zavedenia **Jednotnej politiky rozhodovania sporov súvisiacich s doménovými menami** (Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy – UDRP). Cieľom konferencie s vyše 200 účastníkmi bolo zhodnotiť doterajšie uplatňovanie UDRP a načrtnúť budúcnosť systému doménových mien (Domain Name System – DNS) v širšom kontexte duševného vlastníctva.

Od decembra 1999 Arbitrážne a mediačné centrum WIPO uskutočnilo **takmer 16 000 konaní vo veci sporov o doménové mená**.

Generálny riaditeľ WIPO Francis Gurry na konferencii okrem iného uviedol: – *Myslím si, že po desiatich rokoch od zavedenia UDRP môžeme hovoriť o veľmi úspešnom experimente, pretože naplnil potreby a predvídal budúci právny systém.*

Na konferencii dominovali tri hlavné témy – rozvoj práva a prax UDRP, nové mechanizmy riešenia sporov v súvislosti s rozmačom doménových mien, vznik konfliktu medzi online zhodnosťou ochrannej známky a právom ochrannej známky.

<http://www.wipo.int>
(ač)

Správy z EPO

Nového prezidenta EPÚ zatiaľ nepoznáme

Hlavným bodom programu 119. zasadania Správnej rady Európskej patentovej organizácie (SR EPO) 27. – 30. októbra 2009 bola **voľba nového prezidenta Európskeho patentového úradu (EPÚ)**.

Kandidátmi, ktorí splnili požiadavky výberového konania, boli generálny riaditeľ francúzskeho Národného inštitútu priemyselného vlastníctva **Benoît Battistelli**, generálny riaditeľ Švajčiarskeho federálneho inštitútu duševného vlastníctva **Roland Grosenbacher**, generálny riaditeľ Dánskeho patentového a známkového úradu **Jesper Kongstad** a generálna riaditeľka Švédskeho patentového a registračného úradu **Susanne As Sivborgová**.

Na zasadaní predniesli svoje volebné programy všetci štyria uchádzači o post prezidenta EPÚ.

Na to, aby niektorý z nich voľby vyhral a stal sa od 1. júla 2010 prezidentom EPÚ, bolo potrebné získať 75 % hlasov hlasujúcich zástupcov členských štátov EPO, t. j. ak by volilo všetkých 36 zástupcov členských štátov, úspešný kandidát by musel získať 27 hlasov. Ale toto sa nestalo, **ani jeden z kandidátov nezískal potrebnú väčšinu hlasov**.

SR EPO zatiaľ odmietla možnosť vyhlásiť nové výberové konanie na obsadenie miesta prezidenta EPÚ. Rozhodla, že **ďalšie kolo volieb bude na 120. zasadaní SR EPO**, ktoré sa uskutoční 8. – 11. decembra 2009 a zúčastnia sa ho pôvodní kandidáti.

SR EPO sa okrem voľby nového prezidenta EPÚ venovala aj ďalším témam.

Napríklad, EPÚ bude od 1. júla 2010 poskytovať na požiadanie prihlasovateľa európskeho patentu doplnkovú medzinárodnú rešerš. Ide o voliteľnú spoplatnenú službu, ktorá má pomôcť prihlasovateľom znížiť riziko v prípade, že v priebehu národnej alebo regionálnej fázy konania budú nájdené nové relevantné dokumenty týkajúce sa stavu techniky v konkrétnej oblasti, a to s prácou v jazyku, v ktorom orgán pre medzinárodnú rešerš (ISA) nemá až také skúsenosti.

V súvislosti s novou službou budú od 1. júla 2010 takéto poplatky:

- za európsku alebo doplnkovú európsku rešerš pre prihlášky podané 1. júla 2005 alebo po tomto dátume – 1050 €,
- za európsku alebo doplnkovú európsku rešerš pre prihlášky podané pred 1. júlom 2005 – 760 €,
- za medzinárodnú alebo doplnkovú medzinárodnú rešerš (podľa PCT) – 1 700 €,
- poplatok za preskúmanie výsledkov uvedených v doplnkovej rešeršnej správe, ktorú prihlasovateľ dostal od zvoleného ISA (podľa pravidiel PCT) – 750 €.

Zavedením doplnkovej medzinárodnej rešerše sa od 1. júla 2010 zároveň zmení aj Vykonávací predpis k EPD (pravidlá 161 a 164).

Od roku 2006 v pravidelných dvojročných intervaloch dochádza k zmenám v Poplatkovom poriadku EPD, čo súvisí s infláciou. K ďalšiemu všeobecnému zvýšeniu poplatkov o 5 % a k ich zaokrúhleniu smerom hore na najbližší násobok 5 dôjde od 1. apríla 2010.

(zv)

Spolupráca s Rospatent-om na novom projekte financovanom EÚ

Začiatkom novembra 2009 EPÚ podpísal s Európskou komisiou kontrakt v hodnote 500 000 eur financovaný Európskou úniou a je **zameraný na harmonizáciu patentového systému Ruska a EÚ**.

Hlavným cieľom projektu, ktorý bude realizovaný počas nasledujúcich 12 mesiacov, je preskúmať súčasnú ruskú patentovú legislatívu a vypracovať odporúčania na jej harmonizáciu s európskou legislatívou, ako aj vypracovať patentovú príručku, ktorú budú môcť využiť patentoví experti ruského Federálneho úradu pre duševné vlastníctvo, patenty a ochranné známky – Rospatent.

V rámci projektu pôjde aj o snahu zjednodušiť ruské patentové prihlášky, zápis i konanie, priblížiť postupy k praxi v EÚ a umožniť výučbu problematiky duševného vlastníctva v ruskom hospodárstve. Navyše, experti sa v rámci projektu budú zaoberať aj ruským systémom udeľovania dodatkovej ochrany na liečivá v zmysle súčasných európskych predpisov a súdnej praxe.

EPÚ, na základe vlastných zmlúv alebo zmlúv s EK, riadi viaceré technické podporné programy najmä v prospech členských štátov Európskej patentovej organizácie.

<http://www.epo.org>
(ač)

Vyučovanie o patentoch

Európska patentová akadémia vydala v septembri tohto roka **súbor učebných materiálov, ktoré majú zvýšiť povedomie študentov vysokých škôl o význame patentov**. Pre lektorov, ktorí nemajú veľa skúseností s patentovým systémom, je k dispozícii prezentácia v PowerPointe – poznámky k výučbe, podkladové informácie, príklady a prípadové štúdie, teda všetko potrebné na prípravu prednášky, a to v troch moduloch.

Prvý, základný, modul je zameraný na študentov vedeckých a technických disciplín, medicíny a podnikania, v rámci ktorého im lektori poskytnú základné informácie o právach duševného vlastníctva, o patentoch a podaní patentovej prihlášky, pomôžu im pri rozhodovaní či si dať niečo patentovať, alebo nie a naučia ich tiež využívať patenty ako zdroj informácií.

V ďalších moduloch najmä študenti práva budú mať možnosť bližšie sa oboznámiť s právami priemyselného vlastníctva, požiadavkami patentovateľnosti, vlastníckymi právami a ich porušovaním, ďalej so súdnymi spormi a v neposlednom rade aj s možnosťami komerčného využitia patentov.

– *Didaktický materiál súvisiaci s problematikou patentov je cenovým zdrojom informácií, ktoré zvýšia povedomie o kľúčových otázkach patentovania a všetkého, čo s tým súvisí*, – hovorí prof. Joseph Straus z mníchovského Inštitútu Maxa Plancka pre právo duševného vlastníctva, súťažné a daňové právo.

<http://www.epo.org>
(ač)

EPÚ v Haagu otvoril verejnosti dvere

V rámci Dňa otvorených dverí organizovaného v Haagu v **súvislosti s Medzinárodným dňom mieru** sa verejnosť mohla 20. septembra 2009 bližšie oboznámiť aj s tamojšou pobočkou EPÚ a prezentáciami, ktoré pripravili jej pracovníci, pričom úrad zriadil informačné centrum i na námestí v centre mesta.

Bolo to prvýkrát, čo EPÚ otvoril svoje brány pri príležitosti Medzinárodného dňa mieru. Pripojil sa tak k podujatiam usporiadaným aj inými medzinárodnými organizáciami v meste vrátane Medzinárodného trestného súdu, Medzinárodného trestného tribunálu pre bývalú Južnú Sláviu, Organizácie pre zákaz chemických zbraní, Medzinárodného súdneho dvora a Haagskej konferencie o medzinárodnom súkromnom práve.

Ďalších pätnásť medzinárodných organizácií vrátane Europolu a NATO, desiatich mimovládnych organizácií a rôznych súdov i tribunálov sa zúčastnilo na „informačnom trhu“ v divadle.

<http://www.epo.org>
(ač)

Správy z OHIM-u

Technická spolupráca s dôrazom na online služby

Nadnárodná spoločnosť Gartner, Inc., zaoberajúca sa výskumom a poradenstvom v oblasti informačných technológií predložila na spoločné zasadnutie Správnej rady a Rozpočtového výboru Úradu pre harmonizáciu vnútorného trhu (OHIM) 16. novembra 2009 prvé výsledky prieskumu potrieb národných známkových úradov, ako aj ich klientov v súvislosti s konaním o prihláškach ochranných známok a dizajnov.

Z výsledkov vyplýva, že **prioritnými oblasťami novej etapy technickej spolupráce OHIM-u s národnými úradmi, ktorá sa začne pravdepodobne v roku 2011, by sa mali stať elektronické služby** zamerané na rešerše, podávanie prihlášok, námietkové, resp. obnovovacie konanie, platby, správu poplatkov a v neposlednom rade i na vytvorenie „elektronického prostredia“ slúžiaceho na boj proti dovozu falšovaných produktov do Európskej únie (napríklad umožnenie pracovníkom colnej správy vykonať vlastnú rešerš na ochranné známky a dizajny pri podozrení z porušenia práv ich majiteľov).

OHIM vyčlenil na nové projekty technickej spolupráce 50 mil. eur. Je potešiteľné, že Európska komisia zmenila svoj pôvodný postoj a z kooperačného balíka peňazí bude od roku 2011 možné **spolufinancovať aj projekty zamerané na lepšiu vymožiteľnosť práv a boj proti falšovaniu a pirátstvu produktov.**

Podpredsedníctvo Správnej rady OHIM-u ostáva pod taktovkou Slovenska

Dňa 17. novembra 2009 sa v Alicante konalo 38. zasadanie Správnej rady OHIM-u. Rokovala aj o obsadení postu podpredsedu správnej rady, ktorý od 12. februára 2007 zastáva predsedníčka ÚPV SR Darina Kyliánová.

Správna rada OHIM-u **D. Kyliánovú jednomyselne znovuzvolila do uvedenej pozície**, čím sa jej funkčné obdobie predĺži až do 12. februára 2013.

(jrp)

Čínsky seminár o ochrane dizajnu spoločnosti

V rámci dohody o spolupráci podpísanou so Štátnym úradom duševného vlastníctva Číny (SIPO) na začiatku tohto roka, odborníci z OHIM-u sa zúčastňujú na sérii seminárov zameraných na podporu systému dizajnu spoločnosti. Semináre sú organizované tak, aby čínskym spoločnostiam poskytli **praktické rady o ochrane dizajnov v Európe i Číne.**

Prvé dva takéto semináre sa uskutočnili 7. – 11. novembra 2009 v čínskych mestách Wuxi a Gvaj-jang. Úvodný seminár otvoril komisár SIPO Tian Lipu, jeden z najvyššie postavených úradníkov v čínskej správe duševného vlastníctva.

<http://oami.europa.eu>
(ač)

Foto: <http://oami.europa.eu>

Online e-business seminár o CTM

OHIM zorganizoval 6. novembra 2009 online e-business workshop venovaný novej službe „CTM Watch“. Je určená užívateľom MyPage programu, ktorý umožňuje sledovať postup v konaní o prihláškach ochranných známok spoločenstva alebo medzinárodných prihláškach. Prostredníctvom „CTM Watch“ služby si používatelia systému môžu vybrať ľubovoľnú CTM alebo medzinárodnú prihlášku a prijímať e-mailové upozornenia o zmene stavu prihlášky.

Online seminár sa konal v angličtine a trval približne 30 minút.

<http://oami.europa.eu>
(ač)

OHIM, Twitter a YouTube

Dňa 26. októbra sa OHIM pripojil k rastúcemu počtu úradov a obchodných organizácií využívajúcich Twitter, YouTube i ďalšie nové internetové komunikačné médiá s cieľom zlepšiť tok informácií k zákazníkom.

Správy z OHIM-u sú prístupné pod názvom **OAMITWEETS** a k dispozícii záujemcom sú aj aktuálne videá na YouTube – <http://www.youtube.com/user/OAMITubes>.

Aby bolo možné sledovať dianie v OHIM-e na Twitteri, je potrebné otvoriť si bezplatný účet na www.twitter.com a vložiť „OAMITWEETS“ alebo „OHIM“ do „Find People“.

Twitter je ďalším nástrojom komunikácie s klientmi prostredníctvom webovej stránky OHIM-u. Upriamuje pozornosť na nové články a udalosti a poskytuje priestor aj na neformálnu výmenu názorov. Táto služba však nie je určená na diskusiu o jednotlivých podaniach v súvislosti s konaním o prihláškach, ani na podávanie sťažností.

Predstavitelia OHIM-u považujú Twitter za nástroj sociálnej siete a spolupráce, ktorý bude zohrávať stále dôležitejšiu úlohu v rámci budovania obchodných sietí a spoločnej komunikácie. OHIM je na základe ohlasov a návrhov používateľov spomínanej služby pripravený skvalitniť ju tak, aby bol čo najbližšie k používateľom európskych ochranných známok a dizajnov.

<http://oami.europa.eu>
(ač)

Správy z EÚ

Švédske návrhy na posilnenie patentového systému v Európe

Švédsko ako predsedajúca krajina v Rade EÚ chce v decembri tohto roka predložiť na schválenie Rade ministrov pre konkurencieschopnosť návrh záverov Rady EÚ (ďalej Rada) k posilnenému patentovému systému v Európe a návrh nariadenia Rady o patente spoločenstva.

Podľa návrhu **záverov Rady k posilnenému patentovému systému v Európe** má byť vytvorený patent spoločenstva, prostredníctvom ktorého bude možné chrániť nové a inovatívne technické riešenia na území celej EÚ, a *súd pre európske patenty a patenty spoločenstva*, ktorý bude mať výlučnú právomoc pri riešení sporov týkajúcich sa platnosti a porušovania európskych a komunitárnych patentov. V súvislosti s realizáciou uvedených opatrení zameraných na posilnenie európskeho patentového systému má Európske spoločenstvo pristúpiť k Európskemu patentovému dohovoru (EPD), ktorý bude náležitým spôsobom revidovaný.

V návrhu **nariadenia Rady o patente spoločenstva**, ktorý má byť predložený na schválenie Rade ministrov pre konkurencieschopnosť, spravilo švédske predsedníctvo radikálne zmeny. Z predchádzajúceho návrhu vyňalo všetky kontroverzné otázky. *Jazykový režim* vzťahujúci sa na prihlášky patentov spoločenstva a patenty spoločenstva nemá byť upravený v nariadení, ale v *dohode o jazykovom režime aplikovateľnom v súlade s EPD na patenty spoločenstva*, ktorú by spoločenstvo a jeho členské štáty mali ratifikovať spolu s revidovaným znením EPD. V nariadení nemajú byť upravené ani *pravidlá spolupráce patentových úradov* pri vykonávaní činností súvisiacich s udeľovaním patentov spoločenstva. Tieto majú byť presunuté do *protokolu k EPD o posilnenej spolupráci*. Z nariadenia boli vyňaté aj kritériá na stanovenie výšky poplatkov za udržiavanie platnosti patentov spoločenstva a *distribučného kľúča* na rozdeľovanie výnosu z týchto poplatkov medzi členské štáty EÚ, ktoré podľa návrhu švédskeho predsedníctva majú byť upravené v *protokole k EPD o udržiavacích poplatkoch za patenty spoločenstva*.

Uvedené návrhy boli predbežne prediskutované na zasadnutiach pracovnej skupiny Rady EÚ pre duševné vlastníctvo (patenty), ktoré sa konali 6., 7. a 22. októbra 2009. Na základe diskusie sa dá usudzovať, že dosiahnutie kompromisu vo vzťahu k obom uvedeným návrhom bude značne komplikované.

(1m)

Správy zo sveta

IENA 2009

Nemecko – Tohtoročná medzinárodná špecializovaná výstava nápadov, vynálezov a inovácií IENA 2009 (Ideen – Erfindungen – Neuheiten) otvorila brány účastníkom i širokej verejnosti od 5. do 8. novembra 2009 v norimberskom výstavnom centre.

Pozornosť pútal približne 800 vynálezov, technických riešení či zlepšovacích návrhov z 34 krajín sveta.

Na výstave dominovali technológie zamerané na energetiku, informačné systémy, ochranu životného prostredia, strojárstvo, stavebníctvo, zdravotníctvo, šport a hry, dopravné inžinierstvo a autopríslušenstvo, poľnohospodárstvo a lesníctvo, chémiu, grafiku a bezpečnosť.

Najviac technických noviniek prezentovali Malajzia a Rusko, prvýkrát sa na výstave zúčastnili Španielsko a Sýria. Technické nápady a inovatívne riešenia z Nemecka predstavilo 38 vynálezcovských klubov vrátane 8 mládežníckych klubov združených SIGNO (Schultz von Ideem für die Gewerbliche Nutzung – Ochrana myšlienok pre komerčné využitie).

Z technických noviniek na praktické denné využitie možno spomenúť napríklad viacúčelovú skrinku s vysúvacími podstavcami, ktoré sú posuvné v horizontálnej aj vertikálnej rovine a môžu slúžiť nielen ako podstavce s nastaviteľnou výškou, ale aj ako jednoduché dvojúrovňové schodisko a samotná skrinka ako relaxačný box na sedenie alebo podopieranie nôh.

Ďalším praktickým riešením bol tzv. svahomer. Ide o jednoduchý prístroj, ktorý meria sklon svahu v prepočte na percentá a má široké uplatnenie v stavebníctve alebo architektúre.

Z vynálezov s vyššou úrovňou tvorivosti zaujal AQUA ENERGYS – zariadenie na úpravu a zmäkčenie vody, ktoré pracuje na princípe fotosyntézy alebo fotolýzy – fotolytického štiepenia molekúl vody pôsobením svetelnej energie. Jeho výhodou je nechémické, nízkonákladové bezfiltračné zníženie tvrdosti vody, čo zlepšuje jej chuť a dodáva aj biopozitívne vlastnosti.

Súbežne s výstavou sa konalo aj **IENA SIGNO sympóziu**, v rámci ktorého experti vyzdvihli dôležitú úlohu medzinárodnej spolupráce medzi vynálezcami a zástupcami priemyslu a obchodu, ktorá je obzvlášť žiaduca v čase súčasnej hospodárskej krízy. Medzi najzaujímavejšie témy patrili: Trendy – čo sa ešte musí vymyslieť, Ktoré vynálezy nás vyvedú z krízy, Vynálezca – (ne)známy tvor a Súčasnú marketingovú možnosti pre dobrovoľných vynálezcov. Napriek nepriaznivej finančnej situácii vo viacerých odvetviach krajín, ktoré sa zúčastnili na IENE, **výstava ukázala, že dobré myšlienky a z nich prameniace vynálezy sa dokážu presadiť v každej dobe.**

V medzinárodnom patentovom informačnom centre výstavy mala zastúpenie aj Slovenská republika, a to prostredníctvom **Úradu priemyselného vlastníctva SR.**

(ač)

Foto: D. Zaoral

Albánsko pristupuje k ratifikácii PLT a EPD

Albánsko – Vláda Albánskej republiky oznámila, že plánuje ratifikovať Dohovor o patentovom práve (PLT) a Európsky patentový dohovor (EPD), aby splnila požiadavky na začatie prístupových rokovaní s Európskou úniou.

Príslušné návrhy zákonov už Rada ministrov Albánskej republiky schválila a teraz sa čaká na rozhodnutie parlamentu.

Európsky patentový úrad v júli 2008 vyzval Albánsko, aby sa stalo zmluvným štátom EPD, a to na základe pozitívneho hodnotenia činnosti Albánskeho patentového a známkového úradu.

WIPR, 10/2009
(hg)

Nové zbrane v boji proti falšovaniu

Taliansko – Nový zákon týkajúci sa ekonomického rozvoja a nukleárnej energie zavádza v Taliansku **prísnejšie pokuty a penále za porušovanie práv patentov a ochranných známok vrátane odobratia výrobných prostriedkov a skladovacích priestorov i ziskov z predaja.** Nový zákon 99/2009 vstúpil do platnosti v auguste 2009.

Nový zákon dopĺňa niektoré ustanovenia talianskeho trestného zákonníka. Výrazne zvyšuje pokuty a za falšovanie patentu, ochrannej známky a dizajnu zavádza **aj trest odňatia slobody**, pričom doba výkonu trestu pre falšovateľov, ktorí spolupracujú s justíciou, je znížená.

Podľa nového zákona podaním patentovej prihlášky alebo prihlášky úžitkového vzoru v Taliansku získa táto prihláška prioritné práva pred neskoršie podanými talianskymi prihláškami, ktoré budú obsahovať časti obsiahnuté už v prioritnej prihláške.

V priebehu jedného roka od vstupu zákona do platnosti môže talianska vláda vydať nariadenie umožňujúce univerzitám podávať žiadosti o právnu ochranu vynálezov, ktoré vytvorili ich výskumníci.

WIPR, 10/2009
(hg)

Srbsko ratifikovalo Štrasburskú dohodu a Viedenskú dohodu

Srbsko – Vláda Srbskej republiky uložila 15. júla 2009 ratifikačné listiny k Štrasburskej dohode o medzinárodnom patentovom triedení, ktorá vstúpi v Srbsku do účinnosti v júli 2010.

V ten istý deň Srbsko uložilo ratifikačné listiny aj k Viedenskej dohode o zatriedovaní obrazových prvkov v ochranných známkach, ktorá vstúpi do účinnosti v októbri 2009.

WIPR, 9/2009
(jm)

Nové publikácie

Výber zahraničných publikácií

BIODIVERSITY and the law : intellectual property, biotechnology and traditional knowledge.
London : Earthscan Publications, 2009. 520 s.
ISBN 1844078167.

BOUCHOUX, Deborah. Intellectual property for paralegals : the law of trademarks, copyrights, patents, and trade secrets.
New York : Delmar Cengage Learning, 2009. 516 s.
ISBN 1428318364.

CASTLE, David. The role of intellectual property rights in biotechnology innovation. Cheltenham : Edward Elgar, 2009. 496 s.
ISBN 1847209807.

CORNISH, William. Human genetics, bioethics and intellectual property : international perspectives.
Cambridge : Cambridge University Press, 2009.
ISBN 052186481X.

CZAPRACKA, Katarzyna. Intellectual property and the limits of antitrust.
Cheltenham : Edward Elgar, 2009. 168 s.
ISBN 1847209254.

DEERE, Carolyn. The implementation game : the TRIPS agreement and the global politics of intellectual property reform in developing countries.
Oxford : Oxford University Press, 2009. 409 s.
ISBN 0199550611.

DINWOODIE, Graeme. Trademark law and theory.
Cheltenham : Edward Elgar, 2009. 560 s.
ISBN 1849800197.

EVALUATION of Patents.
London : Kluwer Law International, 2009.
ISBN 9041127232.

FREE trade.
Detroit : Greenhaven Press, 2009. 261 s.
ISBN 9780737740011.

HAUNSS, Sebastian. Politics of intellectual property.
Cheltenham : Edward Elgar, 2009. 264 s.
ISBN 184844303X.

HEATH, Christopher. IP and the pharmaceutical industry.
London : Kluwer Law International, 2009.
ISBN 904113137X.

INTELLECTUAL property and media law companion.
Haywards Heath : Tottel Publishing, 2009. 246 s.
ISBN 1847660428.

INTELLECTUAL property in the new technological age.
Hoboken : Aspen Publishers, 2009. 1221 s.
ISBN 0735589135.

MAHOP, M. T. Intellectual property, community rights and human rights : the biological and genetic resources of developing countries.
New York : Routledge, 2009. 256 s.
ISBN 0415479428.

MANIATIS, Spyros M. Trade marks in Europe.
London : Sweet & Maxwell, 2009.
ISBN 1847039049.

PHILLIPS, Jeremy. Copyright in the UK and European Community.
London : Butterworths law, 2009.
ISBN 14005745363.

REYMAN, Jessica. Toward a new rhetoric of intellectual property : copyright law and the regulation of digital culture.
New York : Routledge, 2009. 204 s.
ISBN 0415999073.

STIM, Richard. Patent, copyright & trademark.
Berkeley : Nolo, 2009. 612 s.
ISBN 1413309208.

Výber nových publikácií z príručnej knižnice ÚPV SR

KOMUNITÁRNÍ předpisy v oblasti ochrany průmyslového vlastnictví.
Praha : Úřad průmyslového vlastnictví, 2009. 318 s.
ISBN 9788072820757.

SPOLEČNÝ prováděcí řád k Madridské dohodě o mezinárodním zápisu ochranných známek a k Protokolu k této dohodě (platný k 1. září 2009).
Praha : Úřad průmyslového vlastnictví, 2009. 81 s.
ISBN 9788072820825.

Spracovala Mgr. Gabriela Píšová

Z obsahov vybraných časopisov

Justičná revue

č. 8 – 9/2009

Štúdie

KERECMAN, P.: Sudcovia a advokáti, alebo o etických aspektoch vzťahov profesií

Články

DRGONEC, J.: Právo darcu domáhať sa vrátenia daru

Diskusia

MAZÁK, J.: Zjednocovanie právnych názorov v konaní pred Ústavným súdom Slovenskej republiky – pokračovanie príbehu

Európska únia a Slovensko

JANČO, M.: Zásady súkromného práva v národnom a európskom kontexte

č. 10/2009

Diskusia

BRITVÍK, T.: Náhrada trov konania v správnom súdnictve

Európska únia a Slovensko

VARGA, P.: Inštitucionálny systém pri uplatňovaní komunitárneho súťažného práva

PECHO, P.: Nové tendencie v judikatúre Európskeho súdneho dvora týkajúce sa zákazu množstevných obmedzení dovozu a vývozu tovaru, ako aj opatrení rovnocenného účinku v EÚ

Zo zahraničia

KOLMAN, P.: Správni sankcie na úseku ochrany osobných údajů

Průmyslové vlastnictví

č. 5/2009

JENERÁL, Emil: Prováděcí předpis k Nařízení o evropské kvalifikační zkoušce – IPREE

ŠILHAT, Marek: Vztah ochrany spotřebitele a práva proti nekalé soutěži

TELEC, Ivo: Právně-technický list výrobku a jeho zadání

Evropské právo

JENERÁL, Emil: Rozhodnutí Správní rady EPÚ z 25. března 2009 o změně prováděcího předpisu EPC

Judikatura

Z rozhodnutí zahraničních soudů

Informace ze zahraničí

Legislativa Číny

Aktuality

Veřejná diskuse k otázce harmonizace práva a praxe průmyslových vzorů

č. 6/2009

SCHNEIDEROVÁ, Eva: Dodatková ochranná osvědčení pro léčiva a přípravky na ochranu rostlin

HYKŠ, Lukáš: Elektronické služby Úřadu průmyslového vlastnictví

Evropské právo

JENERÁL, Emil: Z rozhodnutí stížnostních senátů EPÚ

Sdělení Evropského patentového úřadu ze dne 18. prosince 2008 týkající se ústních jednání před EPÚ

Rozhodnutí presidenta Evropského patentového úřadu ze dne 26. února 2009 týkající se elektronického podávání dokumentů

Sdělení Evropského patentového úřadu ze dne 3. června 2009 týkající se zaslání podání stran dalším stranám v odporovém řízení pro informaci

Sdělení Evropského patentového úřadu ze dne 14. září 2009 týkající se podání ověřené kopie dřívější přihlášky, na kterou se odkazuje

Rozhodnutí správní rady EPO ze dne 28. října 2009 o zvýšení poplatků od 1. dubna 2010

Judikatura

Předběžné opatření – podmínky pro jeho vydání a zrušení

Z rozhodnutí zahraničních soudů

Informace ze zahraničí

Aktuality

World Intellectual Property Report

č. 9/2009

XU, Jian: China Update: Google China Drops Beijing Free Rider (Google China eliminoval pekinského konkurenta)
Gigantický vyhľadávač Google pri založení dcérskej spoločnosti Google China začal v roku 2006 formálne používať čínsky názov Guge. Hodinu po ohlásení Guge aj spoločnosť s názvom Beijing Guge Technology získala súhlas vlády na podnikanie. Tým začal dlhotrvajúci súboj medzi dvoma spoločnosťami s rovnakým názvom. Druhostupňový ľudový súd dospel k záveru, že pekinská spoločnosť bola zaregistrovaná v zlej viere, čím bola naplnená skutková podstata nekalej súťaže. Súd konštatoval, že Google má dobrú reputáciu a Beijing Guge medzinárodne využíva Guge vo svojej ochrannej známke. Tento fakt viedol k zavádzaniu verejnosti a ohrozil princípy obchodnej etiky. Súd nariadil spoločnosti Beijing Guge, aby prestala tento obchodný názov používať a zmenila ho.

EUROPEAN Court of Justice Attempts to Pierce Bad Faith (Európsky súdny dvor sa pokúša prekaziť konanie v zlej viere)
Ochranná známka spoločnosti sa vyhlási za neplatnú, ak sa preukáže, že prihláška bola podaná v zlej viere (čl. 52(1) (b) nariadenia o ochrannej známke spoločnosti (207/2009)).
Európsky súdny dvor (ESD) nedávno prvýkrát využil ustanovenie o zlej viere v súvislosti s prihláškou ochrannej známky spoločnosti Franz Hauswirth (Hauswirth) predávajúcej produkty zameniteľné s ochrannou známkou Chocoladefabriken Lindt & Sprüngli (Lindt). Súd pri posudzovaní prípadu bral do úvahy viacero špecifických faktorov: či prihlasovateľ vedel o činnosti konkurencie, či bolo zámerom prihlasovateľa ukončiť takéto aktivity a aký je stupeň právnej ochrany, ktorú využíva konkurencia.
Spoločnosť Lindt začala predávať čokoládových zajačikov v 50-tych rokoch. V roku 2000 bola pre túto spoločnosť zapísaná trojrozmerná ochranná známka pre čokoládové produkty. Spoločnosť Hauswirth predáva čokoládových zajačikov od roku 1962. Spoločnosť Lindt zažalovala Hauswirth za porušovanie práv ochrannej známky, pretože zajačik spoločnosti Hauswirth bol zameniteľný so zajačikom spoločnosti Lindt. Hauswirth obvinil Lindt, že pri podávaní prihlášky ochrannej známky konala v zlej viere, len aby zabránila spoločnosti Hauswirth naďalej predávať svojich zajačikov.
Rakúsky najvyšší súd požiadal ESD o stanovisko, či prihlasovateľ konal v zlej viere.
ESD dospel k názoru, že prihlasovateľ „musel vedieť“, že v čase podania prihlášky jeho konkurenti predávajú produkty zameniteľné s ochrannou známkou, keďže podnikajú v rovnakej oblasti. Na základe týchto skutočností by sa zlá viera mohla definovať

v prípade, že prihlasovateľ podal prihlášku ochrannej známky bez úmyslu používať ju a jeho jediným cieľom bolo zabrániť tretej osobe vstúpiť na trh. Podobne je zlou vierou aj snaha prihlasovateľa o nekalú súťaž, pretože požaduje zápis označenia, ktoré konkurent už používa a získal aj istý stupeň právnej ochrany. Nakoniec ESD konštatoval, že reputácia označenia, ktoré má byť zapísané ako ochranná známka, môže oprávniť záujmy prihlasovateľa pri zabezpečovaní širšej ochrany pre svoje označenie.

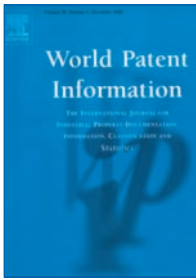
č. 10/2009

PETOSEVIC, SD: Armani, Gillette, Hugo Boss, Prada Conterfeits Seized by Customs (Falzifikáty Prady, Gillette, Hugo Boss a Prady zabavené colnými orgánmi)
Macedónske colné úrady zadržali v ostatnom čase náklad rôzneho klamlivo označeného tovaru, ktorý bol objednaný spoločnosťami v Kosove.
Išlo o značný počet hodínok Dolce&Gabbana a Versace, ako aj 3 200 kusov peňaženiek Gucci, Hugo Boss, Joop! a Prada pochádzajúcich z Číny a veľké množstvo ponožiek, tričiek, koberčiekov do áut, ručných holiacich strojčiekov a pod. najmä z Turecka.
Medzitým macedónsky Štátny úrad priemyselného vlastníctva a rumunský Štátny úrad pre vynálezy a ochranné známky podpísali dohodu o spolupráci v oblasti rešerší na stav techniky. Keďže macedónsky úrad nemá potrebné zdroje na vykonávanie rešerší na stav techniky pre prihlášky podané podľa Zmluvy o patentovej spolupráci, využívať bude služby rumunského úradu.

PETOSEVIC, SD: Draft Law on Geographical Indications Up for Discussion (Návrh zákona o zemepisných označeniach pripravený na diskusiu)
V júli a auguste prebehla v Srbsku verejná diskusia o návrhu zákona o zemepisných označeniach. Je zameraný na harmonizáciu srbskej legislatívy v oblasti priemyselných práv s relevantnými medzinárodnými a európskymi predpismi, konkrétne s Dohodou TRIPS a Madridskou i Lisabonskou dohodou.
Na rozdiel od existujúcich právnych predpisov, návrh zákona zahŕňa aj ustanovenia Európskej únie, ktoré umožňujú ochranu výrobkov produkovaných zo surovín pochádzajúcich z iného regiónu. Ochrana bude v takomto prípade poskytnutá len vtedy, ak budú splnené tieto podmienky:

- zemepisné označenie musí zachovávať tradície a musí byť dobre známe
- pôvod surovín musí byť jasne definovaný
- suroviny z daného územia musia mať špecifické vlastnosti
- musí byť zabezpečená kontrola kvality surovín

Návrh zákona tiež umožňuje držiteľom a užívateľom zapísaných zemepisných označení požiadať o zmenu alebo doplnenie špecifikácie na základe výsledkov vedeckého a technického pokroku alebo napríklad nových hygienických predpisov. Takéto zmeny a doplnenia môžu byť schválené iba vtedy, ak nemia základné fyzikálne a chemické vlastnosti výrobkov.

World Patent Information

č. 3/2009

THE FUTURE of PATLIB Centres in a Globalized Patent World (Budúcnosť PATLIB centier v globalizovanom svete patentov)
Globalizácia ekonomiky prináša v súčasnosti nové výzvy aj pre patentové úrady, sieť PATLIB centier pôsobiacich v rámci Európy a tiež používateľov patentových informácií.

Na meniacu sa situáciu reaguje aj Európsky patentový úrad (EPÚ). V súvislosti s patentovými informáciami sa orientuje predovšetkým na zvyšovanie povedomia verejnosti o duševnom vlastníctve, na aktivity smerujúce k lepšiemu využívaniu práv duševného vlastníctva malými a strednými podnikmi i na pretransformovanie PATLIB centier na centrá podporujúce inovácie. Prvým krokom EPÚ v tomto smere bolo zorganizovanie seminára pre PATLIB centrá koncom roka 2007 vo Viedni. Účastníci seminára analyzovali požiadavky svojich klientov a zároveň definovali hlavné úlohy a zmeny, ktorými musia prejsť PATLIB centrá v budúcom období. Hlavným cieľom týchto zmien je, aby PATLIB centrá poskytovali klientom kvalitnejšie služby s pridanou hodnotou a stali sa centrami podporujúcimi inovácie.

PATENTS as Technological Information in Latin America (Patenty ako technické informácie v Latinskej Amerike)

Súčasťou Latinskej Ameriky sú štáty Strednej a Južnej Ameriky i Karibskej oblasti, v ktorých sa hovorí prevažne po španielsky a portugalsky. Každá krajina tohto zoskupenia má svoj patentový úrad a len jeden z nich – haitský, nemá vlastnú internetovú stránku. V porovnaní s vyspelými krajinami sveta počet podaných patentových prihlášok v týchto krajinách je pomerne nízky. V priebehu rokov 2000 až 2007 najviac patentových prihlášok podaných podľa Zmluvy o patentovej spolupráci (PCT) zaznamenali Brazília a Mexiko. Vo všetkých krajinách Latinskej Ameriky je možné vynálezy chrániť patentom a s výnimkou Kuby využívajú aj inštitút úžitkového vzoru.

V snahe zabezpečiť prístup k patentovým dokumentom krajín Latinskej Ameriky Európsky patentový úrad spustil v osemdesiatych rokoch minulého storočia program spolupráce s Latinskou Amerikou, ktorého výsledkom bolo vytvorenie databázy LATIPAT – esp@cenet®.

PATENT Information User Groups in Europe Join Together: Foundation of the Confederacy of European Patent Information User Groups (CEPIUG) (Skupiny používateľov patentových informácií v Európe sa spojili dohromady: Založenie Konfederácie európskych skupín používateľov patentových informácií)

Skupiny používateľov patentových informácií vyvíjajú svoju činnosť v Európe už niekoľko rokov. Napríklad v roku 1957 vznikla prvá skupina používateľov patentovej dokumentácie – PDG a najstaršou národnou skupinou, ktorá vznikla v roku 1977, je holandská skupina WON. Myšlienka vytvoriť konfederáciu týchto skupín bola prvýkrát prezentovaná v roku 2006 počas konania konferencie IPI-ConfEx v Aténach. Konfederácia pod názvom CEPIUG napokon vznikla v marci 2008 v španielskom meste Sevilla.

CEPIUG v súčasnosti združuje skupiny používateľov patentových informácií siedmich európskych krajín, no otvorená je aj ďalším členom. Skupina poskytuje platformu na výmenu skúseností, koordinuje výchovu a vzdelávanie odborníkov pracujúcich v oblasti patentových informácií a pomáha pri zriaďovaní skupín používateľov v ďalších krajinách Európy.

CHANGING Landscape in Biotechnology Patenting (Meniaca sa scéna v patentovaní biotechnológií)

Základy moderných biotechnológií boli položené v prvej polovici 20. storočia a vek chémie bol vystriedaný vekom biotechnológií. Inovácie v biotechnológiách prinášajú významné zmeny aj v oblasti ochrany duševného vlastníctva a otázky zabezpečenia adekvátnej ochrany nových, revolučných technológií nadobúdajú značný význam. Prihlasovatelia však často nie sú si istí, či získajú ochranu ich biotechnologických vynálezov, a to aj napriek tomu že takéto vynálezy spĺňajú základné kritériá patentovateľnosti. Napríklad smernica Európskeho parlamentu a Rady 98/44/ES o právnej ochrane biotechnologických vynálezov obsahuje zoznam vynálezov, na ktoré nie je možné udeliť patenty. Podľa tejto smernice sa za nepatentovateľné vynálezy považujú tie, ktorých obchodné využitie by bolo v rozpore s verejným poriadkom alebo morálkou. Patenty sa neudelujú najmä na spôsoby klonovania ľudských jedincov, spôsoby úpravy genetickej identity zárodočnej línie ľudských jedincov, využívanie ľudských embryí na priemyselné alebo obchodné účely a spôsoby úpravy genetickej identity živočíchov, ktoré by im pravdepodobne mohli spôsobiť utrpenie bez podstatného medicínskeho prínosu pre človeka alebo živočích, a taktiež na živočích, ktoré sú výsledkom takýchto spôsobov.

„Tí, ktorých sme s láskou uctievali, vlastne ani neumierajú. Neusilujú už o nič, nekonajú, nehovoria k nám, nič od nás nežiadajú. A predsa, kedykoľvek si na nich spomenieme, cítíme, že nám hľadia do duše, že s nami cítia, že nás chápu, že schvaľujú alebo neschvaľujú naše počínanie.“

(Edmund Husserl,
zakladateľ a hlavný predstaviteľ fenomenológie)

Stanislav Vyparina,
prvý výkonný redaktor
časopisu Duševné vlastníctvo,
už nie je medzi nami.

Správa o odchode človeka, ktorý nám bol roky blízky, pôsobí ako náhla studená tieňava.

Dňa 9. októbra 2009 nás opustil vo veku 81 rokov človek činný a aktívny, oddaný práci v oblasti priemyselného vlastníctva. V Košiciach, ešte v národnom podniku Východoslovenské železiarne, vybudoval úspešný a efektívny systém riadenia priemyselno-právnej ochrany, vychoval v podniku desiatky pracovníkov, ktorí sa zaoberali právnou ochranou vynálezov a zlepšovacích návrhov. Ešte aj dnes si spomíname, ako každý deň cestou do práce v električke niečo písal, nepretržite pracoval.

Jemu vlastnou húževnatosťou a usilovnosťou dosiahol úspechy v publikačnej, pedagogickej, výskumnej, expertíznej i verejnoprospešnej činnosti. Svoj prvý príspevok z oblasti priemyselných práv určený verejnosti – *Zlepšovateľia pozor* – publikoval 29. decembra 1965 vo Východoslovenských novinách. Odvtedy v denníkoch a časopisoch zverejnil vyše sedemsto odborných článkov z oblasti duševného vlastníctva, bol autorom viac ako dvanástich knižných publikácií. V rámci odborných seminárov a školení, z ktorých mnohé aj sám organizoval, predniesol viac ako 260 prednášok, ktoré boli publikované v rôznych zborníkoch.

Náhly a nečakaný odchod Stanislava Vyparina znamená veľkú stratu nielen pre jeho najbližších, ale pre všetkých, ktorým zasiahol do života.

Čeť jeho pamiatke!

Redačná rada
časopisu Duševné vlastníctvo

Časopis Duševné vlastníctvo vydáva:

Úrad priemyselného vlastníctva SR, Jána Švermu 43,
974 04 Banská Bystrica, Slovenská republika
www.upv.sk

Riadi redakčná rada:

Predseda: prof. JUDr. Peter Vojčík, CSc.
Členovia: JUDr. Zuzana Adamová, PhD., Ing. Štefan Holakovský,
Ing. Darina Kyliánová, Ing. Lubomír Poliak, prof. JUDr. Ján Švidroň, CSc.,
prof. PhDr. Ing. Miroslav Tuma, DrSc.

Publikované názory autorov príspevkov sa nemusia stotožňovať s názorami členov redakčnej rady časopisu a vydavateľa. Odborné príspevky boli recenzované.

Adresa redakcie:

Úrad priemyselného vlastníctva SR, „Duševné vlastníctvo“,
Jána Švermu 43, 974 04 Banská Bystrica, Slovenská republika
tel.: 048/43 00 270, fax: 048/43 00 402,
e-mail: casopisDV@indprop.gov.sk

Výkonný redaktor: PhDr. Július Šípoš

Jazyková korektúra: Mgr. Janka Krajčiová

Grafická úprava: Bc. Jana Zimová

Registrované MK SR – EV 3081/09

ISSN 1335-2881

Vychádza 4x ročne

Tlač: KOPRINT

Cena jedného výtlačku je **2,82 €** + poštovné (85,- Sk + poštovné), ročné predplatné je **11,28 €** + poštovné (340,- Sk + poštovné). Odberateľovi časopisu sa účtuje navyše poštovné podľa platného cenníka.

Predplatné na rok 2010 je 12 € + poštovné. Cena jedného výtlačku 3 €+ poštovné.

Rozširuje a objednávky prijíma (aj do zahraničia):

Úrad priemyselného vlastníctva SR, Jána Švermu 43,
974 04 Banská Bystrica, Slovenská republika
Informácie o obsahu jednotlivých čísel si môžete vyhľadať aj na URL
adrese <http://www.upv.sk/?dusevne-vlastnictvo-archiv>

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tohto časopisu sa nesmie reprodukovat', uložit' do vyhľadávacieho systému alebo pouzit' v akejkoľvek forme pomocou elektronických, mechanických, fotokopírovacích a záznamových prostriedkov alebo akýmkoľvek iným spôsobom bez predchádzajúceho písomného povolenia vydavateľa.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system or utilized in any form by electronic, mechanical, photocopying, recording means or otherwise without prior written permission of the Publisher.

Ján Barica

MALÝ SLOVENSKÝ PANTEÓN VEDY A TECHNIKY

Vydal: Úrad priemyselného vlastníctva SR, 2004

FRANTIŠEK XAVER ZACH

(1754 - 1832)

Astronóm svetového mena

ERNEST FRIDRICH CHLADNY

(1756 - 1827)

Objavitel' zvukových obrazcov, otec akustiky

ANTON BERNOLÁK

(1762 - 1813)

Uzákonnitel' prvého slovenského spisovného jazyka